

MOSTOVI

Strokovno glasilo
Društva znanstvenih
in tehniških prevajalcev
Slovenije

1/89

11 197991

MOSTOVI

Strokovno glasilo
Društva znanstvenih
in tehniških prevajalcev
Slovenije

Mostovi

letnik XXIV

št. 1

str. 1-68

Ljubljana 1989

Uredniški odbor: Narcis Dembskij, Maja Dolanc, Viktor Jesenik, Tomaž Longyka, Zdravko Markošek, Andreja Markovič, Anton Omerza (odgovorni urednik), Ines Perkavac, Lidija Šega, Jean Savin Vilhar – **Tehnični urednik:** Nedžad Žujo – **Oblikovalec:** Rajko Vidrih – **Lektor:** Mija Longyka – **Tisk:** Kresija, Ljubljana – Izhaja dvakrat letno – Avtorski članek naj vsebuje največ 6 tipkanih strani in povzetek v enem izmed tujih jezikov – Avtorske članke honoriramo – Rokopisov ne vračamo – **Naslov uredništva:** Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Ljubljana, Resljeva 16

© Mostovi, Ljubljana

INFORMACIJE

PREDSTAVITVE

STROKOVNI ČLANKI

POSVETOVANJE HERCEGNOVI

PREVAJALSKA DELAVNICA

PREVAJALSKI TISK

Vsebina

Informacije

☐ Novosti v društvu	7
☐ Navodila za vpis v DZTPS	9
☐ Napotki za zmanjšanje števila reklamacij	10
☐ Kongres FIT	14

Predstavitve

☐ Novogoriški prevajalci se sestajamo	17
☐ Predstavitve prevajalske službe v Iskri	19
☐ Predstavljamo vam: Arnold Zupančič	21

Strokovni članki

☐ Marjan Golobič: Slovene-English False Friends	23
☐ Gregor Velkaverh: Pravosodni sistem v Veliki Britaniji in ZDA ter uporaba prava	29
☐ Mija Kiefer: Pomenski odtenki	34

Posvetovanje Hercegnovi

☐ Matej Rode: Prevajalstvo in združeno delo	39
☐ Marjan Golobič: Vtisi s posvetovanja	41
☐ Mladen Jovanović: Prevodjenje i savremena sredstva rada prevodilaca	42
☐ Dubravka Dostal: Uloga prevodioca u proizvodnoj radnoj organizaciji	48
☐ Matej Rode: Učenje tujih jezikov in prevajanje	53
☐ Anton Omerza: Prevajanje za založniško dejavnost	58

Prevajalska delavnica

☐ Narcis Dembskij: Glosar slovensko-francoskih sintagem	61
☐ Zdravko Markošek: O pravilnem pisanju komercialno-tehničnih informacij	63

Prevajalski tisk

☐ Maja Dolanc: Iz naših prevajalskih revij	64

Contents

Information corner

☐ DZTPS News	7
☐ Instructions for DZTPS Membership Application	9
☐ How to Decrease Complaints	10
☐ The FIT Convention	14

Presentations

☐ Nova Gorica's Translators Are Getting Together	17
☐ Iskra's Translation Service	19
☐ A Portrait of Arnold Zupančič	21

Professional papers

☐ Marjan Golobič: Slovene-English False Friends	23
☐ Gregor Velkaverh: The Judicial Systems of Great Britain and the U.S.A. and the Application of the Law	29
☐ Mija Kiefer: Shades of Meanings	34

The Hercegnovi gathering

☐ Matej Rode: Translation and Associated Labor	39
☐ Marjan Golobič: Some Impressions of Hercegnovi	41
☐ Mladen Jovčević: Translation and Contemporary Translator's Tools	42
☐ Dubravka Dostal: Translator's Role in a Production Company	48
☐ Matej Rode: Foreign Language and Translation	53
☐ Anton Omerza: Translation and Publishing	58

Translation Workshop

☐ Narcis Dembskij: A Glossary of Slovene-French Phrases	61
☐ Zdravko Markošek: On Proper Composition of Commercial and Technical Information	63

Translation-Oriented publications

☐ Maja Dolanc: From the Yugoslav Translators' Magazines	64
--	----

Contenu

Informations

- Nouvelles de l'Association 7
- Instructions pour l'inscription à l'Association 9
- Instructions pour réduire le nombre des réclamations 10
- Le congrès de la FIT 14

Présentations

- Les traducteurs de Nova Gorica se réunissent 17
- Présentation du service de traduction à «Iskra» 19
- Nous vous présentons: Arnold Zupančič 21

Articles professionnels

- Marjan Golobič: Slovene-English False Friends 23
- Gregor Velkaverh: Le système judiciaire en Grande Bretagne et aux USA
et l'utilisation du Droit 29
- Mija Kiefer: Nuances sémantiques 34

Consultations Hercegnovi

- Matej Rode: La traduction et les entreprises 39
- Marjan Golobič: Les impressions de la consultation 41
- Mladen Jovanović: La traduction et les moyens de travail actuellement disponibles 42
- Dubravka Dostal: Le rôle du traducteur dans l'entreprise industrielle 48
- Matej Rode: L'étude des langues étrangères et la traduction 53
- Anton Omerza: La traduction et les activités d'édition 58

L'atelier des traducteurs

- Narcis Dembskij: Glossaire slovène-français de syntagmes 61
- Zdravko Markošek: La rédaction correcte des informations technico-commerciales 63

La presse des traducteurs

- Maja Dolanc: De nos revues des traducteurs 64

INFORMACIJE

Novosti v društvu

Od septembra, ko je izšla prejšnja številka Mostov, se je v Društvu zgodilo veliko novega. Najprej moramo omeniti uspešen začetek delovanja jezikovnih sekcij. Od oktobra do konca leta se je zvrstilo šest predavanj, po dve iz vsakega jezika. Jezikovnih sekcij se je udeležilo 124 prevajalcev, od teh nemške sekcije 57, angleške 46 in francoske 21. Zanimivo je, da je bilo med udeleženci več prevajalcev iz izvenljubljskih regij kot iz ljubljanske ter da je bilo okrog 40 odstotkov udeležencev nečlanov Društva. Ta dva podatka kažeta, da je, kar se izobraževanja tiče, prevajalcem izven Ljubljane uspelo v svojih delovnih organizacijah dobiti vsaj približno enak status, kot ga imajo drugi delavci. To velja še toliko bolj, ker so se na jezikovnih sekcijah pojavljali posamezni prevajalci dvakrat, tudi štirikrat. Upamo, da bomo v sezoni 1988/89 s takim načinom delovanja jezikovnih sekcij vsaj nekoliko pripomogli k izboljšanju statusa prevajalcev v delovnih organizacijah.

Delo v sekcijah smo si zastavili tako, da bo vsak predavatelj pripravil za vaje kratek glosar iz obravnavanega področja. Tako je Marjan Golobič že pripravil glosar slovensko-angleških nepravih prijateljev s 350 pojmi, ki smo ga izdali v posebni številki Mostov. Da bi bilo strokovno gradivo, ki ga obravnavamo na jezikovnih sekcijah, dostopno tudi drugim članom, ga bomo objavili v Mostovih, tako kot smo to delali že doslej.

Strokovna srečanja prevajalcev na jezikovnih sekcijah so spodbudila tudi povezova-

nje prevajalcev po regijah. Najdlje so prišle Novogoričanke, ki so o tem napisale tudi članek, o takšnem povezovanju pa razmišljajo tudi v Novem mestu in Mariboru. V Društvu spodbujamo tako povezovanje, saj je zelo koristno, zato bomo strokovno in organizacijsko pomagali, kolikor bo največ mogoče. Prevajalci si namreč lahko s tem enotno prizadevajo za izboljševanje svojega statusa in prijavljanje za izobraževalne akcije, pa tudi obveščeni so lahko hitreje, enostavneje in ceneje kot sicer. Gotovo se iz takega povezovanja lahko rodi tudi uradna regionalna enota Društva. Ko bodo prevajalci po regijah dovolj čvrsto povezani, bomo lahko organizirali izobraževanje tudi v regijskih središčih. Zato prosimo tiste, ki razmišljate o povezovanju prevajalcev v svoji regiji, sporočite to poslovnemu tajniku Društva, ki vam bo dal vsa potrebna navodila.

V tem času smo uredili tudi društveno knjižnico, ki sicer ni prav obsežna, in izdali seznam knjižnega fonda, katerega pa bomo do pomladi dopolnili, saj knjižnico intenzivno izpopolnjujemo. Ker v naši knjižnici ni mogoče imeti slovarjev za vse stroke in za večino jezikov, smo se odločili, da bomo nabavljali literaturo treh zvrsti. Najprej moramo izpopolniti izbor splošnih slovarjev za največje jezike. Potem pa bomo nabavljali praktično vse, kar izide v Jugoslaviji, in poleg tega še obsežne večjezične slovarje širših strokovnih področij (prava, tehnike ipd.). Obenem smo začeli sistematično zbirati dvo- in večjezične glosarje iz vseh strokovnih področij, kar se nam zdi

najpomembnejše. Pri tem si pomagamo tako, da si od prevajalcev izposojamo glosarje in jih fotokopiramo za knjižnico. Doslej smo tako dobili že deset glosarjev. Če so glosarji, ki jih imate v svoji strokovni knjižnici, vaše delo, se lahko dogovorimo in sklenemo z vami pogodbo ter jih izdamo (tako smo npr. izdali glosar M. Golobiča). Poleg tega si lahko člani pri nas glosarje sposodijo in jih fotokopirajo. Ponovno vabimo vse člane, naj nam pošljejo svoje predloge za izpopolnitev naše strokovne knjižnice, in sicer z vsemi potrebnimi podatki, da bomo lahko slovarje takoj naročili pri uvozniku.

Tokrat objavljamo navodila za vpis v Društvo, s čimer želimo racionalizirati postopek sprejemanja novih članov. S sprejemanjem novih članov kljub temu še nismo povsem na tekočem, a upamo, da bomo do pomladi. Vedeti je namreč treba, da dobimo mesečno po deset prošenj za sprejem v Društvo.

Napotki za zmanjšanje števila reklamacij so nastali spontano, saj je reklamacij, ki se ne tičejo kakovosti prevoda, vedno več, predvsem zaradi nepazljivosti ali neposlovnosti naših članov. Iz teh napotkov nameravamo pripraviti pravilnik o reklamacijah, ki bo v prvem delu obravnaval preventivo, v drugem pa bo opisano in določeno ravnanje pri vseh vrstah reklamacij. Dosedanje prakso reševanja reklamacij nameravamo poenotiti, predvsem pa odgovornost Društva in prevajalca razmejiti tako, da bo vsak vedel, kako mu je ravnati.

Še nekaj o prevajalskem ceniku. Prejeli ste cenik z veljavnostjo od 1. 1. 1989 dalje, v katerem smo izpopolnili, poenostavili in popravili tista določila, ki smo jih dali v cenik iz aprila 1988. Ta določila nameravamo izpopolnjevati in jih enkrat letno vnesti v cenik, zato vas prosimo, da nam pri tem pomagate in nam svetujete izboljšave ali dopolnitve.

Jeseni smo imeli veliko dela z dogovarjanjem za nakup novih poslovnih prostorov, kar nam žal ni uspelo, čeprav bi bili tisti prostori za nas skoraj idealni. Zato nas čaka še veliko dela, da bomo prišli do svojih poslovnih pro-

storov, a upamo, da bo to kmalu, saj smo od Sekretariata za finance dobili odgovor, da zakon o omejitvi investicij za nas ne velja.

Uradne ure za prevajalce smo morali omejiti, da smo omogočili delavcem v pisarni normalno poslovanje, ne nazadnje tudi ažurnost dela z računi prevajalcev. Pri tej omejitvi smo se zavedali, da predvsem svobodni prevajalci štejejo pisarno Društva za nekakšno matično pisarno, a vendarle prosimo za razumevanje, saj je obračun za prevod mogoče poslati tudi po pošti ali ga vreči v nabiralnik pri vходу, pa bo račun izstavljen prav tako hitro, kot če bi ga osebno izpolnili in predali v pisarni. Ugotavljam, da so se z omejitvijo uradnih ur za prevajalce delovne razmere v pisarni le nekoliko izboljšale.

Še nekaj o pripravah na sezono 1989/90. Poslali smo vam vprašalnik o opremljenosti in uporabi računalnika pri prevajanju. Dobili smo namreč ponudbe za izobraževanje, pri katerem bi radi sodelovali tudi nekateri naši člani. V prihodnje se nameravamo lotiti izobraževanja tistih prevajalcev, ki uporabljajo računalnik. Zato smo vam poslali vprašalnik in tiste, ki nam ga še niste vrnili, prosimo, da to storite čimprej. Za jesen namreč pripravljamo ustanovitev računalniške sekcije, brez podatka o številu prevajalcev, ki imajo računalnik, pa dela te sekcije ne bomo mogli pripraviti tako, kot bi bilo treba.

V aprilu bo na Ohridu spet tradicionalno posvetovanje jugoslovanskih strokovnih prevajalcev. Tokrat so se odločili za drugačen način dela na posvetovanju. Potekalo naj bi v petih sekcijah, v vsaki naj bi bil vodilni referat, še kak koreferat, nato pa diskusija, ki naj bi jo vodil moderator. Slovensko društvo naj bi pripravilo referat za sekcijo o konsekvativnem prevajanju, za kar smo zaposlili kolege iz Društva simultanih in konsekvativnih tolmačev Slovenije. O podrobnostih posvetovanja na Ohridu vas bomo še obvestili, lahko pa si že pričnete prizadevati za to, da vam bodo v službi omogočili udeležbo.

A. O.

Navodila za vpis v DZTPS

Pogoji za sprejem

1. Za sodne tolmače velja sprejem brez preverjanja znanja.
2. Stalno ali začasno prebivališče v Sloveniji. Redna zaposlitev (velja za tuje državljane).
3. Najmanj tri leta prevajalskih izkušenj v rednem delovnem razmerju ali v svobodnem poklicu ali pa ustrezno število prevodov, ki dokazujejo prevajalsko znanje.
4. Ustrezna izobrazba (glede na jezike in stroke, ki jih prijavljate za sprejem v društvo).

Dokumentacija za sprejem

1. Prošnja za sprejem s povzetkom priloženih dokazil.
2. Vprašalnik za sprejem. Vpišite vse tiste jezike, smeri prevajanja in stroke, katerih poznavanje lahko dokažete s priloženimi prevodi.
3. Dokumenti:
 - diploma višje ali visoke šole, potrdilo o magistrskem ali doktorskem nazivu pridobljenem doma ali v tujini;
 - potrdilo delovne organizacije, kjer delate (ali ste delali) kot prevajalec;
 - odločba o imenovanju za sodnega tolmača (velja za sodne tolmače).

Priložite kopije dokumentov, ne originalov.

Dokazila o prevajalskih izkušnjah

Za vsako smer prevajanja (iz v) in za vsak jezik morate predložiti 20 do 30 strani prevoda skupaj z izvornikom.

Na primer:

- prevod iz slovenščine v angleščino,
- prevod iz angleščine v slovenščino,
- prevod iz francoščine v slovenščino.

To pomeni, da prevajate iz slovenščine v angleščino in obratno ter iz francoščine v slovenščino, obratno pa ne.

Izvornik se mora nanašati na stroke, ki jih na-

meravate prevajati. Prevod in izvornik morata biti natipkana čitljivo.

Dokumentacijo, ki ne bo pripravljena po teh navodilih, bomo prosilcu vrnili.

Preizkus znanja

Komisija za sprejem se lahko odloči za pisni in/ali ustni preizkus znanja in o tem obvesti prosilca osem dni pred dnevom preizkusa.

Komisija za sprejem pregleda predloženo gradivo in določi pisni in/ali ustni preizkus znanja ter predloži pismeno mnenje upravnemu odboru, le-ta pa sprejme sklep o sprejemu.

Dolžnosti članov

Da upoštevajo določbe statuta DZTPS.

Da ravnajo po načelih poklicne etike prevajalcev.

Da redno plačujejo članarino.

Da skrbijo za terminološko in slovnično neoporečnost svojih prevodov.

Da brezplačno posredujejo svoje izkušnje drugim članom.

Da aktivno sodelujejo v dejavnostih društva.

Da volijo člane organov društva.

Pravice članov

Da izstavljajo svoje prevajalske račune prek društva.

Da brezplačno prejemajo strokovno glasilo društva – Mostove.

Da društvo zastopa njihove interese – pri reklamacijah, pri pridobivanju statusa svobodnega prevajalca.

Da se udeležujejo predavanj jezikovnih sekcij, seminarjev in posvetovanj z ugodnostmi, ki jih nečlani niso deležni.

Da aktivno sodelujejo pri strokovnem delu društva.

Da pisarni društva in upravnemu odboru predlagajo, kako izboljšati delovanje društva.

Da uporabljajo strokovno knjižnico ter predlagajo nabavo literature.

Da so voljeni v organe društva.

Da prisostvujejo sejam vsakega organa društva.

Da si na podlagi potrdil DZTPS pridobijo status svobodnega prevajalca.

A. O.

V letu 1989 znaša članarina 60.000 dinarjev. Poravnajte jo do konca marca 1989.

Napotki za zmanjšanje števila reklamacij

Uvod

Reklamacij prevodov je vedno več, pri tem pa ne gre samo za neustreznost prevodov, ampak tudi za takšne reklamacije, pri katerih skuša naročnik prevajalca izigrati. Za to pa ni kriv samo naročnik, ampak tudi prevajalec, ker se pred prevzemom dela ne zavaruje dovolj.

S temi napotki želimo prispevati k odpravljanju tovrstnih problemov. Razdelili smo jih v priporočila, ki se nanašajo na:

- določitev vsebine prevajalske storitve,
- pridobitev dodatnega gradiva in povezovanje s kontaktno osebo,
- določitev cene in roka za prevajalsko storitev,
- določitev vsebine dokumenta o sklenitvi prevajalske storitve,
- obračun prevajalske storitve.

Določitev vsebine prevajalske storitve

Prevajalska storitev lahko vsebuje:

- prevajanje slovenskega izvirnika v tuji jezik,
- prevajanje tujejezičnega izvirnika v slovenski jezik,
- prevajanje tujejezičnega izvirnika v tuji jezik.

To je tisti del prevajalske storitve, ki ga lahko imenujemo čisto prevajanje, ker gre zgolj za prevajanje, brez drugih, neprevajalskih opravil.

Dodatna, t. i. neprevajalska opravila, ki jih lahko zahteva naročnik, so:

- priprava izvirnika za prevajanje:
 - lektoriranje;
 - razčiščevanje nerazumljivosti s kontaktno osebo;
- priprava prevoda:
 - pisanje prevodnega besedila na naročnikov papir (predloge);
 - pisanje prevodnega besedila na načrte in podobno dokumentacijo;
 - pisanje prevodnega besedila v takšni obliki, da bo primerno za kopiranje, razmnoževanje ali za tisk;
 - pisanje prevodnega besedila tabel, razpredelnic, skic, napisov pod slikami ipd., kjer je treba ob besedilu pustiti ustrezen prazen prostor;
 - pisanje prevodnega besedila tabel, razpredelnic, skic, napisov pod slikami ipd., kjer je treba prevodno besedilo izpisati v celoti, tako kot v izvirniku;

tehnična ureditev prevodnega besedila, oblikovanje naslovne strani ter kopiranje in spenjanje celotnega prevodnega besedila.

Pri pripravi izvirnika za prevajanje prevajalec običajno nima težav z naročnikom. Le-ta zahteva lektoriranje izvirnika navadno takrat, kadar je treba besedilo prevesti v enega ali več tujih jezikov in ga nato razmnožiti. To so predvsem besedila prospektov, navodil, tehničnih opisov ipd. Prevajalec pa predlaga lektoriranje, kadar izvirnik jezikovno ni razumljiv.

Do razčiščevanja nerazumljivosti v izvirniku med naročnikom in prevajalcem pride običajno takrat, kadar prevajalec ugotovi, da je potrebno pred pričetkom prevajanja napraviti izvirnik po strokovni in terminološki plati bolj razumljiv. Prevajalec mora naročnika opozoriti na dolžnost, da mu posreduje ustrezne strokovne termine oziroma mu omogoči razčiščevanje tovrstnih nejasnosti v izvirniku.

Dodatna, neprevajalska opravila se v praksi lahko tako razširijo, da je njihov delež že večji od deleža čistega prevoda, zato jih morata prevajalec in naročnik točno opredeliti in ovrednotiti pred pričetkom prevajanja. Večina reklamacij nastane prav zato, ker na začetku ta dodatna opravila niso bila dovolj natančno določena. Pri tem je treba poudariti, da ni prevajalčeva naloga opravljati tudi tehnična opravila pri urejanju naročnikove dokumentacije, saj za to velikokrat niti ni usposobljen. Če pa se že loti takšnih opravil, mora to opraviti dovolj dobro, nikakor pa ne brezplačno, sicer bo taka opravila razvrednotil.

Načeloma velja:

□ neprevajalska opravila, ki so nedeljivo povezana s prevajanjem ter zanja ni moč zaračunati dodatnega honorarja, so:

pisanje prevodnega besedila na naročnikov papir (predloge), na njegove načrte ali dokumentacijo;

pisanje prevodnega besedila v brezhibnem tipkopisu ali s tiskalnikom, za razmnoževanje ali za tisk;

prevajanje napisov, besedil v tabelah in

razpredelnih ali prevajanje in prepisovanje tabel ali razpredelnic v celoti;

□ neprevajalska opravila, ki ne sodijo k prevajanju, pa so:

lepljenje slik, skic, tabel ipd., ki jih vsebuje prevodno besedilo;

oblikovanje naslovne strani prevodnega besedila;

razmnoževanje in spenjanje prevodnega besedila;

pisanje prevodnega besedila z letrasetom ali s podobno tehniko.

Pri dogovarjanju z naročnikom naj prevajalci upoštevajo določila našega podrobnega cenika z dne 1. 1. 1989, kjer je obračun prevoda natančno opredeljen. Če pa ugotovijo, da z določili iz tega cenika ne morejo v celoti obračunati vseh naročenih opravil, se morajo o njih z naročnikom posebej dogovoriti. Tak posebni dogovor mora biti obvezno vpisan tudi na naročilnici. Prevajalec takšnih opravil nikoli ne sme obračunati, ne da bi se o njih prej dogovoril z naročnikom.

Pridobitev dodatnega gradiva in povezovanje s kontaktno osebo

Ob prevzemu izvirnega besedila ima prevajalec pravico zahtevati dodatno terminološko gradivo, saj je naročnik tako gradivo dolžan posredovati. Kadar gre za prevod besedila, ki je del pisnega dogovarjanja med naročnikom in njegovim poslovnim partnerjem, je smotno, da dobi prevajalec vso dotedanjo dokumentacijo ali pa prevode podobnih besedil.

Pri tehničnih besedilih je prevajalcu v pomoč kakršno koli gradivo v izvirniku in v prevodnem jeziku, vsebujoče strokovno terminologijo, ki je v rabi. Prevajalec mora vedeti, da ima naročnik za strokovno izrazje boljše strokovnjake, kot je on sam.

Tudi če prevajalec dobi dodatno gradivo, mora zaprositi, naj ga seznanijo s kontaktno osebo. Pri tem mora paziti, da je kontaktna oseba tisti delavec, ki pozna terminologijo v obeh jezikih. Zlasti v večjih delovnih organizacijah se pogosto zgodi, da prevajalec dobi na-

ročilo od človeka, ki niti ni strokovnjak za izrazje niti kasneje ne sodeluje pri delu s prevodnim besedilom. Zato mora prevajalec ob prevzemu naročila vzpostaviti stik s pravo osebo, ki jo bo kasneje lahko poklical po telefonu, kar velja zlasti za nujne prevode.

Določitev cene in roka prevajalske storitve

Cena prevajalske storitve

Najprej moramo pojasniti, kaj pomenijo cene iz cenika za obračun storitev DZTPS. To niso fiksne cene, pač pa upravni odbor članom društva le **priporoča**, da jih upoštevajo kot osnovo za obračun storitev.

Če smo popolnoma razumeli, na kaj se nanaša cenik Društva, in če smo podrobno opredelili obseg prevajalske storitve, potem ne bi smelo biti nobenih težav. Za opravila, ki jih je moč ovrednotiti po ceniku Društva, imamo naročnikov pristanek, o vseh drugih opravilih pa se z njim že prej dogovorimo. Dogovor je potrjen z naročilnico, tako ni bojzani, da račun ne bi bil plačan ali da bi prišlo do kake reklamacije.

Posebnost je obračunavanje nujnih in zelo nujnih prevodov po določenih cenikih Društva z dne 1. 1. 1989. Dosedanja praksa obračunavanja nujnih in zelo nujnih prevodov je pokazala:

- da se naročnik običajno zaveda, kdaj je rok oddaje prevoda prekratek, zato pristane na povišanje cene;
- da prevajalci le izjemoma posežejo po takem obračunu in le redkokdaj dobesedno upoštevajo navodila iz cenika.

Zato svetujemo prevajalcem, naj tovrstne obračune uporabljajo le takrat, kadar je to nezogibno potrebno. Nujnega in zelo nujnega prevoda pa ne smejo nikoli obračunati brez naročnikovega soglasja.

Rok prevajalske storitve

Za naročnika je rok predaje prevoda prav tako pomemben, kot je za prevajalca pomembno plačilo računa za njegovo storitev.

Pri dogovarjanju o roku prevajalske storitve lahko pride do treh situacij. Kadar preva-

jalcu rok ustreza, ni težav. Kadar je rok nekoliko prekratek, mora prevajalec pridobiti kak dan, tako da naročniku pove, koliko dni potrebuje za izdelavo kakovostnega prevoda. Če se ne moreta sporazumeti o roku, pa ostane prevajalcu le to, da dobi pomočnika.

Prevajalec naročnika ne sme zavajati, češ da bo besedilo prevedel v dogovorjenem roku, čeprav že vnaprej ve, da tega ne bo mogel storiti. Velikokrat se je že zgodilo, da zaradi prevajalčeve zamude naročnik ni mogel pravočasno izdati katalogov ali prospektov. Pri tem se ne spuščamo v razpravo o tem, da si naročniki največkrat ne predstavljajo, koliko časa potrebuje prevajalec za prevod.

Kadar je prevajalec zaposlen z drugimi prevodi, ne sme prevzemati dodatnih prevodov, saj s tem tvega, da jih ne bo opravil v dogovorjenem roku niti jih ne bo opravil dovolj dobro.

Prevajalec mora predati prevod naročniku osebno ali s priporočeno pošto. Nesmiselno je nositi ali pošiljati prevode v društveno pisarno, da bi jih od tam poslali naročniku, saj se s tem čas predaje prevoda samo podaljša. Predvsem pa ne sme nikoli najprej napraviti obračuna, šele po tem pa poslati prevod, ker račun za prevajalsko storitev nikoli ne sme priti k naročniku prej kot prevod.

Določitev vsebine dokumenta o sklenitvi prevajalske storitve

Osnovni dokument o sklenjenem dogovoru za prevajanje je naročilnica. Vsebovati mora:

- naročnikov naziv in naslov;
- številko in datum naročila;
- opis predmeta prevajalske storitve: naslov izvirnega besedila, iz katerega v kateri jezik je treba prevajati, kdo naj opravi prevod (ali ime in priimek prevajalca ali društvo prevajalcev), dodatna opravila (poleg prevoda);
- rok predaje prevoda;
- ceno za prevod: navedbo bruto cene na stran ali klavzulo

»po veljavnem ceniku Društva«, za dodatna opravila mora biti navedena bruto cena za celoto ali po enoti;

naročnikov žig in podpis.

Tako opremljena naročilnica vsebuje vse sestavine dogovora o prevajalskih storitvah, o katerih sta se dogovorila prevajalec in naročnik. Če je dogovor sklenjen na ta način, ni nobene bojzani, da prevajalec ne bi dobil popolno izpolnjenе naročilnice.

Pomembno je, da prevajalec dobi naročilnico skupaj z izvornikom. Naročilnice, ki jih je naročnik obljubil za kasneje, so se velikokrat izkazale le kot obljube. Kadar prevajalec prevaja brez naročilnice, prevzema tveganje neplačila nase, saj brez naročilnice Društvo ne more zastopati njegovih interesov, morebitna tožba pa je že vnaprej izgubljena.

Naročilnico mora prevajalec priložiti k obračunu prevoda, ki ga dostavi pisarni Društva.

Kadar gre za časovno daljše prevajalske storitve, ki lahko – ali pa tudi ne – vsebujejo tudi neprevajalska opravila, naj prevajalec z naročnikom sklene pogodbo. Prevajalcem svetujemo, naj pred podpisom prinesejo pogodbo na Društvo, da jo strokovno pregledamo.

Obračun prevajalske storitve

Na obračunu prevajalske storitve morajo biti izpolnjene tele rubrike:

- prevajalčevo ime, priimek, naslov, občina bivališča in številka žiro računa;
- točen naročnikov naziv in naslov, številka in datum naročilnice (če ni naročilnice, pa ime in priimek osebe, ki je prevod naročila);
- naslov prevoda, iz katerega jezika v kateri jezik je bilo prevedeno, skupno število strani, opis dodatnih opravil in njihova cena;
- cena in vrednost prevoda: napišite: bruto cena/stran × število strani – bruto vrednost.

V obračunu morate vedno pisati bruto cene, zase pa si poprej izračunajte neto vred-

nost prevoda, da boste lahko kontrolirali znesek plačila.

Svetujemo vam, da v obračun vpišete vse svoje osebne podatke, nato pa ga skopirajte. Obračune pošiljajte po pošti ali pa jih vrzite v nabiralnik Društva; nesmotrno in neracionalno je, da vpisujete ali predajate vsak račun v pisarni Društva, saj imate s tem le odvečno delo. Uradne ure za prevajalce smo morali skrajšati prav zato, ker so se nekateri prevajalci brez potrebe predolgo in prevečkrat zadrževali v pisarni Društva in s tem motili delo tamkajšnjih delavcev.

Izdelava obračuna za prevajalsko storitev je prevajalčevo zadnje opravilo. Vendar so mnogi zelo neučakani glede plačil računov. Več kot polovica vseh telefonskih klicev se nanaša na vprašanja o plačilih takih računov, ki jim še ni poteklo dolžniško-upniško razmerje (DUR). Zato je smiselno neučakane prevajalce poučiti o tem, kdaj naj se pozanimajo za plačilo računa.

- Izhodišče za izračun dni je dan izstavitve obračuna.
- Od dneva izstavitve obračuna izstavi Društvo naročniku račun najkasneje v treh dneh.
- DUR na računu je 15 dni od izstavitve letga.
- Dva do tri dni po plačilu računa dobimo izpisek od SDK in naslednji dan nakažemo znesek na prevajalčev žiro račun.
- Celoten postopek traja torej okrog 20 dni!**

Zaključek

Čeprav se bo marsikomu zdelo, da pišemo o stvareh, ki so že znane, nam praksa kaže, da je veliko mlajših in novih članov še zelo nespretnih pri opravilih, ki nimajo neposredne zveze s prevajanjem. **Naučili so se jezika, kasneje tudi prevajanja, sprejeli smo jih v Društvo, a jim nismo dali nobenega praktičnega poslovnega poduka.** Le kako naj se potem znajdejo v džungli neposlovnosti, ki prevladuje v naši družbi?

A. O.

Kongres FIT

Na poziv Predsedništva Saveza književnih prevodilaca Jugoslavije i Predsedništva Saveza udruženja naučnih i stručnih prevodilaca Jugoslavije, a u organizaciji Organizacionog odbora i Sekretarijata 12. svetskog kongresa FIT-e, 3. i 4. septembra 1988. godine održan je u Beogradu, u prostorijama Sekretarijata Kongresa (Kičevska 9), redovni sastanak Izvršnog biroa Saveta FIT-e. Sastanku su prisustvovali svi članovi Biroa, izuzev blagajnika, kao i Predsednik Organizacionog odbora.

Cilj sastanka Izvršnog biroa Saveta FIT-e u Beogradu bio je upoznavanje s radom Organizacionog odbora 12. svetskog kongresa prevodilaca, s radom naša dva Saveza, kao i obilazak Kongresnog centra »Sava«, u kojem je planirano održavanje Kongresa. Iz tih razloga, jednoj sednici Izvršnog biroa (održanoj u prostorijama centra »Sava«) prisustvovali su članovi Organizacionog odbora i Sekretarijata Kongresa, predstavnik centra »Sava«, drugačica Ljiljana Imamović, predsednici Predsedništava naša dva Saveza, drugačica Doris Debenjak i drug Frane Jerman i predstavnik Udruženja Društva znanstvenih prevodilaca SR Hrvatske drug Mladen Baron. Otvorenoj sednici Izvršnog biroa, održanoj u prostorijama Sekretarijata Kongresa prisustvovali su, pored članova Organizacionog odbora i Predsednika Saveza udruženja naučnih i stručnih prevodilaca, Predsednik i članovi Udruženja naučnih i stručnih prevodilaca Srbije, članovi Udruženja književnih prevodilaca Srbije i drugi gosti. Među njima, bili su i gg. Georgy Rado i Tamas Vida, predstavnici madjarskog udruženja prevodilaca.

Izvršni biro Saveta FIT-e, na svom sastanku u Beogradu, osim redovnim aktivnostima Biroa – o kojima će Generalni sekretar Saveta obavestiti sva prevodiлаčka udruženja, članice FIT-e – bavio se i problemima organizacije 12. svetskog kongresa prevodilaca. S tim u vezi dogovoreno je:

1. Da se ispita mogućnost da se Organizacionom odboru, to jest jugoslovenskim savezima, organizatorima Kongresa, finansijski pomogne u okviru finansijskih mogućnosti FIT-e. S tim u vezi predloženo je da Organizacioni odbor u što kraćem roku dostavi Generalnom sekretaru obračun troškova (s fakturama) štampanja memoranduma, koverata, cirkulara, kao i poštanske troškove slanja cirkularnog pisma. Na sledećem sastanku Izvršnog biroa (koji je zakazan za početak decembra ove godine, u Amsterdamu, Holandija), donela bi se odluka o visini pomoći za ovu kalendarsku godinu.

U vezi s prethodnom tačkom potrebno je osvrnuti se na tri stvari:

Prvo, na činjenicu da do ovog momenta dve trećine članica FIT-e – uključujući i oba jugoslovenska saveza – nisu izmirile svoje obaveze prema FIT-i, što otežava rad i ograničava aktivnosti FIT-e.

Drugo, da ne bi bilo zgodno da se u izveštaju blagajnika na kraju ove kalendarske godine (posle sastanka Izvršnog biroa u Amsterdamu, u decembru ove godine) koji se šalje svim udruženjima, članicama FIT-e, vidi da jugoslovenski savezi nisu izmirili svoje obaveze.

Treće, u odsustvu blagajnika, Generalni sekretar Saveta FIT-e, a na zahtev Predsednika organizacionog odbora, dao je tumačenje,

prema kojem stavku od 1500 USD, koja je u ranijim izveštajima o budžetu FIT-e bila naznačena »za 12. svetski kongres«, treba shvatiti kao statutarnu obavezu Saveta FIT-e (koja proizilazi iz uslova pod kojim UNESCO pomaže FIT-u) da snosi troškove prisustvovanja Kongresu delegata iz nerazvijenih, van-evropskih zemalja.

2. Prihvaćeni su iznosi kotizacije za učesnike Kongresa, za pratioce i zbornik radova, u sledećim iznosima:

Do 1. maja 1990:

Učesnici: 200 USD **Pratioci:** 80

Posle 1. maja 1990:

Učesnici: 250 USD **Pratioci:** 100

Zbornik radova: 50 USD

U vezi s ovom tačkom Izvršni biro je zamolio da se ispita mogućnost da učesnici Kongresa iz socijalističkih i drugih zemalja, čije nacionalne valute nisu konvertibilne, plaćaju kotizaciju u nacionalnoj valuti, u obračunskoj valuti (obračunski dolar) ili u dinarima.

Isto tako, predloženo je da Organizacioni odbor utvrdi i visinu kotizacije za studente.

Izvršni biro je zatražio da mu se dostavi predračun prihoda i rashoda budžeta Kongresa na osnovu kojeg su utvrđeni, i prihvaćeni navedeni iznosi, sa specifikacijom i kratkim opisom pojedinih stavki.

3. Zatraženo je da Organizacioni odbor do sastanka Izvršnog biroa u Amsterdamu napravi preliminarni plan rada Kongresa. (Statutarni deo, svečano otvaranje, plenarna sednica, sastanak UNESCO-FIT, sekcije itd.)

4. Odredjena je preliminarna lista predsedavajućih pojedinih sekcija, članova radnih predsedništava i uvodničara. Konačna lista biće utvrđena na sastanku u Amsterdamu, posle konsultacija s predsednicima raznih komiteta i komisija FIT-e, kao i posle konsultacija predsedavajućih sekcija (koji su i predsednici odgovarajućih komiteta FIT-e) s potencijalnim uvodničarima.

U vezi s ovom tačkom, treba naglasiti da su četiri člana naša dva saveza ušla u najuži

izbor za radno predsedništvo, odnosno za uvodničare u pojedinim sekcijama.

Dalje, u vezi s ovim, u skladu s inicijativom Društva znanstvenih i tehničkih prevodilaca Hrvatske, koja je potekla od druga Mladena Barona, Predsednik organizacionog odbora je insistirao da i jedan od uvodničara u sekciji za naučno i tehničko prevodjenje bude iz Jugoslavije. Predlog da se i jedan jugoslovenski uvodničar u ovoj sekciji nadje u užem izboru je prihvaćen, zbog čega je potrebno da Predsedništvo Saveza udruženja naučnih i stručnih prevodilaca odredi kandidata u najkraćem mogućem roku, a najkasnije do 1. novembra ove godine i o svom izboru obavesti Organizacioni odbor.

U vezi sa svečanim otvaranjem Kongresa potrebno je da se odredi (izabere) osoba koja će o prevodjenju i prevodilaštvu govoriti na svečanom otvaranju.

5. Odlučeno je da se sledeći sastanak izvršnog biroa Saveta FIT-e održi u Amsterdamu, Holandija, 2., 3. i 4. decembra 1988.

U vezi s ovom tačkom potrebno je da dva Predsedništva donesu odluku kojom se daje saglasnost Predsedniku Organizacionog odbora, Mladenu Jovanoviću da putuje u Amsterdam i prisustvuje ovom sastanku, kao i odluku o sredstvima za putne troškove i boravak.

6. Potvrđena je ranije doneta odluka da se na poziv dva jugoslovenska saveza i Udruženja književnih prevodilaca Srbije sledeći redovni sastanak Saveta FIT-e održi u Beogradu, za vreme Beogradskih prevodilačkih susreta od 26. do 29. maja 1989. godine.

U vezi s ovom tačkom potrebno je da se članovi Saveta obaveste o temi susreta, kako bi na vreme mogli da se pripreme i aktivno učestvuju u radu susreta.

Dalje, u vezi s ovom tačkom potrebno je da dva predsedništva odrede po jednu osobu koja bi na sednici Saveta u Beogradu podnela izveštaj o radu Saveta.

7. Dogovoreno je da Predsednik Saveta FIT-e, Anna Lilova, pošalje Organizacionom odboru potrebnu dokumentaciju za podnošenje zahteva UNESCO-u za redovnu finansij-

sku pomoć FIT-i, kao i dotacije za štampanje zbornika radova sa Kongresa.

U vezi s ovim potrebno je kontaktirati s nacionalnim, Jugoslovenskim komitetom za UNESCO i od odgovarajućih državnih organa zatražiti saglasnost da jugoslovenski zahtev bude podržan od još najmanje dve zemlje.

8. Izvršni biro preporučio je da jugoslovenska prevodilačka udruženja u što većem broju razmenjuju svoje časopise s drugim udruženjima, članicama FIT-e.

9. Generalni sekretar zatražio je adrese svih jugoslovenskih prevodilačkih udruženja kako bi svako od njih moglo da prima glasilo FIT-e, FIT Newsletter.

Na kraju, Organizacioni odbor 12. svet-skog kongresa FIT-e želi i ovom prilikom da upozori Predsedništvo Saveza književnih prevodilaca Jugoslavije, Predsedništvo Saveza udruženja naučnih i stručnih prevodilaca Jugoslavije i Kongresnu službu Centra »Sava« na potrebu što hitnijeg regulisanja međusob-nih odnosa (između dva Saveza kao i odnosa

dva Saveza s Kongresnom službom Centra »Sava«). Ovo stoga što pripreme za Kongres – koje su u punom jeku i koje ne trpe nikakva odlaganja – zahtevaju sve veća finansijska ulaganja, za koja Organizacioni odbor, osim usmenih dogovora i načelne saglasnosti, nema nikakvih zvaničnih, pismenih ovlašćenja što kasnije može dovesti do velikih teškoća i nesporazuma.

Sastanak Izvršnog biroa Saveta FIT-e u Beogradu bio je dobro organizovan i protekao je u vrlo prijateljskom duhu. Organizacioni odbor i Sekretarijat 12. svet-skog kongresa FIT-e zahvaljuju Predsedniku i članovima UNSP, radnicima radne zajednice UNSP i predstavniku Kongresnog centra »Sava« na njihovoj lju-baznosti i zalaganju koje su uložili da ovaj sa-stanak Izvršnog biroa FIT-e protekne u naj-boljem redu, kao i svim gostima koji su svojim prisustvom pokazali interesovanje za rad Or-ganizacionog odbora i Izvršnog biroa Saveta FIT-e.

M. J.

PREDSTAVITVE

Novogoriški prevajalci se sestajamo

V Novi Gorici in okolici aktivno deluje kar lepo število prevajalcev. Pretežno smo zaposleni v združenem delu, nekateri so tudi sodni tolmači. Večina nas je članov DZTPS. Velikokrat se udeležujemo občnih zborov in tudi izobraževanja, ki ga organizira Društvo. Zanimivo je, da smo se nekateri spoznali šele na teh srečanjih v Ljubljani. Že dalj časa smo vsak po svoje čutili potrebo, da bi se povezali in s tem izboljšali sodelovanje. Prvič smo poskusili organizirati srečanje že v letu 1986. Udeležilo se ga je sicer le pet prevajalcev, a vsi smo soglasno sklenili, da se bomo redno dobivali in si pri tem izmenjavali izkušnje, drug drugemu pomagali pri delu, pri izbiri literature, si posredovali novosti itd. Postavili smo si za cilj, da v sodelovanje vključimo vse aktivne prevajalce iz našega območja.

Na žalost sta pretekli kar celi dve leti, preden smo se ponovno zbrali, a takrat nas je bilo že več (prisotnih je bilo 9 prevajalcev). Na tem srečanju smo se pogovarjali o razmerah, v katerih delamo. Ker niso ravno rožnate, smo sklenili, da bomo skušali kaj ukreniti. Za naslednje srečanje smo določili glavno temo »Status prevajalca v združenem delu«. Na to srečanje, ki je bilo lani oktobra, je bilo vabljenih vseh trinajst članov, kolikor smo jih evidentirali na prejšnjem srečanju, udeležilo pa se ga je deset prevajalcev.

Že na drugem srečanju so nekateri dali pobudo za ustanovitev sekcije prevajalcev iz Nove Gorice in okolice. O tem smo se pred

zadnjim srečanjem pogovarjali s poslovnim tajnikom DZTPS Tonetom Omerzo. Omenil je možnost ustanovitve področne enote DZTPS.

Status prevajalca v združenem delu

(Kratek povzetek ugotovitev z našega oktobrskega srečanja)

Res je, da govorimo o položaju prevajalca v združenem delu že vsa leta, odkar združeno delo zaposluje tak profil delavca, vendar je tudi res, da se ponekod mišljenje o tem poklicu in njegovem pomenu še vedno ni zganilo z mrtve točke.

Mnogi prevajalci še vedno nimajo mirnega delovnega prostora niti ustreznih delovnih sredstev. Ponekod pa jim nalagajo dela, ki s prevajanjem nimajo nič skupnega. Jasno je, da taki prevajalci običajno tudi niso primerno nagrajeni za svoje delo.

Ugotavljamo, da prevajalca v združenem delu nimajo za enakovrednega ostalim strokovnim delavcem z enako izobrazbeno stopnjo. Ta diskriminacija se zlasti pereče odraža v vrednotenju prevajalskega dela v OZD. Povečini je to delo uvrščeno v najnižji razred del in nalog, za katera se zahteva visoka izobrazba, če že ne kar v rang višje ali srednje šole. Zakaj je tako? Zakaj prevajalec ni izenačen z drugimi fakultetno izobraženimi delavci, npr. pravniki, inženirji, ekonomisti itd.? Zakaj je lahko vso svojo delovno dobo zabetoniran na istem mizernem nivoju, vsi okoli njega pa na tak ali drugačen način

napredujejo? Žalostna je ugotovitev, da se mora prevajalec, če hoče napredovati, večinoma prekvalificirati za kako drugo delo, ki je v luči proizvodne ali komercialne delovne organizacije bolj cenjeno.

Drugi problem, ki nas teži, je mnenje, da je vse strokovno znanje prevajalec dobil na fakulteti, torej mora že kot začetnik znati vse, kar je v zvezi s tujimi jeziki (in to v dveh jezikih), in mu sploh niso potrebne delovne izkušnje. Po eni strani se od prevajalca zahteva univerzalno znanje, po drugi strani pa delovna organizacija prevajalčevih izkušenj ne zna izkoristiti in jih ni pripravljena priznati.

Težave ima prevajalec že pri nakupu slovarjev, da ne govorimo o razumevanju, ko gre za strokovno izpopolnjevanje na seminarjih, predavanjih in vajah, ko je odsoten z dela in je zanj treba plačati kotizacijo. Videti je, kot da splošno znana in priznana trditev o nujnosti nenehnega strokovnega izpopolnjevanja za našega prevajalca ne velja. Prevajalec, ki ima odgovoren in kritičen odnos do svojega dela, se mora nenehno dodatno izobraževati v jezikih in strokah, ki jih prevaja. Glede na to, da večina prevajalcev v OZD večino svojega delovnega časa presedi zgolj za pisalno mizo ter se od njih občasno zahteva tudi konsektivno prevajanje, menimo, da bi OZD morala omogočiti prevajalcu tudi izpopolnjevanje znanja pogovornega jezika.

Pa tudi med tistimi podjetji, v katerih prevajalec dela v primernem prostoru in razpolaga s slovarji ter mu je omogočeno izpopolnjevanje, so le redka, ki se zavedajo, kako koristno lahko uporabijo prevajalca pri poslih s tujino, pa naj gre za pisno ali ustno prevajanje. To je odvisno od osveščenosti vodilnih kadrov v združenem delu. Osvestiti pa jih bo težko, dokler se bodo tako vztrajno izogibali naših posvetov, ki so namenjeni predvsem njim. Prevajalci vse to vemo, vendar stvari lahko rešujemo le skupaj z njimi.

Zaradi takšnega stanja je veliko prevajalcev vdanih v usodo, ne vedo, kaj naj še storijo,

da bi se stanje izboljšalo. Tudi tisti pogumnejši, ki so referat s posveta o položaju prevajalca v združenem delu dali prebrati svojim direktorjem ali vodjem, so bili deležni mnenja, da gre za kampanjo. Predvidevamo, da bo žal veliko prevajalcev še dolgo delovalo le kot prevajalski servis.

Delo jim prinašajo in odnašajo, vsiljujejo roke, ne da bi jih kdo klical na posvet in k aktivnemu sodelovanju pri poslih, pa tudi ne vedno k prevajanju poslovnih razgovorov, da bi bile besede na pravem mestu in bi tujec dobil kar najboljši vtis. Pri uveljavljanju prevajalčevih pravic je vse polno ovir. Ena izmed največjih je ta, da je prevajalec največkrat en sam, prepuščen samemu sebi, brez urejenega statusa. Njegovi nadrejeni sploh ne vedo in jih največkrat tudi ne zanima, kaj, koliko in za koga vse prevaja. Prevajalec v OZD velja za nerentabilnega. Večina vodilnega kadra ne pozna prevajalskega dela, zato se v tovrstne probleme ne pogloblja.

Glede na to, da so med nami tudi sodni tolmači, smo obenem izpostavili tudi problem vrednotenja dela sodnega tolmača. Prepričani smo, da so tarife za nagrajevanje tega dela sramotno nizke, še posebej če upoštevamo, da mora biti zapriseženi sodni tolmač sodišču na razpolago ob vsakem času in da je to delo povezano s posebnimi psihičnimi pritiski, če že ne stresi.

Prevajalci iz Nove Gorice in okolice se zavedamo dolžnosti, da si po najboljših močeh prizadevamo za uveljavljanje našega poklica in drug drugemu pri tem pomagamo ter se opogumljamo. Predvsem zato smo se tudi povezali med seboj, da bi se organizirano srečevali ter drug drugemu pomagali iz te izoliranosti.

Imamo trdno voljo boriti se za izboljšanje svojega položaja, obenem pa se zavedamo, da nam brez zunanje podpore ustreznih strokovnih služb ne bo uspelo veliko doseči. Ob težjih problemih nam bosta potrebni pomoč in podpora DZTPS.

O. Š. in V. H.

Predstavitev prevajalske službe v Iskri

Vsaka od petindvajsetih Iskrinih (za sedaj še) delovnih organizacij ima tako ali drugače organizirano lastno prevajalsko službo z različnim številom prevajalcev. Največ je prevajalcev za angleški, nemški in ruski jezik, manj za francoščino, še manj za jezike jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Težko je opisati delo vseh teh služb, saj se razlikujejo po organiziranosti, po naravi dela in tudi po tem, da vsaka spada k drugemu oddelku. V grobem jih lahko razdelimo na tri področja:

- prevajanje v proizvodnji,
- prevajanje v komerciali,
- prevajanje v marketingu.

Prevajalci v proizvodnji v glavnem prevajajo tehnično literaturo za proizvodne stroje (v glavnem iz tujega jezika v slovenščino) in literaturo v zvezi z izdelki (navodila za uporabo, tehnične opise, v zadnjem času tudi prospekte), prevajalci v komerciali tenderje, protokole, ponudbe in pogodbe ter daljšo korespondenco (v glavnem iz slovenščine v tuji jezik), v marketingu pa tržniške publikacije (prospekte, navodila za uporabo, monografije posameznih DO, letna poročila) ter propagandna besedila – vse v glavnem iz slovenščine v tuji jezik.

Vsa ta področja se seveda prepletajo in ni strogih pravil, kaj lahko kdo prevaja in česa ne. Skupna značilnost vseh prevajalskih služb v Iskri je, da je prevajanje zvečine pisno. Le redko je prevajalec povabljen na poslovne razgovore s tujimi partnerji doma, praktično nikoli pa ne spremlja kot tolmač naših komercialistov ali inženirjev na službena potovanja v tujino, čeprav bi, po mojem mnenju, lahko rešil iz jezikovne zagate prenekaterega pogajalca in tako preprečil dvomljive dogovore.

Nekatere od služb imajo svojega vodjo, ki pa ni nujno tudi sam prevajalec. Njegova nalo-

ga je v glavnem pridobivanje in razdeljevanje prevajalskih nalog, obračunavanje prevodov in posredovanje besedil zunanjim prevajalcem.

To bi bil kratek splošen opis prevajalskih služb v Iskri, podrobneje pa lahko predstavim le svojo prevajalsko službo v okviru Iskre Commerce, v Dejavnosti marketinških raziskav in komuniciranja ali, kratko, Marketingu.

Služba ima pravzaprav skromno zasedbo: eno prevajalko za srbohrvaščino, eno za angleščino in eno za angleščino in francoščino – vsega torej tri. Prevode za ostale jezike naročamo pri zunanjih sodelavcih, v glavnem članih DZTPS. Po naravi dela spadamo, razumljivo, v tretje področje. Pripadamo oddelku Tržno komuniciranje in smo neposredno podrejene vodji tega oddelka. Naše prevajalske storitve uporabljajo sodelavci v oddelku (ti imajo prednost), ostali oddelki v Marketingu, pa tudi zunanji naročniki, v glavnem druge Iskrine delovne organizacije. Vse storitve zaračunavamo na osnovi delovnih nalogov med oddelki ali zunanjih naročilnic po lastnem ceniku, ki je usklajen s cenikom DZTPS.

Kaj je v opisu našega delovnega mesta, kaj od nas zahtevajo in kaj pričakujemo od naših naročnikov?

Pod nazivom »prevajalec« je v razvidu del in nalog Iskre Commerce zapisano: visoka izobrazba filozofske smeri, aktivno znanje svetovnega jezika (število ni pomembno), znanje strojepisja, 2 ali več let delovnih izkušenj. Za višje plačilne razrede (vseh je 7) se zahteva še izpit za stalnega sodnega tolmača. Ker vse prevajalke ne izpolnjujemo vseh pogojev, smo pač različno razporejene po plačilni listi.

Naše naloge v Marketingu pa so takele:

- prevajanje vseh vrst leposlovnih, komer-

cialnih in tehničnih besedil oz. izdelava povzetkov,

- organiziranje prevajanja zunanjih sodelavcev,
- korekture prevodov,
- graditev slovarja strokovnih izrazov,
- ostala dela iz delovnega področja.

Od nas pričakujejo, da čimprej prevedemo prinesena besedila (po tistem starem pravilu: raje včeraj kot jutri), da so prevodi dobri in čitljivi – natipkani. Tipkamo same, čeprav to ni navada v vseh prevajalskih službah v Iskri.

Posebnost našega dela v primerjavi z ostalimi prevajalskimi službami v Iskri je mogoče v tem, da moramo jezikovno in strokovno obvladati ves Iskrin proizvodni program, od baterije do računalnika. Že Iskrino Letno poročilo, ki ga pri nas prevajamo v angleščino, francoščino in srbohrvaščino, daje pregled nad vsemi izdelki in proizvodnimi programi. Redno izhajajo tudi Novosti iz Iskre, kjer so predstavljeni vsi novi izdelki v slovenščini in angleščini. Tu so potem še najrazličnejši komercialni prospekti, navodila za uporabo, od merilnih instrumentov do telefonskih garnitur, tehnični opisi, propagandna besedila, slogani, vabila na razstave, sejemska dokumentacija, vizitke, spremna besedila h koledarju, pa še razna korespondenca, telexi itd. Tudi na telefonske klice iz tujine je treba pogosto odgovarjati.

Pri tem pa pričakujemo od naših naročnikov, da nam besedilo prinesejo pravočasno, da je čitljivo in razumljivo (slovenščina po

možnosti lektorirana) in da nam navedejo osebo, ki nam bo pomagala s strokovnimi izrazi, oziroma priložijo literaturo v ciljnem jeziku. Vsaj kar zadeva lektoriranje slovenskih besedil, so se stvari precej izboljšale, saj je to postalo v Marketingu ustaljena praksa. Tudi strokovno pomoč v glavnem dobimo, le roki so običajno prekratki. Toda to je stara težava: besedilo se navadno rojeva tako dolgo, da na koncu zmanjka časa za prevajanje, če že tiskarna vztraja pri svojih pogojih.

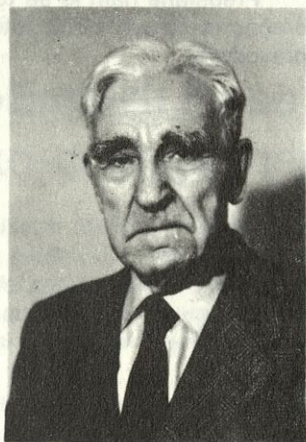
Nazadnje še na kratko o delovnih razmerah, pripomočkih in ugodnostih, ki nam jih nudi firma.

Delamo v srednje veliki, svetli pisarni, opremljeni z modernim, udobnim pohištvo. Na razpolago imamo precej bogato knjižnico splošnih in tehničnih slovarjev, ki jo sprti dopolnjujemo, tudi z uvoženimi slovarji. Soba ima telefon, dva pisalna stroja in osebni računalnik z naloženim programom za urejanje besedil (Wordstar) ter podatkovno bazo. Vse tri smo usposobljene za delo z računalnikom in ga tudi s pridom uporabljamo. Zase lahko trdim, da mi je delo na računalniku najmanj podvojilo storilnost. V podatkovno bazo vnašamo strokovne izraze in naš interni slovarček šteje že okrog 3000 gesel. Toda o tem kdaj drugič.

Vsem prevajalkam v IC je bilo lani odobreno dodatno izpopolnjevanje v tujini. Ena od nas je letos to možnost že izkoristila. Od časa do časa (v Marketingu, žal, bolj poredko) nam odobrijo udeležbo na jezikovnih seminarjih in strokovnih srečanjih prevajalcev. Tu se pravzaprav še najbolj občuti pomanjkanje posluha za naše delo in zadnje čase tudi zategovanje pasu.

M. V.

Predstavljamo vam

Arnold Zupančič

»Nisem navdušen nad publiciteto,« mi je dejal naš stanovski kolega inž. Arnold Zupančič, ko sem ga povprašala po njegovem curriculum vitae. »Že, že,« sem odgovorila, »vendar je prav, da v MOSTOVIH, pri predstavljanju prevajalcev začnemo z najstarejšimi, še aktivnimi prevajalci, mar ne?«

Tako je stekel pogovor s srebrnolasim, še kar vzravnanim, živahnim možakarjem, ki navkljub spoštljivim 84 letom še ni opustil prevajalske dejavnosti.

Po dokončani gimnaziji (delno v Grazu, delno v Mariboru in Celju, kjer je tudi maturiral) je Arnold Zupančič pričel študirati na ljubljanski univerzi in nadaljeval študij na Tehniški visoki šoli v Dresdnu, kjer je tudi diplomiral.

Iz ljubezni do morja je nosil vojaško suktnjo v mornarici bivše Jugoslavije. Po odsluženju vojaškega roka pa se je zaposlil in prevajal tehnično dokumentacijo iz angleškega ter v angleški jezik. Kmalu je angleščino opustil in se posvetil le nemščini.

Daljna krizna leta 1932 so ga pahnila na povsem drug tir; pričel se je ukvarjati z zasebno elektrotehniško dejavnostjo, ki je ni opustil vse do upokojitve. Vendar je vseskozi prevajal.

Vojno je preživel v Ljubljani, na njen začetek ga spominjajo zanimivi dogodki: leta 1941, tik pred nemškim napadom na Jugoslavijo, je bil na orožnih vajah v Tivtu. Dne 6. aprila 1941 ga je v zgodnjih jutranjih urah (bilo je okrog 4. ure) prebudilo povelje k pripravljenosti, češ da se pripravlja napad na Jugoslavijo. Mnogo let kasneje je izvedel, da je bila mornarica prva obveščena o tem napadu. Jugoslovanski vojni ataše pri takratni jugoslovanski ambasadi v Berlinu je tistega jutra po radiogramu hotel opozoriti svoj generalštab v Beogradu, kaj nacisti pripravljajo, vendar se je bil štab že umaknil iz Beograda. Ostal pa je Glavni štab jugoslovanske mornarice, takrat v Zemunu, tako da je le-ta prvi zvedel, kaj se pripravlja, in z radiogrami obvestil svoje enote po vsej Jugoslaviji.

Nato se je začelo dolgo potovanje domov k družini, ki ga je preživel ob mnogih, takrat že vojnih nevšečnostih.

Po osvoboditvi se je intenzivneje vključil v prevajalsko delo. Večinoma je prevajal tehnična besedila, predvsem navodila za obratovanje in vzdrževanje uvožene opreme ter sezname nadomestnih delov.

»Kaj lahko poveste iz svoje dolgoletne prevajalske prakse?« sem vprašala sobesednika. Odgovoril mi je, da pri prevajanju vseskozi opaža jezikovne, pa tudi strokovne nepravilnosti v besedilih, ki jih prejema od naročnikov, tako da mora pogosto z njimi najprej zadeve razjasniti, šele nato prevajati. Gre tudi za to, da nekatere firme uporabljajo čisto svojevrstne strokovne izraze, ki jih nočejo nadomestiti s splošno veljavnimi in ustaljenimi izrazi za enake pojme.

»Zanimivo je, da takšne razlike v strokovnem izrazju obstajajo tudi med avstrijsko nemščino in nemščino obeh nemških republik, DDR in BDR, da o švicarski nemščini sploh ne govorim. Zato je dobro poznavanje jezika izredno pomembno. Glede na pomanjkljivost strokovnega izrazoslovja pri nas, sem pogo-

sto moral tudi sam najti ustrezen izraz v prevodu; kako bi se sicer jezik razvijal, če ne tudi prek nas, prevajalcev,« je dejal in obljubil, da bo za naslednjo številko MOSTOV obnovil in dopolnil nekoč že objavljeni glosar izrazov živilske stroke v nemščini in avstrijski nemščini.

»Kaj menite o delu nemške sekcije v okviru DZTPS?«

»Zasnova je dobra. Profesora Debenjakova dobro vodi krožek, a žal moram ugotoviti, da je udeležba porazno majhna glede na število prevajalcev nemščine – članov Društva.

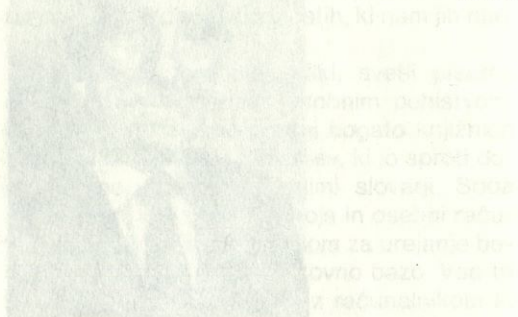
Škoda, da ni večjega zanimanja, saj bi to koristilo vsem, še posebej mladim prevajalcem,« je na koncu najinega razgovora dejal naš dolgoletni član inž. Zupančič.

»Kaj pa vaši konjički?«

»Rad se potepam po svetu, rad pa tudi obiskujem opero in filharmonijo.«

Preostane nam le še to, da mu zaželimo srečno in zdravo 1989. leto... in še mnogo prevodov!

A. M.

Arnold Zupančič

nam tizatu ostajajo tudi med avstrijsko nemščino in nemščino obeh nemških republik. DDR in BRD, da o švicarski nemščini sploh ne govorim. Tizo je dobro poznaval jezik izredno pomembno. Če se na govornikovitost strokovnega tizazlovoja pri nas, sem pogo-

iz ljubzni do mopa je nosil vojaško suk- njo v mimarici divise Jugoslavije. Po odslu- nju vojaškega roka pa se je zaposlil in prevajal tehnično dokumentacijo iz angleškega ter v angleški jezik. Kmalu je angleščino osvojil in se povzeli je nemščini.

STROKOVNI ČLANKI

Marjan Golobič

Slovene-English False Friends

Slovensko-angleški nepravi prijatelji

Članek z naslovom *Slovene-English False Friends (Slovensko-angleški nepravi prijatelji)* je zgoščena vsebina predavanja Marjana Golobiča v angleški sekciji DZTPS. Prvi del članka predstavlja teoretični del predavanja ter poskuša definirati in klasificirati neprave prijatelje, ki so grupirani v absolutne, sobesedne in neprave prijatelje. Drugi del članka pa sestoji iz več praktičnih vaj prevajanja slovenskih nepravih prijateljev v angleščino.

This is an abbreviated, written version of my lecture and exercises as they were presented 10. 11. 1988 as the first lecture of the DZTPS English section. The first, theoretical part of my talk provided some insight into the linguistic phenomenon called false friends and the second, more practical one, consisted of several exercises on how to correctly translate Slovene-English false friends into English.

Just what exactly are false friends, sometimes also called false pairs, deceptive cognates, or faux amis? This linguistic phenomenon has been defined as "pairs of linguistic (not only lexical) units in two different languages which have something in common, but are not entirely equal."¹ Another author defines false friends as "items which sound and/or look as if they should be equivalent in (a) particular context (or even, in some cases, in all contexts), but which in fact are not."² We, however, propose to go a step further and give a more comprehensive definition of false friends as well as attempt to classify them. If we sum up the two above definitions, there are certain similarities and certain differences between false friends. We entirely agree. We propose to establish at this point just what

these similarities and differences are, and whether or not they are significant for the translator. Words can be similar or dissimilar at different levels: phonemic, morphologic, etymological, grammatical, semantic, orthographic. The translator, however, should be interested in only one level of word which tells the translator whether or not he will include it or not in his translation. For this reason, this discussion shall be concerned with only semantic differences and similarities of false friends. Let us, therefore, define false friends in terms of semantic fields:³ False friends are words which may sound, look, and are spelled alike, but whose two semantic fields do not completely, or not at all, coincide. The semantic fields of Slovene "hotel" and English

¹ Ivir Vladimir, *Teorija i tehnika prevodenja* (= Translation Theory and Technique). The work contains an excellent discussion on the theory of false friends and gives some good examples of Serbo-Croatian-English false friends.

² Limon David, »False Friends and Slovene-English Translation« in *Mostovi* 1, 1986, pp. 25-26. The article deals with the difficulties of translating false friends and provides a limited glossary of Slovene-English false friends with their correct translations.

³ A semantic field is the sum total of all meanings of a given word.

"hotel" coincide exactly, which means that the two words are not false friends. On the other hand, the semantic field of Slovene "dres" is quite different from the semantic field of its English counterpart "dress". They therefore form a false-friend relationship.

In order to shed more light on the complexities of false-friend relationships and provide a more complete definition of false friends, we decided to classify them. The first category is called Absolute False Friends. False friends belonging to this group are those semantic fields never coincide, i.e., The Slovene false friend is never translated by its English counterpart, regardless of the context, which may determine the different shades of meaning. This means that Slovene words "dres", "šef", "ambulanta", "aktualen", "evidenca", "fen", "fotograf", "hazarden", "konkurenca", "kravata", "moda", "reklamacija" would under no circumstances be translated into English by "dress", "chef", "ambulance", "evidence", "fan", "photograph", "hazardous", "concurrency", "cravat", "mode", and "reclamation", respectively.

The category of Contextual False Friends is the most extensive and the most problematic. In one context, the pairs of this category form a false-friend relationship, in another they may not. Slovene "solata", which the context defines as "a type of dish", is translated into English by its counterpart "salad". In this context, the Slovene "solata" and English "salad" and therefore does not form a false-friend relationship. However, when the context defines Slovene "solata" as a vegetable plant, it is translated into English by "lettuce" and not "salad". In this context, the Slovene "solata" and English "salad" do indeed form a false-friend relationship. To put it in another way, the semantic fields of Slovene "solata" and English "salad" overlap only to a certain degree. Some other examples from this cate-

gory are "kultura – culture", "bencin – benzine", "pedagog – pedagogue", "sinhronizacija – synchronization".

A subgroup of Contextual False Friends is called Regional Contextual False Friends. The same object or idea may be referred to by different names in the various parts of the English-speaking world. This is the reason that a given Slovene word may function as a false friend in relation to its English counterpart as it is used in one English language region, but is a "true friend" to its English counterpart, as it is used in another corner of the English-speaking world. Slovene "film" is not a false friend to its English counterpart as it is used in Great Britain. Across the Atlantic, however, they do become false friends, because in North America the terms movie, motion picture and picture are preferred. Some more examples of Regional Contextual False friends are "kotlet – cutlet", "kino – cinema", "biljon – billion", "biljard – billiards", "direktor – director", "pasjansa – patience", "šprint – sprint".

The last category of false friends is called Pseudo-False Friends. Belonging to this group are false friends whose English counterpart does not exist as a single term, but rather as two or more English morphemes. Slovene "avtokamp" has no direct counterpart in the English language, but is made up of two English morphemes "auto" and "camp". Some more pseudo-false friends are "rekonvalescent – re- + convalescent", "termoakumulacijski – thermo- + accumulation", "grafoskop – graph + scope", "raketoplan – rocket + plane".

Finally, false friends may prove to be quite a hard nut to crack. In order to avoid the pitfalls of direct, literal and therefore incorrect translation of false friends, the translator ought to identify false friends by looking up the English counterpart in a good English dictionary and then find the correct translation of the Slovene item of the pair.

False Friends – exercises

If you need some help you may want to consult the 1988 special edition of **Mostovi** entitled **A Glossary of Slovene-English False Friends** by Marjan Golobič or the key on page 27.

I. Provide the English false friends and the correct translations of their Slovene false friends.

Slovene False Friend	English False Friend	Correct Translation
1. advokat
2. akt (art)
3. ambulanta
4. anorganski
5. avtokamp
6. bencin
7. deviza
8. ekspanat
9. fen
10. fotograf
11. gaziran
12. harmonika
13. indigo papir
14. inštruktor
15. laserski gramofon
16. luster
17. meduza
18. naftalin
19. paprika
20. plakat
21. poligraf
22. recept
23. rentabilen
24. rezervni deli
25. sindikat
26. solata (plant)
27. stabilizacija
28. tamponska država
29. vagon

II. Translate the following phrases and sentences:

1. tekoče **agregatno** stanje
2. **arhivski** posnetek
3. Podjetje je **bankrotiralo**
4. **boks** težke kategorije
5. tovarna **celuloze** in papirja
6. **depandansa** hotela Astoria
7. kanadska **ekipa**

8. izpad **električnega** toka
9. **elementarna** nesreča
10. **fakultativni** predmet
11. usnjena **galanterija**
12. **Hazardiranje** je prepovedano.
13. kitajska državna **himna**
14. odvetniški **honorar**
15. **Inštruira**
16. **Interesenti** naj izpolnijo polo
17. **invalidski** voziček
18. suknjič iz **džinsa**
19. hlačni **komplet**
20. močna **konkurenca**
21. severnoafriška **kultura**
22. Riž je azijska **kultura**
23. dom **kulture**
24. Ne pljuvaj po tleh! Kje pa je tvoja **kultura**.
25. **nekvalificiran** delavec
26. čokoladni **likor**
27. Švabi so ga **likvidirali**
28. biti v **modi**
29. **montažni** oddelek
30. širokokotni **objektiv**
31. dober/slab **pedagog**
32. **perspektiven** nogometaš
33. gradbeni **konstruktor**
34. čokoladni **puding**
35. **regenerator** za lase
36. končni **rezultat** nogometne tekme
37. **selektor** jugoslovanske **reprezentance**
38. **solidarnostni** sklad
39. Je na **terenu**
40. jedilni **vagon**
41. **vegetativno** živčevje

III. Translate the following sentences:

1. Slovenec se je kar dobro **afirmiral** na zelo **konkurenčnem** ameriškem trgu.
2. To je pravzaprav zelo **aktualna** **problematika**.
3. Vsi so se **angažirali** v boju proti **okupatorju**.
4. V tem **bloku** živi **gimnazijski** **profesor**.
5. Potrebujemo pet **eventualno** šest **bojlerjev**.
6. V Jugoslaviji so delavci in **kader** člani istega **sindikata**.
7. V tem tovarniškem **objektu** je **kontrola** nad proizvodnjo zelo stroga.
8. **Kriminalke** pogosto nepravilno predstavljajo resnični svet **kriminala**.
9. **Madona!** Nobenega solidnega, **kvalificiranega** delavca ne morem dobiti.
10. Potrošnik je **reklamiral** izdelek zaradi slabe kvalitete.
11. **Spikerji** na valu 202 so zelo **simpatični**.
12. Glavni temi razprave sta bili **racionalizacija** proizvodnje in skupna vlaganja.

IV. Translate the following text into English. False friends are underlined for your convenience:

»Poslušite **kolega**, ste danes kaj popili?« vpraša **organ** ljudske **milice** in doda: »Če ste, bo potreben **alkotest**.«

»Popil? Ne, skoraj nič. V **restavracijo** sem skočil na dve **porcije** pasulja, pa samo en **viski** sem popil, potem pa še en **liker**. Veste tovariš miličnik, ravnokar sem v **avtosalonu** kupil čisto nov **avto** – za **devize**. Ima super **amortizerje**, **akumulator** s petletno garancijo, pa to **armaturno** ploščo mi samo poglejte: **kasetofon**, radijski **aparat**, povrh tega je pa še **klimatiziran**. A ni **famozen**?« odgovori **šofer**.

»Avto je res prima, ampak mene zanima, koliko alkohola imate v krvi. Saj ste pridrvili iz **parkinga** kot kakšen **kaskader**.« insistira miličnik.

»Aaa, to pa ne. Saj vem, da je to samo navadna **kontrola**, ampak jaz imam tako strogega **šefa**. O vsem vodi **evidenco**, ima cele omare **kartotek**. A veste, nima absolutno nobene **fantazije**. Veste, jaz sem **akvitizer** in rabim avto vsak dan pod nujno. Mene bo žena doma fentala, če pridem peš domov. Pa ta inflacija, pa **stabilizacija**, pa **participacija**, pa **krediti**, saj ni za živet tovariš miličnik. Sem se pa nekaj spomnil. Za vogalom je **buffet**, pa bi vas povabil na dva deci. Saj ne gre za **protekcijo**, samo mislil sem, če ste slučajno žejni ...«

Key to False Friends Exercises

I.

1. advocate; lawyer
2. act; nude
3. ambulance, outpatient clinic/dispensary
4. an + organic; inorganic
5. auto + camp; campsite
6. benzin; gasoline/petrol/gas
7. devise; foreign currency
8. exponent; exhibit/exhibited item
9. fan; hair dryer
10. photograph; photographer
11. gasified; carbonated
12. harmonica; accordion
13. indigo (paper); carbon (paper)
14. instructor; tutor/private instructor
15. laser gramophone; compact disc player/CD player
16. luster; chandelier
17. medusa; jelly fish
18. naphthalene; moth repellent/moth balls
19. paprika; green pepper
21. placate; poster
21. polygraph; lie detector
22. receipt; recipe
23. rentable; profitable

24. reserve parts; spare parts
25. syndicate; trade union
26. salad; lettuce
27. stabilization; economic recovery
28. tampon state; buffer state
29. wagon; railroad car

II.

1. liquid state
2. footage
3. the company went bankrupt
4. heavy weight boxing
5. pulp and paper mill
6. Astoria hotel's annex
7. Canadian team/team Canada
8. power failure
9. natural disaster
10. elective course
11. leather goods/leatherwear
12. gambling is forbidden
13. the Chinese national anthem
14. lawyer's fees
15. She gives private lessons/She tutors
16. Those interested should fill out the form.
17. wheel-chair

18. denim jacket
19. pant suit
20. stiff/harsh/intense competition
21. North African culture
22. Rice is an Asian crop
23. Arts center
24. Don't spit on the floor. Where are your manners?!
25. unskilled worker/laborer
26. liqueur
27. The Krauts did him in
28. be in fashion
29. assembly department
30. wide-angle lens
31. good teacher, bad teacher/pedagogue ..
32. promising soccer/football player
33. construction designer
34. chocolate mousse/chocolate custard ...
35. hair conditioner
36. final score of a match
37. team Yugoslavia's head coach
38. mutual assistance fund
39. He is doing field work
40. diner, dining car
41. autonomic nervous system

III.

1. Slovenec has made quite a name for itself in the highly competitive American market.
2. This is actually a very topical issue.
3. They all committed themselves to the struggle against the invader. (occupying armed forces).
4. The highschool teacher lives in this apartment block.
5. We need five possibly six hot water heaters.
6. In Yugoslavia, the workers and the personnel belong to the same trade union.
7. Production supervision is very strict in this factory facility (plant).

8. Crime stories often incorrectly represent the actual world of crime.
9. Christ! I can't get a single dependable, skilled worker.
10. The consumer complained about the product due to its poor quality.
11. The announcers on VAL 202 are very likable/amiable/nice.
12. The principal topics of discussion were production streamlining and joint ventures.

IV.

Listen buddy, how many drinks have you had today?" asks the law enforcement agent and adds: "If you've had too much, you'll have to take a Breathalyzer."

"No way. I hardly ever drink. I only stopped at a restaurant to have a helping or two of chilly and a scotch and then a liqueur. Listen officer, I just bought myself a brand new car in the car show – for foreign currency. It has fantastic shock absorbers, and a battery with a 5-year guarantee, and just take a look at that dash board: a tape deck, a radio set, and air-conditioning to boot. Isn't it out of sight?" answers the driver. "the car is really something, but what I want to know is how much alcohol you have in your blood. You bolted out of that parking lot like a stuntman." insists the arm of the law.

"Please don't do that. I know this is only a routine check, but I have a very strict boss. He keeps track of everything. He has shelves full of files. You know, he has absolutely no imagination. I am a travelling salesman you know and I use a car every day. If I come home on foot my wife'll make mincemeat out of me. And this inflation, and economic recovery, and financial contributions, and loans, how can a man survive (make ends meet), officer. But I just had an idea. Why don't I buy you a drink in a bar just around the corner. I mean, it's not that I am doing you a favor, but if you happen to be thirsty ..."

Gregor Velkaverh

Pravosodni sistem v Veliki Britaniji in ZDA ter uporaba prava

The Judicial Systems of Great Britain and the USA and the Application of the Law

The scope of this article is to describe the organization of courts in Great Britain (without Scotland) and the USA as well as some basic procedure acts. On every possible occasion the adequate or most adequate Slovene translation for an English term is suggested.

Great Britain

England and Wales are divided into six circuits, in each circuit there are a number of county and magistrates' courts as well as a few juvenile courts. All cases of greater importance that may not be tried in these courts are tried in the Supreme Court of Judicature which comprises three courts: the High Court of Justice (with three divisions: Queen's Bench Division which comprises also the Commercial Court and the Admiralty Court, Chancery Division, which comprises also the Companies Court, and Family Division), the Crown Court and the Court of Appeal. The final court of appeal is the House of Lords.

USA

There are two systems of court in the USA: the federal courts and the state courts. In each state there is a Federal District Court (in some states there are more district courts), appeals are decided by Federal Courts of Appeal (there are eleven such courts), the final court of appeal is the Supreme Court of the USA. There are also the following federal courts for certain cases: US Customs Court, Court of Customs and Patent Appeals, Court of Claims, Tax Court and US Court of Military Appeals. State courts are organized similarly with some variations from state to state. Cases of least importance are decided by Justice of Peace Courts (in some states or cities also called Police Courts, Small Claims Courts or Traffic Courts), most cases are tried in District or County Courts, Intermediate Courts are mostly courts of appeal, and there is a Supreme Court in every state.

V tem sestavku je v grobem prikazana organizacija pravosodnega sistema v Veliki Britaniji in ZDA, opisanih pa je tudi nekaj najosnovnejših procesnih dejanj. Ob tem ponekod opozarjam na enake ali le vsebinsko sorodne organizacije in institute v našem pravnem redu in slovenske izraze za enakovredne angleške termine. Ponekod se prevod

ujema besedno in smiselno, ponekod pa ustreza le približno. V takih primerih gre pri nakazanem prevodu le za moje mnenje, o katerem je vselej možno razpravljati. Želel bi tudi opozoriti, da pri opisu pravosodnega sistema v Veliki Britaniji nisem obdelal posebnosti ureditve na Škotskem. Vse specifičnosti bi terjale prevelik obseg sestavka.

Velika Britanija

Ozemlje Anglije in Walesa je razdeljeno na šest okrožij, ki jih imenujejo circuits. Ta se ne ujemajo z upravno razdelitvijo dežel. Circuit je administrativno telo, ki upravlja vsa sodišča prve stopnje na svojem območju. Okrožju predsedujeta dva sodnika, odgovorna za sodno upravo (presiding judges). V vsako okrožje spada več nižjih sodišč prve stopnje, ki odločajo v manj pomembnih kazenskih in civilnih zadevah.

Nižja sodišča prve stopnje za civilne zadeve so county courts. Odločajo v pogodbenih in odškodninskih pravnih (actions, v ZDA tudi lawsuits in contract and tort), če vrednost spora ne presega 5000 funtov, ter v nekaterih pravnih v zvezi z nepremičninami (disputes concerning land). Ta sodišča tudi vodijo prvo fazo razveznega postopka (divorce proceedings). Na teh sodiščih sodijo le poklicni sodniki (judges), pri vsakem county court pa dela tudi vsaj en poklicni okrožni sodnik (circuit judge) in sodnik, ki rešuje *spore majhne vrednosti* (registrar).

Ker je izraz county pri nas še najbolj pravilno prevedeti z izrazom občina (community bi bila krajevna skupnost), bi termin county court pri nas lahko prevedli kot občinsko sodišče za civilne zadeve ali občinsko civilno sodišče.

Nižja kazenska sodišča prve stopnje so magistrates' courts. Odločajo v skrajšanem kazenskem postopku (summary trial), kadar gre za kazniva dejanja (crime, v novejšem izrazoslovju offence), za katera je predpisan samo tak postopek (summary offence), in kazniva dejanja, pri katerih obtoženec (defendant) lahko izbira, ali naj se postopek opravi pred poroto ali ne (offences triable either way), pa se odloči, da ne želi pred poroto (jury). Pogoji pri tem je tudi, ali je dovolj dokazov, da se dovoli obtožba (preliminary inquiry ali investigation). To se pri nas opravi v preiskavi in postopku ugovora zoper obtožbo. Lahko bi tedaj preliminary inquiry ali preliminary investigation prevedli kot preiskava, vendar prevod ni povsem ustrezen. Možen, a prav tako nezadosten, je predhodni kazenski postopek. Sodnik, ki vodi ta postopek, je examining ju-

stice. Možen prevod je preiskovalni sodnik, morda pa je bolje celo le sodnik.

Magistrates' courts odločajo v zelo omejenem obsegu tudi v nekaterih civilnih zadevah. Na teh sodiščih sodijo poklicni sodniki (stipendiary magistrates) ali nepoklicni sodniki (lay magistrates). Vsak magistrates' court ima tudi tajnika sodišča (clerk to the justices), ki je vedno izkušen pravnik, saj je večji del sodnikov teh sodišč nepoklicnih in niso pravniki. Izraz magistrates' court bi lahko prevedli kot občinsko sodišče za kazenske zadeve, kar pa ni natančno. Ker se območji magistrates' courts in county courts običajno ne pokrivata, bi bil možen prevod: nižje kazensko sodišče.

Magistrates' courts, ki odločajo v zadevah, v katerih so obravnavani mladoletniki, se imenujejo juvenile courts (sodišča za mladoletnike).

Angleške izraze justice, judge ali magistrate je pomensko popolnoma pravilno prevedi v slovenščino s sodnik.

O vseh zadevah, ki ne spadajo pred omenjena sodišča, odloča na prvi stopnji vrhovno sodišče (The Supreme Court of Judicature). To ni eno telo (kot na primer pri nas ali v ZDA), temveč je sestavljeno iz treh sodišč, vsako od teh pa še iz vrste specializiranih sodišč.

Eno od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je High Court of Justice, ki obravnava izključno civilne zadeve, v slovenščini bi lahko rekli, da gre za višje civilno sodišče ali višje sodišče za civilne zadeve. Ima tri oddelke (divisions), in sicer:

1. Queens Bench Division odloča v sporih iz obligacijskih razmerij, če je vrednost spora nad 5000 funtov, in nekaterih pritožbah. Del tega sodišča sta tudi Commercial Court (gospodarsko sodišče) in Admiralty Court (sodišče za pomorske spore).

2. Chancery Division obravnava gospodarske statusne spore (company law, formation and management of companies), patentne zadeve (patent cases) in stvarnopravne spore (matters relating to real estate), del tega oddelka pa je Companies Court.

3. Family Division rešuje spore iz področja rodbinskega prava (divorce and other

matrimonial matters, custody and guardianship cases and wardship proceedings).

Drugo od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je Crown Court. To odloča po obtožnicah (indictments) javnega tožilca ob sodelovanju porote o krivdi in kazni storilcev kaznivih dejanj, odloča pa tudi o pritožbah zoper sodbe (judgements) magistrates' courtov.

Tretje od treh osnovnih sodišč vrhovnega sodišča je Court of Appeal. To rešuje pritožbe (appeals) zoper odločbe county courtov in ostalih sodišč vrhovnega sodišča (High Court of Justice in Crown Court).

Sodišče zadnje instance (final court of appeal) je Dom lordov ali Zgornji dom skupščine (House of Lords, Upper House of the Parliament).

Naš izraz temeljno sodišče je težko ustrezno prevesti (kot mnoge druge naše pravne termine). V italijanščino ga uradno prevajamo kot tribunale fondamentale. Možen prevod je basic court ali fundamental court. Vsebinsko najbližji našemu temeljnemu sodišču je district court ameriškega prava. Sam uporabljam izraz basic court.

V Veliki Britaniji vlaga in zastopa obtožnice v lažjih zadevah policija, v težjih pa javni tožilec (Director of Public Prosecutions). Glavni javni tožilec je Attorney General. Pravno pomoč (legal advice, legal aid, legal assistance) nudijo odvetniki, ki so lahko solicitors ali barristers. Razlika je v možnosti pristopa k sodiščem in verjetno tudi v strokovnosti. Barrister ima namreč možnost nastopati pred vsemi sodišči kot zagovornik ali pooblaščenec (za oba pojma uporabljajo izraz advocate), solicitor pa ima pravico nastopiti (right of audience) le pred nižjimi sodišči. Ker ima pri nas odvetnik pravico pristopa k vsem sodiščem, je torej pravilneje naš termin odvetnik prevesti kot barrister.

V ZDA je javni tožilec district attorney, odvetnik pa lawyer. Naš izraz javni tožilec bomo dobro prevedli kot public prosecutor, javni pravobranilec pa kot public attorney.

Kot omenjeno, se pomembnejši kazenski postopki (criminal prosecutions) začnejo s preiskavo ali predhodnim postopkom, nato se vložijo obtožnica, pravdni postopki (v Veliki Bri-

taniji in ponekod v ZDA) pa se začnejo z obvestilom o namenu vložiti tožbo (writ of summons, writ simpliciter). To obvestilo vložijo tožnik (plaintiff, v nekaterih postopkih se imenuje tudi petitioner), toženec (defendant, včasih tudi respondent) pa lahko nanj odgovori tako, da tožnikovo zahtevo prizna in obvezo izpolni, ali pa tako, da ga obvesti, da zahtevka ne priznava in se namerava pravdati (notice of intention to defend). Nato sledi tožba v pravem smislu besede (statement of claim) z navedbami (allegations) in petitom (relief), toženec pa mora, če ne želi izgubiti pravde zaradi izostanka (judgement in default), vložiti odgovor na tožbo (defence). Oboje je moč vložiti že takoj z writom ali noticeom.

Izraz tožba bomo zato najbolje prevedli s statement of claim, lahko tudi z writ of summons and statement of claim. Za nekatere tožbe se uporabljajo še drugi izrazi, na primer, razvezna tožba je petition for a divorce, v ZDA se tožba običajno imenuje complaint.

Po vložitvi se tožba vroči tožencu (service of process). Stranki (parties) lahko vlagata tudi druge vloge (pleadings). Slovensko-angleški slovar (Kotnik 1962) navaja pri prevodu izraza tožba tri angleške izraze: action, suit in charge. Vsi so v zvezi s tožbo, a jih je napak uporabljati v vsaki zvezi. Action je pravda, celotni postopek, ki se sproži z vložitvijo tožbe, suit je izraz, ki se uporablja (predvsem v ZDA) za vsak zahtevek, vložjen pri sodišču, charge pa je očitek, ki mora biti predločen vsakemu osumljencu, zoper katerega se sproži predhodni postopek, takrat, ko je prvič zaslišan ali prijeto.

Pretrial procedure (tudi pretrial review) je postopek, ki sledi vložitvi tožbe in mu pri nas pravimo priprave za glavno obravnavo. V okviru tega se lahko tako pri nas kot v angleškem pravu skliče pripravljalni narok (pretrial conference).

Glavna obravnavo (main hearing) poteka v angleško-ameriškem pravosodju drugače kot pri nas, še posebej če gre za porotno sojenje. Oba sistema pa predvidevata pravila vodstva glavne obravnave (conduct of the trial) in dokazovanja ali izvedbe dokazov (determina-

tion of facts). Angleško-ameriški sistem pozna tele vrste dokazov (evidence):

1. Testimony je izjava priče. Ker lahko v svojo korist pričajo tudi stranke in obtoženci, spadata v to skupino dokazov tudi obdolženčev zagovor in izjava zaslišane stranke našega prava.

2. Real evidence. Gre za ogled predmetov ali kraja.

3. Documentary evidence. Listine.

4. Hearsay evidence. Izjava o tem, kar je dejal nekdo drug. Pri nas tovrstnega dokaza ne ločimo in vsaka priča lahko brez rezerv izpove tudi o tem, kar je slišala od drugega.

Court order bi pri nas lahko prevedli kot sodna odločba, judgement kot sodba in decree kot sklep.

ZDA

Pravosodni sistem v ZDA se precej razlikuje od britanskega. Pravosodje je razdeljeno v dve vrsti sodišč: zvezna (federal courts) in državna (state courts).

Zvezna sodišča se delijo v splošna ali sodišča, ustanovljena z ustavo (constitutional courts), in posebna ali sodišča, ustanovljena z zakoni (legislative courts).

Splošna zvezna sodišča so:

a) prvostopna (district courts) odločajo na prvi stopnji o tožbah zoper državo ZDA, o tožbah med prebivalci različnih zveznih držav, če se nanašajo na nepremičnine ali če znaša vrednost spora več kot 10.000 USD, o patentnih zadevah, stečajih, davčnih sporih, avtorskih pravicah, pomorskih zadevah in drugih.

b) pritožbena (courts of appeal) odločajo o pritožbah zoper odločbe prvostopnih zveznih sodišč.

c) vrhovno sodišče ZDA (Supreme Court of the USA) odloča na zadnji stopnji v ZDA,

včasih odloča tudi kot ustavno sodišče. Posebna zvezna sodišča so:

1. Carinsko sodišče (US Customs Court),

2. Pritožbeno carinsko in patentno sodišče (Court of Customs and Patent Appeals),

3. Sodišče za premoženjske zahtevke zoper ZDA (Court of Claims),

4. Davčno sodišče (Tax Court) in

5. Vojaško pritožbeno sodišče (US Court of Military Appeals).

Vsaka zvezna država ima še celovit sistem sodišč, ki obravnavajo vse kazenske zadeve ter vse civilne zadeve, ki niso v pristojnosti zveznih sodišč.

Najblažje kršitve kaznujejo in najmanjše spore rešujejo mirovna sodišča (Justice of Peace Courts). Ta se lahko, glede na posebnost zadev, ki jih specializirano rešujejo, imenujejo tudi Police Courts, Traffic Courts ali Small Claims Courts, odvisno tudi od tega, v kateri od zveznih držav so.

Vse resnejše zadeve v pristojnosti zveznih držav rešujejo na prvi stopnji (tako kazenske kot tudi civilne) sodišča, ki se imenujejo District Courts, včasih tudi County Courts. Ta so po pristojnosti podobna našim temeljnim sodiščem, včasih zajemajo celo okrožje, včasih le območje enega mesta (občine). Sodišča, ki odločajo na drugi stopnji (o pritožbah zoper odločbe District ali County Courts), so intermediate courts (drugostopna sodišča, napačno bi bilo prva ali druga stopnja prevajati kot first ali second degree). Ta se v posameznih zveznih državah različno imenujejo (včasih so Superior Court, včasih Circuit Court, včasih tudi District Appellate Court).

Najvišje sodišče v zvezni državi je vrhovno sodišče zvezne države (State Supreme Court), ki pa se lahko imenuje tudi drugače (npr. v državi New York se imenuje Court of Appeals).

Nekaj pravnih izrazov – some legal terms

civilni postopki civil proceedings

dolžna skrbnost duty of care

dokaz evidence

dokazovanje determination of facts

glavna obravnava main hearing

izjava priče testimony, also deposition

izvedenec expert witness

izvedensko mnenje expert opinion

izvršba execution, enforcement of judgement

kazen, kazenska sankcija punishment

kazenski postopki criminal prosecutions

kazensko pravo criminal law

kaznivo dejanje offence, crime

krivda guilt

krivdorek verdict

listine documentary evidence

malomarnost negligence, sometimes
recklessness

mladoletnik (v postopku) juvenile offender

nepravdne zadeve matters

neuradno priznanje confession

obdolžitev osumljenca charge

obsoditi to convict

obrnava pred sodiščem trial

obtožba, obtožnica indictment, bill of in-
dictement

odgovor na tožbo defence

odgovornost liability

odločba o kazni sentence

odredba za privedbo bench warrant

odškodnina damages, compensation
of damage

ogled predmeta, kraja real evidence

oporoka will, testament

oprostitev acquittal

opustitev omission

oškodovanec wronged person, damaged
person

pogojna obsodba suspended sentence

pogojni odpust conditional discharge

pooblastilo power of attorney, letter
of attorney

poškodba injury

povzročitelj škode wrongdoer, tortfeasor

povzročitev škode tort

pravda, pravdni postopek action, also case

pravno navodilo poroti charge

priča witness

pričati to give evidence

prijetje arrest, apprehension

prpriave na obravnavo pretrial review,
procedure

prpripravljalni narok pretrial conference

pritožba appeal

pristojnost jurisdiction

pripur arrest

razvezna tožba petition for a divorce

sklep decree

sklep o priporu warrant of arrest

sodba judgement

sodišče court, sometimes tribunal

sodišče za mladoletnike juvenile court

sodišče za pomorske zadeve admiralty court

drugostopenjsko sodišče intermediate court

gospodarsko sodišče commercial court

občinsko sodišče county court

pritožbeno sodišče court of appeal

temeljno sodišče basic court

višje sodišče high court

vrhovno sodišče supreme court

zvezno sodišče federal court

sodnik judge, magistrate, justice

okrožni sodnik	circuit judge	tožnik	plaintiff, sometimes petitioner
predsedujoči sodnik	presiding judge	uradno priznanje krivde	admission
preiskovalni sodnik	examining justice	uradnik, tajnik	clerk, clerk to the justices, secretary
soodgovornost oškodovanca	contributory negligence	varščina	bail
spis	dossier	vloga	pleading
stranka	party	vodstvo obravnave	conduct of the trial
stroški	costs	vročitev	service of process
škoda	damage, also wrong, loss, harm	vzročna zveza	causation, proximate cause
tožba	statement of claim, complaint	zagovornik	advocate
tožbene navedbe	allegations	zahteva za izročitev	challenge
tožbeni zahtevki	relief, remedy, redress, claim	zapisnik	record
tožnec, obtoženec	defendant, sometimes respondent	zasebni tožilec, oškodovanec kot tožilec	private prosecutor
tožilec	prosecutor	zaslišanje	interrogation
javni tožilec	public prosecutor, director of public prosecution		

Mija Kiefer

Pomenski odtenki

Jezik je bogat, če ima veliko pomenskih odtenkov, med katerimi lahko izbiramo, in če izbrani odtenek potem zajame vse tisto, kar bi sicer bili primorani prevesti le opisno. In vse to najdemo v nemškem jeziku, ki ima bogato izrazoslovje in je selektiven pri podajanju točnega pomena, zato omogoča tudi izkušnim prevajalcem neomejeno poglobljanje znanja in neutrudno iskanje. Pogosto nas prav ta množica tujih izrazov za posamezno slovensko besedo zmede, tako da se le s težavo znajdemo pri izbiri pravega. V slovarjih večkrat najdemo isto slovensko besedo (pripominjam, tudi angleško) za kak nemški izraz, ki ga loči od drugega izraza le pomenski odtenek. Prav to pa je tisto, kar me je spodbudilo, da sem podrobneje razčlenila nekatere slovenske besede oz. izraze, ki jih navajam.

1. AVTOMATIČNO – samodejno, v nasprotju z AVTOMATSKO – kar zadeva avtomat, doch oft in Verträgen: den Vertrag **automatisch** verlängern, was eigentlich bedeutet: den Vertrag **stillschweigend** verlängern

2. NAROČILO – Bestellung, Auftrag, Order
 Bestellung – mündliche oder schriftliche Weisung, eine angebotene Ware zu liefern, setzt im allgemeinen voraus, daß die Ware vorrätig ist und daß es sich bei der Ware um einen kleineren

Handelsgegenstand handelt: z.B. Heute gingen viele **Bestellungen** ein.

- Auftrag** – mündliche oder schriftliche Weisung, die Ware herzustellen und zu liefern; wird auch verwendet, wenn die Ware bereits hergestellt ist, die Weisung aber an den gegeben wird, der die Ware herstellt; häufig geht es bei der Ware um einen größeren Handelsgegenstand oder um eine größere Anzahl verschiedener Handelgegenstände, z.B. Die ausländischen **Aufträge** sind stark zurückgegangen.
- Order** (in der kaufmännischen Sprache) wird nur in der Sprache bestimmter Branchen verwendet; eine mündl. oder schriftliche Weisung, eine Ware zu liefern, gleichgültig, ob die Ware vorrätig ist oder erst hergestellt werden muß.z.B. Der Chef strahlte, weil die Firma **eine Order** auf 3000 Kleider erhalten hatte.

3. OBEVA, OBEVZOST, DOLŽNOST – Verpflichtung, Verbindlichkeit

- Verpflichtung** – eine schriftliche, moralische Verpflichtung; betont weniger die sittliche Notwendigkeit als den äußeren Zwang z.B. Ich habe ihm gegenüber **Verpflichtungen**.
Ich habe anderweitige **Verpflichtungen**.
Ich habe eine **Verpflichtung** zu etw. oder eine Verpflichtung **übernehmen** den Verpflichtungen **nachkommen**
- Verbindlichkeit** – geldliche Verpflichtung (Schulden)
Verbindlichkeiten eingehen, erfüllen
Verbindlichkeiten gegen jmdn. haben
z.B. die Erledigung, Abwicklung all(er) dieser Verbindlichkeiten erfordert viel Zeit
auch Liefer- und Zahlungsverbindlichkeiten
Verbindlichkeit im Sinne der Gültigkeit: die V. einer Bestimmung, Zusage, eines Schieds-spruches

4. OCENITI, PRECENITI – abschätzen, einschätzen, bewerten auswerten, beurteilen, bemessen

- abschätzen** – etw. sachverständig prüfend betrachten, um den Wert, die Menge, Bedeutung u.ä. zu schätzen: z. B. Mit einem Blick läßt sich das gar nicht abschätzen oder eine Entfernung abschätzen, seltener auch auf Personen bezogen, sofern man sie wie eine Sache abschätzt oder taxiert: **abschätzende** Eisigkeit, mit der heute zwei Frauen sich gegenseitig mustern können.
- einschätzen**: die Lage, Situation, die Verhältnisse; einer Person, seltener einer Sache einen bestimmten Rang zuerkennen: wird im allgemei-

nen mit abstufenden Artangaben verbunden: z.B. Ich **schätze** ihn, seine Fähigkeiten sehr hoch/-gering **ein**.

- bewerten** – Fähigkeiten, Leistung, Sport
- beurteilen** – Leistung, Buch, einen Menschen zu einer Person oder Sache wertend Stellung nehmen, sich über jmdn. oder etw. ein Urteil bilden (und es äußern) wird oft mit Artangabe verbunden, die eine Bewertung ausdrückt, z.B. Er hat das Buch sehr abfällig **beurteilt**.
- auswerten** – izraz iz statistike = analizirati, den Wert von etw. vermitteln oder durch Ordnen wertvoll, nutzbar machen,
z.B. Material, Zahlen für eine Arbeit, Erfahrungen, Kenntnisse
- bemessen** – denarno oceniti – z.B. Bemessung der Gedstrafe, des Schadens

5. OMEJITI – abgrenzen, begrenzen, befristen, beschränken, einschränken

- abgrenzen** (razmejiti) – Grundstücke, Gebiete, Rechte, Aufgabenbereiche
Kostenabgrenzung – razmejiti na različna obdobja
- begrenzen** – (zeitlich, räumlich, örtlich) begrenzte Redezeit, begrenzte Möglichkeiten, begrenzte Mittel, begrenzter Verstand, (geistig beschränkt, engstirnig), begrenzte Auswahl von Gesundheitsgefährdungen,
aber die Geltungsdauer begrenzen = befristen
z.B. einen Vertrag, Wechsel, eine befristete Genehmigung,
- beschränken** – einer Sache Grenzen setzen: Ausgaben, Wettbewerb, Investitionen (Handels- und Einfuhrbeschränkungen = Restriktionen) **Devisenbeschränkungen**, **mengenmäßige Beschränkungen**
- einschränken** – Produktion, Umfang, Kosten, Ausgaben, Recht, das Rauchen, z.B. Der Reiseverkehr auf dieser Strecke (wegen Bauarbeiten) jmds. Handlungsfreiheit (durch eine Maßnahme) oder ich muß mich **einschränken** (bescheiden leben)

6. PREDELATI – verarbeiten, verformen, umbauen, umrüsten

- verarbeiten**: aus Rohstoffen herstellen, Fleisch zu Wurstwaren, Gold zu Schmuckgegenständen
- Verformung** = Umgestaltung, lahko pa pomeni tudi deformacija
- Umbau, Umrüstung** eines Motors, einer Maschine zu einem neuen Zweck v slovenskem jeziku čisto uporabljamo izraz predelava stroja, v bistvu gre za isti stroj, ki se ga priredi za drug namen

7. NEOPOREČNOST – Einwandfreiheit, Unbedenklichkeit

- einwandfrei** ist fehlerfrei, untadelig, keinen Mangel aufweisend (Waren), tadellos, vorbildlich (Benehmen)
- unbedenklich** – keine Bedenken erregend
- gesundheitliche Unbedenklichkeit, moralisch-politische U.

8. POOBLASTITI – beauftragen, ermächtigen, bevollmächtigen

- beauftragt** – jmdm. einen Auftrag erteilen, ihm etwas zu tun geben: dienstlich, vorübergehend, vertretungsweise
- predstavnik podjetja = der Beauftragte des Unternehmens in ne **Vertreter**, ki je uradni zastopnik kot agent npr. Verkaufsvertreter ali **Vertreter** v diplomaciji
- ermächtigen** – von einer höheren Autorität übertragenes Recht, eine bestimmte Macht auszuüben, bestimmte Handlungen vorzunehmen meist für Institutionen, Anstalten, Banken: z.B. ermächtigte Bank, ermächtiger Kundendienst (DDR-Vertragswerkstatt- pooblašena servisna delavnica).
- bevollmächtigen** – im öffentlichen oder privaten Bereich die Macht und das Recht geben, für einen selbst und in seinem Namen eine Rechts-handlung vorzunehmen, wobei dem Handelnden stets gewisse Grenzen gesetzt sind, die dabei nicht überschritten werden dürfen.
- z.B. Wir haben alle Vertreter bevollmächtigt, sofort Verkaufsverhandlungen für uns einzuleiten.

9. PODPISATI – unterschreiben, unterzeichnen, unterfertigen

- unterschreiben** – einen Brief, Vertrag, ein Schriftstück (mit Tinte, Kopierstift)
- unterzeichnen** – einen Brief, Vertrag, das Urteil, der **Unterzeichnete**
- verantwortlich zeichnen**
- unterfertigen** – unterzeichnen und abstempeln

10. PRIPRAVITI – vorbereiten, zubereiten, aufbereiten, bereiten, bereitstellen, vorfertigen

- vorbereiten**: Reise, die Geräte für einen Versuch, Arbeit, eine Unterrichtsstunde
- zubereiten**: Speise, Salat, Getränke
- aufbereiten**: Wasser (kondicionirati), Häute (strojiti), Erz Kohle
- bereiten: Freude
- bereitstellen**: (Werkzeug) = na razpolago dati, pripraviti orodje za začetek nekega dela
- Vorfertigung** – predpriprava mesa

11. PAKIRANJE – Packung, Verpackung, Abpackung

- Packung** – Hülle, Umhüllung, eine P. öffnen, aufreißen, der Tee in der silbernen Packung, Pralinen-, Zigarettenpackung
- Verpackung** = Emballage
- Abpackung** = in kleinere Mengen teilen und verpacken Abpackung: zu 5, 10 Stck.)

12. PRILOGA – Anlage, Beilage, Anhang

- Anlage**: in der Anlage/anliegend/als Anlage
- Beilage**: e-r Zeitung, Reklame
- und Beilage kot priloga pri jedeh: Fleisch mit B., Reis mit B.**
- Anhang** (aneks, dodatek)

13. OBLOGA/OPAŽ = Belag, Verkleidung, Auskleidung

- Belag** (Brems-, Kupplungs-, Fußboden-, Straßen-, Zungen-, Zahn-, Brot-) als Ueberzug, dünne Schicht, Aufstrich
- Verkleidung**: zum Verkleiden verwendetes Material, als Außenverkleidung: z.B. die Heizkörper, Maschinenteile (mit Blech, Holz, Seide, Marmor-/Fasade/ verkleiden, Verkleidungsmauer
- Auskleidung** = Innenauskleidung, Innenfutter, einen Hohlraum auskleiden: z.B. den Ofen mit Schamottensteinen, einen Kasten mit Sand, ein Zimmer mit Wandbehängen, auch Betonauskleidung, mit Bohlen und Brettern

14. OBSTOJNOST = Beständigkeit: Hitze-, Kälte-

- Festigkeit**: Stoß-, Biegungs-, Säure-, Verschleiß-

15. URGENCA = Mahnung, Anmahnung, Einmahnung

- URGIRATI = mahnen, anmahnen
- bei jmdm. etw. anmahnen** = urgirati
- mahnen** = wegen einer Schuld mahnen, um Zahlung mahnen (Mahnbrief, Mahnschreiben, Mahnzettel) = opomniti
- oder **abmahnen** -Abmahnungsschreiben = pismeni opomin
- Einmahnung** (österreich., Rechtssprache)
- z.B. So tritt die Verbindlichkeit, die Schuld zu zahlen erst mit dem Tage ein, an welchem die **Einmahnung** geschehen ist.

16. PRISOTEN – anwesend, zugegen, gegenwärtig, im Beisein (in Gegenwart/Anwesenheit) von

- anwesend**: wird nur von Menschen gesagt sich an einem bestimmten Ort befinden: Er ist zur Zeit nicht hier **anwesend**

- zugegen:** sich an einem bestimmten Ort befinden, um an einem dort stattfindenden Geschehen z.B. an einer Veranstaltung, einer Festlichkeit teilzunehmen, z.B. Ich war bei der Eröffnung nicht **zugegen**.
- gegenwärtig:** an einem bestimmten Ort, bei einem bestimmten Vorgang, Geschehen anwesend sein, betont mehr die bloße Anwesenheit eines Menschen als sein geistiges Beteiligtsein an etwas.
z.B. Er war bei der Verhandlung nicht **gegenwärtig**.
- im Beisein von:** z.B. Im Beisein von bis zu drei Mitarbeitern

Paziti je potrebno pri prevodu pomena »delno prisoten«, (pri zapisnikih) zeitweise zugegen in ne »teilweise zugegen«, kot se to pogosto bere.

17. UGOVOR = Widerspruch, Einspruch

- Widerspruch:** Behauptung des Gegenteils, die Anspruchs (entschieden) bestreiten, Widerspruch Berechtigung einer Äußerung oder eines erheben, Einwände machen(erheben), Kontra geben, kontern
z.B. Gegen diese Behauptung muß ich Widerspruch erheben.
- Einspruch** (energischer, berechtigter E.), Protest, Beschwerde, Veto z.B. Sein Einspruch, den er gegen die Rechtsgültigkeit des Vertrages erhoben hatte, war gut begründet.

18. USTREZEN/ODGOVARJAJOČ = geeignet, entsprechend, angemessen, anpassend, passend, zutreffend

- geeignet:** einem bestimmten Erfodernis entsprechend, für einen best. Zweck verwendbar, drückt mehr die zufällige Brauchbarkeit einer Person oder Sache aus.
z.B. Ich sah mich nach einem **geeigneten** Tuch um, das als Notverband dienen konnte.
ein geeignetes Mittel finden, an geeigneter Stelle abhandeln
- entsprechend:** ähnlich, ungefähr gleichend, angemessen, gemäß, nach, analog
z.B. eine der Tat **entsprechende** Belohnung oder Strafe,
ein dem geleisteten Dienst **entsprechendes** Trinkgeld
jmdn. seinen Leistungen **entsprechend** bezahlen,
den Umständen, Anweisungen entsprechend handeln
entsprechend seinem Antrag, seinem Antrage.

- angemessen:** dem Zweck einer Sache entsprechend, ihm durchaus genügend; besagt, daß eine Bemühung um etw., eine Leistung nach ihrem Ausmaß, ihrer Größe im richtigen Verhältnis zu seinem Erfodernis, zu ihrem Zweck oder Erfolg steht;

z.B. eine **angemessene** Entschädigung, Bezahlung, Betrag, Honorar

- anpassend:** anpassendes Verhalten
Werte, Normen und Tätigkeiten, die in einer Gesellschaft verfehlt sind, sind durch **angepasste** zu ersetzen.
- passend:** einem best. Zweck angemessen, zu einer best. Absicht dienlich, wird meist von Sachen, seltener von Personen gesagt, im allgemeinen objektbezogen verwendet
z.B. Ich hielt diese Methode nicht für **passend**.

auch: **passende Größe, p. Ausdruck, bei p. Gelegenheit**

- zutreffend:** auf Formularen: **Zutreffendes bitte unterstreichen/ankreuzen**

19. ZAMENJATI/IZMENJATI = auswechseln, ersetzen, umwechseln, einwechseln, austauschen

IZMENJATI

- auswechseln:** eine durchgebrannte Sicherung, Zündkerzen,
- erzten:** durch neues/neuen/neue
umwechseln: auswechseln, ertauschen. z.B. Lire in Mark, Papiergeld in Münzen
- einwechseln:** in kleinere Geldeinheiten (eintauschen)
- austauschen:** Maschinenteile (wechselseitig schicken), Gedanken
(gegenseitig mitteilen), Studenten, Gefangenen
(sich gegenseitig zuschicken)

20. STROŠKI – Kosten, Unkosten, Aufwand, Ausgaben, Auslagen

- Kosten:** Aufwand an Geld, Ausgaben, Gebühren, Gerichtskosten aufbringen, Kosten bestreiten, Kosten decken (die Ausgaben durch Einnahmen ausgleichen) Kosten tragen,
- Unkosten:** Kosten, die außer dem Anschaffungspreis entstehen u. sich dem Einzelerzeugnis nicht zurechnen lassen, sondern auf alle Erzeugnisse umgelegt werden) umg. oft Kosten, Ausgaben z.B. sich in Unkosten stürzen
Unkostenbeitrag = Beitrag der Gäste zu den Unkosten z.B. bei Veranstaltungen.
- Aufwand:** an Geld, Material, Zeit, Energie
- Ausgaben:** Geldaufwand, die Ausgaben übersteigen die Einnahmen, öffentliche Ausgaben
- Auslagen:** Ausgaben, ausgelegtes Geld

21. **PLAĆATI** = bezahlen, zahlen, begleichen, bestreiten, entrichten, entgelten, abgelten, vergüten

- bezahlen:** den Preis für etw. (die Ware, den Gegenstand, eine Dienstleistung) begleichen
- zahlen:** einen Geldbetrag für etw. hingeben, im Unterschied zu »bezahlen« braucht nicht immer eine besondere Verpflichtung vorzuliegen, es kann freiwillig und ohne Gegenleistung vorgenommen werden; in bezug auf Zahlungen zugunsten anderen oder in bezug auf regelmäßige Zahlungen verwendet, z.B. Er zahlt seinen Eltern jeden Monat 300 Mark. ... daß Sie nicht mit Autostop nach Rom fahren ... Lieber zahle ich Ihnen die Bahn oder das Flugzeug.
- begleichen:** einer schriftlich festgelegten, unter Umständen schon eine Zeitlang bestehende geldlichen Verpflichtung vollständig nachkommen: hauptsächlich auf eine Rechnung, Zeche und auch Schulden bezogen: z.B. Rechnung, Schulden, Wechsel
- entrichten:** (Amstdt.) einen gesetzlich, nach

Höhe und Anlaß festgelegten Geldbetrag bezahlen, der jmdm. (von einer öffentlichen Institution) regelmäßig oder von Fall zu Fall abgefordert wird: bezieht sich auf Gebühren, Zoll, Tribut usw. z.B. An der Kasse haben wir einen kleinen Eintrittspreis entrichtet. Wer sich gegen das Gesetz verging, hatte hohe Geldbuße zu entrichten.

- bestreiten:** die Kosten (unter Mühen) für etw. aufbringen, kann mit Bezug auf gewisse Bedarfsgebiete (wie Lebensunterhalt, Haushalt, Ernährung, Kleidung) gebraucht werden
- entgelten:** für etw. bezahlen, belohnen, vergüten, ersetzen
- abgelten:** eine Schuld, Verlust
- vergüten:** (Verwaltungsspr.) jmds. Arbeitsleistung mit den dafür vorgesehenen Geldern (und nach best. Tarifordnung) bezahlen, das Wort versucht, die Wertschätzung der Fähigkeiten und Kräfte auszudrücken, die der Arbeitende zur Verfügung stellt z.B. Der Direktor versicherte ihm, daß man seine Tätigkeit im Werk angemessen vergüten werde.

POSVETOVANJE HERCEGNOVI

Matej Rode

Prevajalstvo in združeno delo

Društvo znanstvenih in strokovnih prevajalcev Srbije je 21. in 22. novembra 1988 v Hercegovnem pripravilo posvetovanje s temo Prevajalstvo in združeno delo.

Menili so se o odnosih med prevajalci in naročniki prevodov, o kakovosti prevodov ter o uporabi sodobnih pomagala za prevajalsko delo.

Že tretjič, posvetovanje pripravljajo vsako drugo leto, so se zbrali strokovni prevajalci iz vse Jugoslavije. Prispelo je več kot dvesto udeležencev iz vseh republik ter iz Vojvodine. S Kosova ni prišel nihče, čeprav so se nekateri že prijavili. Verjetno bi udeležencev bilo še več, ko ne bi bilo tako slabo vreme. Tako zaradi burje nekaj časa ni delovalo letališče v Dubrovniku in je marsikateri udeleženec moral potovati po različnih ovinkih.

Kljub vsemu je posvetovanju v dveh dneh, na treh plenarnih zasedanjih, uspelo skoraj v celoti izvesti dokaj bogat program. Odpovedali so le en sam referat.

V prvem vsebinskem sklopu, o odnosih med prevajalcem in naročnikom prevoda, je najprej govoril M. Hajdin iz Beograda. Opozoril je na dva osnovna očitka, ki jih imajo naročniki v zvezi z delom strokovnih prevajalcev. To sta neupoštevanje rokov ter premalo natančno poznavanje strokovne terminologije. Po referentovem mnenju je glavni vzrok nesporazumov pomanjkljivo poznavanje osnovnih zakonitosti prevajalčevega dela in zato nekateri zahtevajo od prevajalcev več, kot le-ti zmore-

jo. J. Petković iz Beograda je iz lastnih desetletnih izkušenj predstavil mesto in naloge konsekvativnega prevajanja pri mednarodnem sodelovanju.

G. Srbovan iz Novega Sada je, izhajajoč iz opisa razmer v Vojvodini, govorila o tem, kakšno je mesto prevajalcev v državni upravi. D. Dostal iz Sarajeva je razpravljala o delu prevajalcev v proizvodnih delovnih organizacijah. S kratko anketo, v katero je vključila tudi podatke iz nekaterih slovenskih podjetij, je ugotovila dve skrajnosti: prevajalci so bodisi odtujeni od same proizvodnje ali pa so vanjo integralno vključeni. Zagovarjala je drugo možnost, češ da je le poznavalec delovnega procesa lahko dober prevajalec. Govorila je tudi o neenakomerni obremenjenosti prevajalcev, saj v proizvodnji nujno nastopajo obdobja, ko njihovo delo ne more biti tako intenzivno, in v zvezi s tem menila, naj bi se v takih obdobjih ukvarjali z lastnim izpopolnjevanjem, s pripravami za strokovne glosarje ali pa s delo z računalniki. O razlikah v ekonomskih razmerah prevajalcev, ki so pogodbeno povezani z združenim delom, in tistih, ki prevajajo za založbe, je govoril A. Omerza iz Ljubljane. Prikazal je posledice neorganizirane ponudbe prevajalcev knjig in dobro organiziranih založb ter svetoval prevajalcem knjig, naj se organizirajo.

V referatih, ki so obravnavali kakovost prevajanja, sta se izoblikovala dva pogleda. V. Perović iz Beograda je trdila, da imajo pred-

nost prevajalci, ki dobro poznajo oba jezika, L. Mitrović, prav tako iz Beograda, pa je menila, da je kakovost prevoda odvisna predvsem od poznavanja stroke, o kateri govori besedilo. J. Brđanović iz Sarajeva je skušal združiti oba pogleda in je kot merilo kakovosti predlagal upoštevanje trojega: znanja jezika, poznavanja terminologije in ažurnosti pri delu. O vlogi jezikovnega pouka pri prevajanju je govoril M. Rode iz Celja. Trdil je, da za uspešno prevajanje ni dovolj zgolj poznavanje obeh jezikov, ampak je potrebno tudi vedenje o tem, kaj je to prevajanje in kaj se dejansko dogaja, kadar prevajamo. Znanje o tem naj bi dobili vsi dijaki že v srednji šoli, in sicer v okviru pouka materinščine. Del posvetovanja je bil namenjen tudi uporabi sodobnih pomagal pri prevajanju, predvsem računalnikov. M. Jovanović iz Beograda je razložil prednosti računalnikov že pri čisto tehničnih opravkih, ki jih ima prevajalec pri pisanju in dokončnem oblikovanju prevedenega besedila. Pri tem je opozoril na koristi, ki jih imajo od tega oboji, tako prevajalci kot uporabniki prevodov. M. Rajkov iz Beograda se je lotil problema prevajanja iz naravnih jezikov v številne programske jezike, ki jih uporabljajo računalniki. Menil je, da je treba tudi tistim, ki to počnejo, t.j. programerjem, priznati status prevajalcev.

V zvezi s temo o računalnikih kaže opozoriti na eno od spremljevalnih prireditev posvetovanja. Podjetje EI iz Niša je z nekaj računalniki, ki jih proizvaja v koprodukciji, pripravilo majhno računalniško delavnico. Vendar posebnega zanimanja ni bilo. Razlog je preprost. Računalniška pismenost le počasi prodira med prevajalce. Z improvizirano anketo na enem od zasedanj so ugotovili, da od skoraj

dvesto prisotnih uporablja računalnik le deset prevajalcev. Gast posvetovanja V. Ryžkov iz Moskve je prikazal delo prevajalske službe v Trgovski zbornici ZSSR. Letno prevedejo kakih 60 000 avtorskih pol. Od tega 80 odstotkov v ruščino, ostalo v druge jezike. Iz angleščine prevedejo 40 odstotkov, iz nemščine 20, dober odstotek pa tudi iz srbohrvaščine.

Med značilnosti posvetovanja je treba nedvomno šteti tudi bogato razpravo. Po vsakem zasedanju, na vsakem so udeleženci slišali po štiri referate, se je razvila živahna diskusija. Kljub temu da so nekateri razpravljavci marsikdaj odstopali od tem, ki so jih nakažovali referati, je bilo slišati veliko zanimivega. Taka je bila ugotovitev, da v zadnjem času prevajalci vendarle dobivajo v svojih delovnih organizacijah vse večji ugled. Združeno delo ceni prevajalca toliko, kolikor se ceni sam, je bilo rečeno. K temu je veliko pripomogla kakovost in strokovnost prevajalcev. Za pravilno ceno prevajanja in prevajalcev pa bi bilo treba storiti še marsikaj, da bi tudi vodilni kadri zvedeli, kaj je prevajanje. Nekdo je med drugim predlagal, naj bi dokončno izdelali pravilnik, ki bi jasno določal dolžnosti in pravice prevajalcev, nekakšen prevajalski kodeks.

Ob zaključku je bilo sprejetih tudi nekaj sklepov. Med njimi kaže opozoriti na ponovno zahtevo, da je treba prevajanje vključiti v visokošolski študij. Dokler do tega ne bo prišlo, naj se z izobraževanjem prevajalcev ukvarjajo društva. Nadalje, da je treba v sleherni izobraževanje prevajalcev vključiti vsaj osnove o uporabi računalnika. Sklenili so tudi, da je treba programerje, prevajalce iz naravnih jezikov v jezike računalnikov, primerno organizirati in jih vsaj kot sekcijo vključiti v društva prevajalcev.

Marjan Golobič

Vtisi s posvetovanja

Moja naloga na tem srečanju je bila predvsem v tem, da ugotovim, kakšno je stanje računalniško podprtega prevajanja v Jugoslaviji, koliko se torej računalniki neposredno uporabljajo pri prevajanju strokovnih in tehničnih besedil. Da bi prišel do čim bolj točnih podatkov, sem izvedel kratko anketo, v kateri sem anketirance vprašal, ali pri prevajanju uporabljajo računalnik. Ugotovil sem, da jih uporabljajo zelo malo. Dobil sem, na primer, odgovor, da računalnikov nimajo, da pa imajo naročene najodobnejše elektronske tipkalne stroje. To je zelo kratkoročen in kratkoviden način izboljšave prevajalskega dela, saj elektronski tipkalni stroj v primerjavi z mehaničnim ne pomeni bistvenega napredka, je pa tudi drag.

Na tem srečanju je Ei Honeywell Bull predstavil svoj program Intex. Največja prednost tega urejevalnika besedila je možnost uporabe srbohrvaške in makedonske cirilice, srbohrvaške, slovenske in mednarodne latinice, pa tudi albanske in ruske pisave v istem besedilu ali celo stavku. Ta program bi zelo ustrezal tistim podjetjem, ki imajo veliko poslovnih stikov z jugoslovanskimi republikami in pokrajinama ali s Sovjetsko zvezo. Več informacij dobite pri Ei Niš, Honeywell Bull (natančnega naslova prospekt ne navaja).

Svetla točka je bil referat Mladena Jovanovića Prevedenje i savremena sredstva rada. Pred predstavitvijo svojega referata je povabil navzoče, bilo nas je nekaj čez dvesto, naj dvignejo roke tisti, ki pri delu uporabljajo računalnike. Rezultat je bil precej klavrn. Samo de-

vet udeležencev, kar znaša 5 odstotkov, je dvignilo roko. Jovanović je zelo nazorno opisal uporabnost in prednosti računalnika pri prevajanju in s tem opozoril na dejstvo, da je uveljavljanje računalnikov v prevajanju neizogibno potrebno. Nakazal je tudi bodočo vlogo računalniških programov, ki prevajalcu ne bodo samo orodje, ampak že pravi svetovalci in sodelavci.

Sicer pa sem opazil, da na posvetovanju Prevodilaštvo i udruženi rad ni bilo prav veliko posvetovanja in tudi združeno delo ni bilo prisotno. Vse preveč je bilo teoretiziranja in filozofiranja: ali obstaja teorija prevajanja ali ne, to je vprašanje. Neizogibno je bilo seveda tradicionalno tarnanje o strašno slabem statusu prevajalcev in kaj vse bi bilo treba storiti, da bi se le-ta izboljšal.

Na koncu lahko rečem, da pa sem vendarle dobil precej zanimivih in koristnih informacij. Moje prevajanje pa zaradi tega ne bo prav nič boljše. Morda popolnoma napačno razumem namen teh prevajalskih srečanj, ki se po Jugoslaviji vrstijo skozi celo leto, toda zdi se mi, da bi morala biti vsaj polovica vsakokratnega programa praktično delo, t. i. delavnice posameznih jezikovnih sekcij. Tako bi prevajalec zapustil posvetovanje obogaten z novim znanjem, ki bi ga lahko aktivno uporabil pri delu. Trenutno pa je razlog za obisk takega posvetovanja samo v tem, da se prevajalci in prevajalke ponovno srečajo, pokramljujejo in morda zvedo, kaj se dogaja med kolegi v drugih republikah. Ali pa ima morda DZTPS pogum in voljo organizirati kaj bolj praktičnega?

Mladen Jovanović

Prevodjenje i savremena sredstva rada prevodilaca

Translation and Contemporary Translator's Tools

Mladen Jovanović's paper entitled »Prevođenje i savremena sredstva rada prevodilaca« (Translation and Contemporary Translator's Tools) provides a thorough overview of the current possibilities and advantages of computer-aided translation. The paper describes at some length the implications and applications of computer hardware and software in translation work. Furthermore, it offers convincing arguments as to the advantages of computer-aided translation for the translator as well as for the client, and concludes that breakthroughs in the field of computers, such as artificial intelligence, will further enhance the work of translators in the future.

Bez alata nema zanata

(Narodna poslovice)

Jezik kao fenomen, kao karakteristika ljudske vrste koja se razvila zajedno s razvojem ljudske misli, kao osnovno sredstvo za sporazumevanje medju ljudima, ima u naše vreme dva pojavna oblika: govor i pismo. Govor je primaran, pismo sekundarno. Govor, još uvek jedini pojavni oblik jezika za većinu ljudi na svetu, jeste primaran – u smislu da je on, pre svega, »prirodan«: univerzalan je, mnogo je stariji, razvio se zajedno s razvitkom svesti, usvaja se automatski, podesniji je za svakodnevnu, osnovnu komunikaciju i, što je za nas ovde važno, čovek se radja sa svim »alatima« koji su mu potrebni za komunikaciju (govorom) i »otvoren« je za jezičku komunikaciju neprestano, i dan i noć, od momenta rođenja pa do smrti.

S druge strane, pismo (sekundarni pojavni oblik jezika) je »veštačko«, izmišljeno. Mnogo je mlađe od govora, nije za osnovnu, svakodnevnu komunikaciju, nije univerzalno, mora se učiti i, što je za nas ovde zanimljivo, zahteva poseban »alat« – ako ništa drugo, onda bar olovku i papir.

Sve ovo, na izvestan način, odnosi se i na prevodjenje i različite vrste prevodjenja. U naj-

većem broju slučajeva, uz usmeno provodjenje – za provodjenje govora – nije potreban nikakav drugi alat osim onoga koji i prevodilac i drugi učesnici u interjezičkoj komunikaciji već poseduju. S druge strane, i najobičnije pismeno prevodjenje zahteva alat. Što su zahtevi u pismenom prevodjenju veći, to je i potreba za odgovarajućim alatom veća.

U ovom radu govoriću o savremenim alatima, sredstvima rada prevodioca. To su, naravno, mikroročunari, razni programi za pisanje i obradu teksta, banke podataka, rečnici, itd. Ipak, bez obzira na značaj ovih savremenih sredstava rada, o njima se ne može govoriti izvan konteksta opštih uslova i ostalih, »tradicionalnih« sredstava rada. Zbog toga želim da podsetim učesnike ovog skupa da je ovaj rad, na neki način, nastavak rada sa skoro identičnim naslovom (»Uslovi i sredstva rada prevodilaca«) koji sam izneo 10. novembra 1984. godine, na ovom istom mestu, na savetovanju »Prevodilac i udruženi rad«. Ovaj rad počinje tamo gde se prethodni završava.

Da se podsetimo. U tom ranijem radu naveo sam šest najbitnijih uslova rada prevodioca:

1. odnos središnje prema radu i radnim zadacima prevodioca,
2. normative za rad prevodioca,
3. blagovremenost dostavljanja radnih zadataka prevodiocu,

4. vrstu radnih zadataka prevodioca,
5. pismenost tekstova s kojima prevodilac radi, i
6. opremljenost radnog mesta sredstvima rada.

Govoreći o sredstvima rada prevodioca, naveo sam:

1. rečnike (jednojezične i dvojezične, opšte i terminološke, rečnike stranih reči i izraza, rečnike idioma itd.),
2. priručnike,
3. enciklopedije (opšte i specijalizovane),
4. knjige, časopise i druge publikacije iz oblasti kojima se prevodioci bave, na jezicima s kojima rade,
5. stručne časopise i knjige s teorijskim člancima o prevodjenju,
6. udžbenike o prevodjenju,
7. banku ili banke podataka, i
8. stručnjaka (konsultanta) iz oblasti kojom se prevodilac bavi.

Danas, posle ravno četiri godine, ovim spiskovima nije potrebno ništa oduzeti. Sve što je tada rečeno još uvek je aktuelno, ali je potrebno dodati savremena sredstva rada: već pomenute mikroracunare, programe za pisanje i različitu obradu teksta, banke podataka itd. Naime, pre četiri godine (neko će se sigurno toga setiti) rekao sam da jedan mikroracunar sa štampačem – a to je sve što prevodiocu treba – košta negde između pet i osam hiljada dolara. Danas, cena odličnog mikroracunara i odličnog štampača za potrebe prevodioca iznosi negde između dve i dve i po hiljade dolara.

Ovo ogromno pojeftinjenje (bez obzira na odnos dolara prema dinaru, jugoslovensku inflaciju i realni pad ličnih dohodaka) učinilo je da ova savremena sredstva rada budu dostupna – možda je ipak bolje reći, dostupnija – i našim prevodiocima, kako samostalnim tako i onima u radnom odnosu. Ovo tim više što smo u našem društvu, izgleda, došli do saznanja da se u 21. vek ne može ići s tehnikom koja je na nivou »štapa i kanapa«.

Da najzad predjem na stvar. Pod savremenim sredstvima rada prevodioca danas se podrazumevaju:

A. Hardver

- A.1. Mikroracunar
- A.2. Monitor
- A.3. Tastatura
- A.4. Štampač
- A.5. Modem

B. Softver

- B.1. Program za pisanje i obradu teksta
- B.2. Program za crtanje
- B.3. Program za slanje i primanje programa i podataka pomoću telefona
- B.4. Banka podataka
- B.5. Rečnici
- B.6. Ekspertni sistem(i)

Da pogledamo sada svako od ovih sredstava ponaosob. Razlog zbog kojeg ih navodimo i opisujemo ponaosob jeste taj što se ona uglavnom i nabavljaju (prodaju i kupuju) posebno. Svaki korisnik, već prema svojim potrebama, ali i finansijskim mogućnostima, nabavlja i sastavlja svoju »konfiguraciju«.

Mikroracunar. Nema sumnje da je mikroracunar, centralna jedinica – kutija u kojoj se nalazi mikroprocesor (čip), memorijski čipovi, disketne jedinice, kontroleri itd. – najznačajniji deo celokupne konfiguracije. Od mikroprocesora zavisi brzina rada (mikro)racunara, ali i veličina memorije koja se može »adresovati«. Za ozbiljan rad potrebno je da mikroprocesor bude šesnaestobitni, da radna memorija (RAM) iznosi najmanje 640 KB radne memorije, da racunar ima tvrdi disk od najmanje 20 MB i jednu disketnu jedinicu (od 360 KB ili, još bolje, od 720 KB ili od 1,2 MB).

Monitor. Za potrebe prevodioca je monohromatski monitor (zeleni, narandžasti ili crno-beli) sasvim dovoljan. Monitor mora da ima rezoluciju, koja omogućuje najmanje 60 slovnih trakova u redu horizontalno i 25 redova vertikalno. Rezolucija je u uskoj vezi s kvalitetom ekranskog prikaza. Ako kvalitet ne zadovoljava (ako alfanumerički »plivaju« po ekranu), rad s tim monitorom (što će reći, rad s racunarem) može negativno da se odrazi i na zdravlje (vid) prevodioca, ali i na kvalitet njegovog rada. Uz savremene racunare uglavnom se nude dvanaestopalačni monitori. Uz doplatu od oko 50 dolara (koja se po mom dubokom uverenju isplati) može se dobiti i četir-

naestopalačni monitor, koji je mnogo komotniji za rad.

Tastatura. Kvalitet tastatura – preko kojih se »sporazumevamo« s računarom i pomoću kojih unosimo podatke u računar – onih koje se mogu naći na tržištu Zapadne Evrope, Amerike ili Dalekog Istoka – uglavnom zadovoljava potrebe korisnika.

Štampač. Postoji nekoliko vrsta štampača – izlaznih jedinica na kojima se tekst obrađen pomoću računara štampa. Treba pomenuti matrice (iglične) štampače, laserske štampače i štampače s lepezom. U ovom momentu, za prevodioca su najinteresantniji matrice štampači s 24 iglice, kako zbog odnosa cena – kvalitet, tako i zbog primenljivosti. Ovi štampači daju otisak koji je jednak otisku pisaae mašine (što se postiže i na laserskim štampačima i onima s lepezom), ali i mogućnost grafičkih prikaza (što se može postići na laserskim štampačima, koji su mnogo skuplji, ali ne i na onima s lepezom).

Modem. Modem je sprava koja moduliše i demoduliše izlazni, odnosno, ulazni signal iz računara tako da se on može preneti preko telefona. Pomoću modema prevodilac može da pošalje svoj tekst drugom prevodiocu, ili krajnjem korisniku (ukoliko krajnji korisnik poseduje modem i računar), ali i da se uključi, i koristi se nekom nacionalnom ili internacionalnom bankom podataka iz njemu potrebne oblasti.

Ovim sam završio pregled hardvera potrebnog prevodiocu za ozbiljan, profesionalni rad. Da sad pogledamo softverske potrebe.

Program za pisanje i obradu teksta. Program za pisanje i obradu teksta je najznačajniji softverski paket koji je potreban prevodiocu. Danas se od programa za obradu teksta očekuje da poseduje sledeće kvalitete, to jest, da omogućuje:

1. WYSIWYG (What You See Is What You Get – ono što vidiš jeste ono što i dobijaš) prikaz na ekranu. Drugim rečima, prikaz na ekranu treba da bude identičan s izgledom teksta na štampaču. To se odnosi na vrstu slova (fonta) – kao što je običan slog, kurziv, masna slova, podvučeni tekst, itd., ali i na broj slovnih mesta u redu i broj redova na strani.

Većina popularnih programa za obradu teksta poseduju, u većoj ili manjoj meri, ovu karakteristiku i programi »sami« – automatski – podešavaju sve, ili većinu parametara, ali samo dok se radi s istom veličinom slova. Kad se veličina slova promeni, potrebno je da korisnik sam interveniše, da preračunava broj slova u redu na ekranu i na štampaču (na papiru) – čime se WYSIWYG na ekranu gubi.

Neki programi, međutim, omogućavaju automatski »prelom« stranice na kojoj se nalaze delovi teksta s različitim veličinama slova, ali zbog toga žrtvuju i klasični WYSIWYG kod tekstova s istom veličinom slova. Jednom rečju, prostora za poboljšanje u ovoj oblasti još uvek ima.

2. Program treba da sadrži potprogram za crtanje ili mogućnost da se crteži uradjeni posebnim programima za crtanje uključe u tekst. Ovde se radi o crtanju grafikona, formula itd.

3. Dobar program za obradu teksta (ovde je naglasak na obradi, a ne samo na pisanju) treba da omogući različite vrste pretraživanja i zamenjivanja teksta.

4. Pored pretraživanja i zamenjivanja teksta, savremeni programi za pisanje i obradu poseduju i druge osobine: pravljenje glossara, makroa, indeksa, prebrojavanje slova ili reči, spajanje dva teksta u jedan i tome slično.

5. Dobar program za pisanje i obradu teksta treba da poseduje rečnik sinonima (tezaurus), program za kontrolu i korekciju štamparskih grešaka. Većina programa ima ove osobine, doduše, samo za velike svetske jezike. U vezi s ovim treba istaći da su ovi rečnici i programi za korekciju teksta prvobitno namenjeni samom pisanju teksta, a ne prevodjenju, što će reći da su tezaursi jednojezični.

Iako neki od popularnih programa za pisanje i obradu teksta pružaju mogućnost elementarnog crtanja (okvir oko jednog dela teksta i slično), za pravo crtanje grafikona ili nekih drugih tehničkih crteža i prikaza potreban je poseban program za crtanje spojiv s programom za pisanje i obradu teksta.

Programska podrška modema. Da bi se koristio ranije opisani modem za slanje i primjem podataka potreban je odgovarajući pro-

gram pomoću koga se podešavaju brzina slanja podataka i ostali parametri. Bez ovakvog programa nije moguće koristiti se velikim nacionalnim i internacionalnim bankama podataka, niti preko telefona razmenjivati podatke s drugim korisnicima.

Banke podataka. O bankama podataka govorio sam i pre četiri godine, ali u drugom kontekstu. Računarske banke podataka su nešto sasvim drugo. Radi se o podacima obradjenim pomoću računara i srednjim pomoću računara. Ono što je najzanimljivije jeste da računar u kome se nalaze banke podataka i računar u kome se ti podaci koriste, obradjuju, ne moraju da budu na istom mjestu. Pomoću već pomenutog modema mogu se ti podaci slati i primati svuda gde postoji telefonska linija.

Rečnici. Ovde se misli na klasične jednojezične (i višejezične) rečnike koji se mogu nabaviti u obliku pogodnom za korišćenje pomoću računara. Ovo je relativno nova pojava koju su omogućili noviji mikroracunari s bržim procesorima, s većom radnom i spoljnom memorijom. S razvojem optičkih diskova očekuje se sve veće korišćenje ovakvih rečnika, ali i enciklopedija i drugih »klasičnih« načina za uskladištenje i čuvanje podataka.

Ekspertni sistemi. Ekspertni sistemi su programi u koje je ugrađena veštačka inteligencija i koji simuliraju znanje eksperata, stručnjaka za neku oblast. Ekspertni sistemi u ovom momentu postoje, na primer, za medicinu (pomažu lekarima u postavljanju dijagnoze bolesniku na osnovu podataka iz anamneze unetih u program), ali i u nekim drugim oblastima. Što se tiče jezika, postoje ekspertni sistemi za kontrolu stila, na primer, ali njihova upotrebljivost na ovom nivou razvoja nije velika i svodi se na pronalaženje, u tekstu, datog broja klišeja koji, po mišljenju autora programa, nisu »stilski adekvatni«. Bez obzira na sve ovo, smatram da će u bliskoj budućnosti ekspertni sistemi biti sve više korišćeni, naročito ako dođe do povezivanja saznanja do kojih se došlo u mašinskom prevodjenju i potreba »ljudskog« prevodjenja, što se može očekivati u nekoliko sledećih godina.

Ovim se završava nabrojanje hardverskih i softverskih potreba za opremanje radnog mesta prevodioca savremenim sredstvima rada. Svemu ovome treba dodati i »jugoslovensku dimenziju«: činjenicu da ni računarski hardver ni računarski softver proizvedeni u belome svetu (a tamo se uglavnom i proizvodi), sem retkih i časnih izuzetaka, ne uzimaju u obzir postojanje jugoslovenskih jezika. Ovde mislim na to da se ni na ekranu monitora, ni u štampačima, ne nalaze slova koja postoje u našim jezicima (srpskohrvatskom, slovenačkom, makedonskom), a ne postoje u abecedi drugih evropskih jezika koji koriste isto pismo – latinicu (a o ćirilici i da ne govorimo). Pošto se ovaj problem, ipak, na jedan ili drugi način, može rešiti, i rešava se, smatram da se na njemu ne treba duže zadržavati.

Prednosti savremenih sredstava rada prevodilaca

Nabavka mikroracunara i odgovarajuće opreme (kad se radi o samostalnim prevodiocima), ili opremanje radnog mesta prevodioca savremenim sredstvima rada (kad se radi o prevodiocima u radnom odnosu) nije, niti može da bude, sama sebi cilj. Postoje velike prednosti, kako za samog prevodioca, tako i za naručioca i/ili krajnjeg korisnika prevoda. O prednostima za samog prevodioca najbolje govore izjave onih prevodilaca koji su uspeli da se »osavremene«, a koje se mogu svesti na jednu jedinu rečenicu: »Ne mogu da zamislim da ponovo radim pisačom mašinom!« (Pretpostavljam da više niko ne piše svoje prevode rukom!) U čemu su te prednosti?

Pre svega, u udobnosti i lakoći rada koje omogućuje ova tehnologija. Prevodilac se, dok radi prvu verziju prevoda, može skoncentrisati na sam prevod, a ne na krajnji izgled prevoda (na papiru). Ta prva verzija se može lako menjati, popravljati, dopunjavati. Reč za koju prevodilac ne nadje odmah rešenje može se označiti nekom kombinacijom slova i brojeva koja se kasnije, kad se rešenje nadje, može vrlo lako zameniti. Reči i izrazi koji se često ponavljaju mogu se isto tako pisati u skraćenom obliku i kasnije zameniti punim oblikom.

Druga prednost, naročito kad se radi o prevodiocima u okviru prevodilačkih službi, jeste mogućnost da se prevod lektoriše dok je još na disketi, pre štampanja, i na taj način uštedi i u vremenu i »u papiru«.

Treća prednost su već pomenuti rečnici sinonima i programi za kontrolu daktilografskih (prevodiočevih, u stvari) grešaka. Tako su, u ovom momentu, ti rečnici sinonima uglavnom rečnici opšteg tipa i to rečnici stranog jezika, kao i programi za kontrolu grešaka. Njihovo korišćenje u velikoj meri olakšava rad prevodiocu.

Četvrta prednost (o kojoj se u našoj zemlji može govoriti samo kao o teorijskoj mogućnosti), jeste mogućnost korišćenja najraznovrsnijih banaka podataka, u zemlji i u inostranstvu, kao i mogućnost razmenjivanja podataka između pojedinaca.

Peta prednost koju treba pomenuti jeste mogućnost povezivanja, u jedan dokument, delova različitih dokumenata, ili mogućnost uključivanja jednog dokumenta (prevoda), ili nekog njegovog dela, u drugi dokument.

Šesta prednost odnosi se na krajnji izgled prevoda – na papiru. Kad je prevod urađen i lektorisan, »doteran« do željenog nivoa, on se može »formatizovati« i štampati po želji, uz puno korišćenje izražajnih sredstava pisma (štampanja).

Sedma prednost koju treba pomenuti jeste mogućnost da svaki prevodilac, za sebe, s velikom lakoćom, pravi svoje sopstvene banke podataka, rečnike i glosare, za oblast ili oblasti s kojima radi.

Poslednja, osma prednost jeste činjenica da jedna disketa, u zavisnosti od formata, može da sadrži između 150 i 500 stranica teksta. Tvrdi diskovi, u zavisnosti od kapaciteta, mogu da sadrže i nekoliko hiljada stranica podataka. Čuvanje i kasnije pretraživanje i korišćenje ovako sredene dokumentacije (prevoda ili nekih drugih podataka) mnogo je lakše, u poredjenju s klasičnim načinom čuvanja podataka na papiru u kleserima, registratorima i fasciklama, naročito kad se radi s programima za pisanje i obradu teksta koji daju mogućnost da se uz datoteku (prevod, u našem

slučaju), unesu ključne reči i neki drugi podaci koji će olakšati kasnije pretraživanje.

Sve ove prednosti savremenih sredstava rada nesumnjivo olakšavaju rad prevodiocu. Kakve koristi ima naručilac i/ili krajnji korisnik prevoda? Koji su to razlozi koje treba navesti da bi rukovodilac službe predložio i odobrio sredstva za nabavku ovih sredstava rada?

Prvi – u idealnom slučaju – jedini i dovoljan razlog trebalo bi da budu prednosti koje sam već naveo. Kako idealnih situacija nema, treba navesti i druge, drugim ljudima razumljivije razloge, koji postoje, ali možda i drugačije formulisati, na drugi način predstaviti ono što je već rečeno. Treba, pre svega, kazati da će se udobnost rada prevodioca pozitivno odraziti (1) na radni učinak prevodioca, kako na kvantitet tako i na kvalitet njegovog prevoda i (2) da će i krajnji izgled prevedenog dokumenta, na papiru, biti u velikoj meri poboljšan. Ova dva dodatna razloga trebala bi da budu dovoljna. Da ih malo detaljnije pogledamo.

O povećanju broja prevedenih stranica nije potrebno mnogo govoriti. Logično je da će se poboljšanje uslova za obavljanje nekog rada pozitivno odraziti na radni učinak (pre svega, u smislu kvantiteta). Mnogo je zanimljiviji drugi deo ove tvrdnje – da će se korišćenjem ovih savremenih sredstava rada poboljšati i kvalitet prevoda. Pitanje je – kako?

Odmah treba reći da mikroračunar nije nikakva čarobna sprava koja će poboljšati mentalne procese prevodioca – a prevodjenje, u svojoj suštini, nije ništa drugo do mentalni proces, koji se odvija u svesti prevodioca dok prevodi – već jednostavno alatka koja olakšava rad i omogućava da se postojeće mentalne sposobnosti prevodioca u potpunosti iskoriste, ali i da se neke ljudske slabosti i nesavršenosti otklone.

Ovde mislim, pre svega, na čovekovu sklonost da ide linijom manjeg otpora tj. manjeg utroška rada. Uzmimo, na primer, prevodioca, s klasičnim sredstvima rada, koji, pošto je preveo i otkucao prvih nekoliko stranica teksta, utvrdi da je neka reč, ili rečenica, mogla da bude mnogo bolje prevedena ili formulisana. Da bi taj svoj prevod poboljšao, morao bi da prekucava već završene strane prevoda

ili da na njima, rukom ili mašinom, vrši ispravke. Čovekova nesavršenost, o kojoj sam govorio, učiniće da izuzev kad se radi o nekom specijalnom poslu, prevodilac prosto digne ruke od poboljšanja svog sopstvenog prevoda. Lakoća s kojom se ispravke i poboljšanja i lektorisanje prevoda obavljaju na računaru »primoracije« prevodioca da dâ sve od sebe, da svaki njegov prevod bude njegov najbolji prevod.

Na sličan način na poboljšanje kvaliteta prevoda utiču i druge pogodnosti savremenih sredstava rada – dostupnost bankama podataka, rečnicima, programima za otkrivanje i ispravljanje daktilografskih grešaka itd.

Da kažem nešto i o poboljšanom izgledu prevoda na papiru koji se može postići korišćenjem laserskih štampača ili štampača sa 24 iglice (ili, čak, štampača u boji). Treba shvatiti, pre svega, da je ovaj izgled prevoda, teksta, na papiru, isto ono što je i pakovanje robe u izlogu prodavnice ili na tezgi samousluge. U vezi s ovim treba napomenuti da se više 40 % postojećih računara u svetu koristi za obradu teksta – upravo zbog mogućnosti koje računar, program za pisanje i obradu teksta, program za crtanje i štampač pružaju za oblikovanje krajnjeg izgleda teksta na papiru koji, sa svoje strane, utiče na krajnji učinak (utisak) teksta (prevoda) na krajnjeg korisnika teksta (prevoda).

Zaključak

Iako u ovom momentu razvoja tehnologije računara i pratećeg softvera nema široko rasprostranjenih programskih paketa, namenjenih prevodiocima, postojeći programi za pisanje i obradu teksta, zajedno s programima za crtanje, sami po sebi, onim što pružaju prevodiocu, po mom dubokom uverenju, opravdavaju za naše prilike prilično velike investicije u mikroračunar i prateću opremu. Ne sme se zaboraviti da je investicija danas istovremeno i investicija za budućnost iz više razloga.

Pre svega, programi za pisanje i obradu teksta, kao i sva prateća oprema – i hardverska i softverska – postaju svakim danom sve složeniji, zahtevaju sve veći stepen obučeno-

sti da bi se mogli pravilno koristiti. Osoba koja nema osnovna znanja iz tehnologije računara, njegovog korišćenja i korišćenja programa za pisanje i obradu teksta, u ovom momentu, može se obučiti za nekoliko meseci. Iduće godine, biće potrebno jedan mesec više, a one posle nje, najmanje još jedan mesec više – i tako dalje, sve dok za nekoliko godina ne dođemo u situaciju kad kursevi više neće moći pomoći. U razvijenom svetu taj problem se ne postavlja u tolikoj ošttrini zato što su mikroračunari mnogo dostupniji tako da nove generacije mladih ljudi u tim zemljama »rastu« s mikroračunarima.

Drugi razlog je više okrenut samom prevodjenju. Treba očekivati da će računari četvrte generacije, na kojima se trenutno radi, zajedno s razvojem veštačke inteligencije i mašinskog prevodjenja, otvoriti nove mogućnosti i za prevodioca, da će u bliskoj budućnosti postojati programi (ekspertni sistemi) koji neće biti samo puki alat, sredstva rada, već i prava pomoć prevodiocima, nešto kao lektor ili savetnik. Ukoliko ovaj razvoj ne pratimo, pa makar i sa zakašnjenjem od nekoliko godina, pa makar i na najnižem mogućem nivou, naći ćemo se u slepoj ulici razvoja u ovoj oblasti, bez mogućnosti da se odatle bezbolno izvučemo.

Treći i poslednji razlog za uvođenje savremenih sredstava rada – kompjuterizacija kancelarijskog poslovanja, kojoj je cilj povećanje efikasnosti poslovanja uopšte – ukoliko ga sami ne uvažimo, biće nam nametnut sa strane, baš kao što se to dogodilo sa šifrovanim oznakama na pakovanju najraznovrsnije robe. Ovim želim da ukážem na potrebu – i mogućnost – da se radno mesto prevodioca opremi savremenim sredstvima rada, koja će se koristiti i za druge kancelarijske poslove. S obzirom na ugled koji prevodioci uživaju, možda bi realnije bilo insistirati da se savremena sredstva rada o kojima sam ovde govorio »nominalno« nabave za neko drugo radno mesto, a da se prevodiocu omoguću da se i on njima koristi.

Bilo kako bilo, stara narodna poslovice o alatu i zanatu pokazuje se još uvek aktuelnom.

Dubravka Dostal

Uloga prevodioca u proizvodnoj radnoj organizaciji

Il ruolo del traduttore nelle imprese produttrici

Il ruolo del traduttore varia molto nelle singole organizzazioni di lavoro. I dati sulla posizione dei traduttori tecnici nelle maggiori organizzazioni di lavoro della Bosnia, ottenuti per mezzo di un questionario, testimoniano che nel maggior numero dei casi i traduttori sono trascurati, messi da parte, e che il loro lavoro è valutato in maniera inadeguata ed insoddisfacente. Pure le condizioni di lavoro sono spesso inadeguate. Si definiscono pertanto le norme di quello che nelle organizzazioni di lavoro si aspetta dal traduttore, che cosa caratterizza il suo lavoro, ed in quali condizioni il lavoro dovrebbe essere svolto. Soltanto l'esperienza acquisita col lavoro svolto in un ambiente adeguato, potrà colmare quel baratro, che si apre quando il filologo, terminato l'università, entra a far parte dell'organizzazione di lavoro ed inizia la sua formazione di traduttore tecnico. L'opera del traduttore tecnico sarà coronata da successo solamente quando egli, nell'intento di risolvere determinati compiti, quali l'acquisizione di tecnologie nuove, la messa a punto di progetti, la preparazione di offerte, di contratti, ecc., verrà posto allo stesso livello degli ingegneri, dei tecnici specializzati, degli economisti e simile.

U spoljnoj trgovini, u raznim naučnim institucijama, zavodima za standardizaciju, velikim proizvodnim sistemima i izdavačkim kućama koje imaju organizovane prevodilačke službe, mjesto i uloga prevodilaca su relativno dobro definisani i postavljeni unutar odredjenih hijerarhija i sistematizacija. Medjutim, veliki broj prevodilaca zaposlen je u proizvodnim radnim organizacijama koje su vezane za inostrane partnere kroz korištenje licenci i know-howa, kroz kooperacione odnose sa stranim firmama, kroz plasman uredjaja, mašina i postrojenja iz vlastite proizvodnje na strana tržišta, kroz uvoz repromaterijala itd. Ove se organizacije razlikuju ne samo po vrstama posla već i u pristupu poslu, čak i kada se radi o firmama slične veličine i orijentacije, te u nivou razvijenosti, i u načinu shvatanja i organizovanja svoje djelatnosti. Zbog toga je položaj prevodilaca u gotovo svakoj od njih specifičan.

Na primjer, uloga prevodioca znatno će se razlikovati u radnoj sredini gdje je on jedini ili jedan od rijetkih koji poznaje strani jezik (jezi-

ke), gdje rudovodno i tehničko osoblje ne govori nijedan strani jezik, i u radnoj sredini gdje velika većina rukovodilaca, inženjera i komercijalista vlada stranim jezicima.

Isto tako će se mjesto i uloga prevodioca razlikovati u periodu kada neka firma osvaja i uvodi stranu tehnologiju ili izvozi vlastitu tehnologiju, i u periodu kada prestaju takve intenzivne aktivnosti i kada se timovi koji su na njima radili rasformiraju.

O tome svjedoče i rezultati jedne male ankete koju sam provela prije početka pisanja o ovoj temi. Naime, zamolila sam dvadesetak prevodilaca iz većih proizvodnih sistema iz Bosne i Hercegovine (UNIS TAS, UNIS UTL, UNIS Tvorница hladno valjane trake, FAMOS, UNIONINVEST) da opišu svoje radne zadatke, da procijene stepen u kojem su uključeni u cjelokupni proces rada i da daju svoje mišljenje o eventualnim promjenama i poboljšanjima. Pretpostavila sam (možda neopravdano) da situacija u Bosni i Hercegovini uglavnom liči na situacije u ostalim manje razvijenim republikama. Iz tog razloga sam kontaktirala

prevodiocie iz mariborske METALNE pretpostavljajući da ću tu naći neku vrstu jugoslovenskog prevodilačkog raja, odnosno neku vrstu idealnog rješenja.

Odgovori koje sam dobila krajnje su heterogeni. Prevodioci iz FAMOS-a, njih desetak, uglavnom ne znaju da imaju kolege u drugim, susjednim radnim organizacijama unutar istog SOUR-a; i nakon više godina rada još uvijek ili pišu rukom ili donose svoju vlastitu pisaču mašinu, jer njihove organizacije koje saraduju sa Mercedesima i sličnim firmama, ne smatraju da je takva investicija potrebna. Takođe im ne omogućavaju odlazak na seminare i prevodilačke skupove, niti im nabavljaju bilo kakvu literaturu i rječnike.

U TAS-u je situacija drugačija. Od tridesetak prevodilaca oko jedne polovine obavlja sekretarske poslove za dio osoblja iz VW, a ostali rade po radnim jedinicama pripreme, organizacije proizvodnje, montaže, održavanja, finansija itd. Uključeni su u proizvodni proces od početka do kraja, ali još uvijek nisu zadovoljni tretmanom i smatraju da je njihov posao potcijenjen.

UNIS UTL zapošljava dva prevodioca, koji su angažovani na svim poslovima vezanim za kontaktiranje sa inostranstvom i za proizvodnju baziranu na švedskoj tehnologiji. Medjutim, u ovoj fazi posao prevodilaca nije intenzivan jer je period usvajanja tehnologije, izgradnje tvornice i započinjanja proizvodnje završen pre otprilike 15 godina. Više nema tima koji radi na tim poslovima i oni nisu uključeni ni u kakav timski rad (kao što je bio slučaj u prvim godinama). Nezadovoljni su svojim statusom tj. činjenicom da nisu u potpunosti uključeni u sva zbivanja vezana za odnose sa inostranstvom, ali tješi ih lični dohodak.

Prevodioci u UNIS-ovoj Tvornici hladno valjane trake, koja je još uvijek u procesu ovladavanja proizvodnjom, zadovoljni su svojim mjestom u okviru radnog procesa i tretmanom.

Kod METALNE iz Maribora javlja se nešto novo, nekarakteristično za najveći dio organizacija u Bosni i Hercegovini. Tu rukovodni, komercijalni i inženjerski kadar vlada stranim jezicima u tolikoj mjeri da sam obavlja sve kon-

takte, uključujući i sklapanje ugovora. Posao prevodilaca, njih 11 za četiri jezika, sastoji se uglavnom od pripremanja tehničke dokumentacije, obezbjeđivanja terminologije, i samo povremenog učešća u usmenim razgovorima. Osjećaju se frustriranim zato što nisu dovoljno uključeni u cijeli proces komuniciranja sa stranim partnerima i nemaju uvida u cjelinu, a istovremeno se od njih očekuje da uskaču gdje zatreba u bilo kojoj fazi posla i da daju veoma specifične terminološke informacije. Njihovo je mišljenje da bi znatno više doprinijeli svojoj organizaciji kada bi bili u većoj mjeri uključeni u posao.

U jednoj UNIONINVEST-ovoj tvornici (Tvornica hidro opreme) naišla sam na prevodioca koji je uspio da postigne ono što bi mnogi kolege prevodioci nazvali utopijom. Ova tvornica proizvodi opremu po licenci jedne njemačke firme, a plasira je na domaće i strano tržište. Rukovodni i tehnički kadar ne zna njemački pa se cjelokupno kontaktiranje, saradnja, proizvodnja i plasman proizvoda odvijaju posredstvom prevodioca. Prevodilac sjedi zajedno sa glavnim inženjerom, a po sistematizaciji od pred dvije godine, kada je faza intenzivnog prevodjenja već bila završena, njegovo radno mjesto se naziva »samostalni obradivač licenci«. Prevodilac je veoma zadovoljan i stimuliran za rad nezavisno od ličnog dohotka. Pored rada na praćenju licenčnih poslova, on samostalno traži standarde iz relevantnih oblasti koji se pojavljuju i prevodi ih, a isto tako prevodi i članke iz strane literature. Potpuno je uključen u proizvodni proces i njegovu organizaciju, o čemu najbolje govori i njegovo novo radno mjesto.

Uzorak je odabran nasumce; nije reprezentativan ni statistički značajan, već je trebao da posluži da se stekne uvid u položaj kolega u drugim organizacijama. Slučajno se desilo da obuhvata ekstreme od krajnje otudjenosti prevodioca od proizvodnog procesa do njegove potpune uključenosti u proces.

Zato je veoma teško govoriti uopšteno o ovako raznorodnim i specifičnim slučajevima. Ali mogli bismo postaviti nekoliko pitanja koja su relevantna za sve i pokušati odgovoriti na njih. Ta bi pitanja bila: šta se od prevodioca u

produktivnim radnim organizacijama očekuje i šta karakteriše njegov posao; koji su uslovi potrebni da bi se ta očekivanja tj. radni zadaci, ostvarili; i kako bi se definisali mjesto i uloga prevodioca u proizvodnoj radnoj organizaciji.

Prvo pokušajmo pogledati šta se od prevodilaca u proizvodnim radnim organizacijama očekuje i kakvi su poslovi koje obavljaju. Njihov je prvenstveni zadatak, naravno, da posreduju u pismenom i usmenom komuniciranju sa inostranim partnerima. Ono što im je zajedničko jeste da rade sami ili u manjim grupama, da su uvijek u manjini u odnosu na tehničko osoblje i da, iako su im poslovi definisani kao složeni, samostalni i odgovorni, nemaju mogućnosti za napredovanje na stručnoj (i platnoj) ljestvici.

Što se tiče njihovog prevodilačkog posla, na prvi pogled bi se reklo da nije posebno težak jer se ne očekuje visok stepen dorade, pošto su to uglavnom radni materijali. Medjutim, ti radni materijali su itekako važni i zahtjevaju veoma detaljno poznavanje date oblasti – na njima se zasniva proizvodnja i svaka i najmanja greška ima nesagledive posljedice. Upravo je tvornica mjesto gdje se stvaraju i usvajaju nove tehnologije i gdje se kuje nova terminologija.

Poslovi prevodjenja u proizvodnim radnim organizacijama obuhvataju prevodjenje ne samo stručnih, tehničkih tekstova, već i komercijalnih i pravnih tekstova, kao i korespondenciju i konsektivno prevodjenje. Osnovni preduslov je dobro poznavanje terminologije. To znači da su uz školsku spremu VII stepena potrebna i dopunska znanja. Očigledno je da su to poslovi od velikog uticaja na ostvarivanje radnih zadataka i uspješnost poslovanja, pri čemu je stručnost izvršioca veoma bitna. Stepem odgovornosti takodje je veliki, jer prevodilac direktno odgovara za tačnost prevoda. Pored toga, poslovi prevodjenja su u velikoj uzajamnoj zavisnosti sa poslovima u prethodnim i narednim fazama radnog procesa.

To nas dovodi do pitanja šta je sve potrebno da bi prevodilac uspješno obavljao poslove koji se od njega očekuju. U prvom redu treba da ima odgovarajuće znanje jezika, ste-

čeno u toku studija i da je osposobljen za poslove prevodjenja. ali na gotovo svim filološkim fakultetima u Jugoslaviji, čak i onim koji imaju dvojna usmjerenja – za nastavna i prevodilačka zanimanja – studenti se sa prevodjenjem sreću teoretski kroz teoriju prevodjenja, a praktično uglavnom kroz kontrastivne analize u okviru lingvistike i kroz vježbe koje uglavnom uključuju književne i kritičke tekstove, ponekad tekstove iz oblasti politike i ekonomije, a veoma rijetko iz oblasti nauke i tehnike. Sve je to veoma daleko od ustaljene prakse na velikom broju univerziteta u Istočnoj i Zapadnoj Evropi, gdje se za sticanje zvanja prevodioca sluša po nekoliko semestara osnova tehnike i prirodnih nauka, i gdje su studenti već u startu osposobljeni za razumijevanje i uspješnije prevodjenje iz ovih oblasti jer materiju poznaju »iz prve ruke«.

Kod nas, medjutim, diplomirani filolog, sa zavidnim obrazovanjem iz humanističkih disciplina i hiljadama stranica lijepe književnosti i kritičkih tekstova iza sebe, dodje, recimo, u neku tvornicu da prevodi tehničke opise, uputstva za rad, za podmazivanje mašina i slično i to uputstva po kojima treba nešto stvarno da se uradi i proizvede i – razočarenje je obostrano. Ovaj stručni ili tehnički prevodilac (koji to po obrazovanju nije) u čudu se osvrće oko sebe pokušavajući da razazna kuda je to zapao i šta se to od njega očekuje, a ljudi medju koje je došao isto tako zbunjeno (i razočarano) gledaju kako taj »profesor« pojma nema ni šta je zavrtanji ni šta je odvijaci i kako stalno prevrće neke rječnike kao da ništa nije naučio za četiri godine studija.

Možda iz ovog inicijalnog šoka proizlaze svi nesporazumi i sva nezadovoljstva tako karakteristična za zvanje prevodioca, jer on teško prestaje da se osjeća kao »strano tijelo« u izrazito tehnički orijentiranoj sredini, dok ta radna sredina opet teško zaboravlja neminovne početničke greške i zbunjenosti.

U članku pod naslovom »Prevodjenje i transfer tehnologije«¹ B. Harris naglašava značaj prevodjenja kao medija za transfer

¹ B. Harris, »Foreign Languages, Translation, and the Transfer of Technology« The Mission of the Translator Today and Tomorrow, Varšava, 1981.

tehnologije i navodi činjenicu da u zemljama koje uvoze tehnologije ne samo da ne postoji adekvatno poznavanje jezika na svim nivoima recipijentata tehnologije, već nema ni dobro obučениh tehničkih prevodilaca. Po njemu, pitanje uspješnosti transfera neke nove tehnologije direktno je ovisno o obučavanju prevodilaca koji će biti kvalifikovani za obavljanje tih složenih i odgovornih zadataka.

Naša je zemlja također uvoznik novih tehnologija – i to značajan uvoznik – a istovremeno usvojene tehnologije izvozi u treće zemlje. Isto tako, karakteriše je nezadovoljavajuće stanje u oblasti institucionalnog obrazovanja prevodilaca (postoji svega par časnih izuzetaka kao što su postdiplomske studije na Ljubljanskom Univerzitetu i specijalistička škola koju vodi UNSP Srbije). Ja sam pristalica mišljenja da je za dobro prevodjenje najbitnije dobro poznavanje izvornog i ciljnog jezika i smatram da se sa dobrom osnovom može savladati svaka oblast, ali bojim se da to ipak nije i neće biti dovoljno da se uključivanje u oblast tehničkog i stručnog prevodjenja učini lakšim i bezbolnijim. Naša će zemlja sve više zavisiti od prevodjenja naučne i tehničke literature, a ne samo materijala vezanih za transfer znanja i tehnologije. Stoga bi bilo krajnje vrijeme da se započne razmišljati o mijenjanju i proširivanju nastavnih programa za zvanje prevodioca koji bi obuhvatili i filološka i nefilološka (naučna i tehnička) znanja. Zaista je apsurdno da imamo srednje škole sa prevodilačkim usmjerenjima, a jedva koji univerzitet školuje prevodioc; da konačno imamo zvanje prevodioca uvršteno u nomenklaturu zanimanja, ali nemo institucionalno obrazovanje za to zvanje.

Pošto studij usmjeren na obrazovanje tehničkih i stručnih prevodilaca još dugo neće postati stvarnost, potrebno je uzajamno angažovanje prevodioca i njegove radne sredine da bi prevodilac što prije i što bolje ovladao datom oblašću i odgovarajućom terminologijom. Radna organizacija treba da pokaže razumijevanje za potrebe usavršavanja svojih prevodilaca bilo putem specijalizacije ili kroz (za sada rijetke) seminare i stručnu literaturu. Prevodioci sa svoje strane treba da su zainteresovani za ono što prevode, dovoljno znati-

željni da pitaju ono što ne razumiju, ponekad čak i dosadni, ako je to jedini način da se dođe do informacija, jer samo kada pokažu i dokažu poznavanje i razumijevanje odgovaraćuće oblasti rada mogu steći poštovanje svojih kolega – inženjera.

Pored toga, veoma je korisno i važno da prevodilac bude uključen u tim koji radi na određenom zadatku (usvajanju tehnologije, izradi projekta, ponude, ugovora), zajedno sa inženjerima, tehničarima, pravnicima i ekonomistima i da radi na tom poslu od početka do kraja. Jedino na taj način može ovladati ne samo terminologijom već i razumijevanjem procesa, što donosi nesumnjive prednosti i njemu lično i njegovoj organizaciji. Naime, pored toga što se nakon takvog angažovanja bez rezerve može prihvatiti svaka prevedena riječ, prevodilac lično ima ogromnu satisfakciju da je savladao jednu tehnološku oblast ne samo sa stanovišta pravilne upotrebe termina već i sa stanovišta razumijevanja procesa, što ga stavlja u ravnopravan položaj sa ostalim članovima tima, a ne u uobičajeni ancilarni odnos.

Time smo došli i do trećeg pitanja: kako definisati mjesto i ulogu prevodioca u proizvodnoj radnoj organizaciji. Nema univerzalnog obrasca jer priroda prevodilačkog posla čak ni u istoj radnoj organizaciji ne ostaje konstantno identična. Pored toga, stepen učešća prevodioca u vertikalnoj i horizontalnoj distribuciji poslova uveliko zavisi od toga da li rukovodni i inženjerski kadar vlada stranim jezicima ili ne.

Medjutim, moguće je izdvojiti nekoliko karakterističnih situacija i unutar njih odrediti mjesto i ulogu prevodilačkih poslova. Tako na jednoj strani imamo organizacije koje su u fazi prihvatanja i usvajanja neke nove tehnologije, izrade nekog projekta ili izvršenja nekog ugovora, kada je potreba za prevodjenjem izrazita i stalna, bez obzira na to da li inženjersko i rukovodno osoblje poznaje strani jezik. U ovu kategoriju mogu se svrstati i organizacije u kojima je znanje stranih jezika veoma ograničeno i gdje je uloga prevodioca gotovo konstantno značajna. Na drugoj strani imamo organizacije koje su izašle iz aktivne faze usvajanja nove tehnologije, izvođenja projekta,

izvršenja ugovora itd. kada uloga prevodioca prestaje da bude esencijalna i kada se obim prevodilačkih poslova smanjuje, kao i organizacije kod kojih rukovodni i inženjerski kadrovi dobro vladaju stranim jezicima.

Kao ilustraciju situacije u kojoj je uloga prevodioca od velikog značaja možemo uzeti neku organizaciju koja se nalazi u fazi prihvatanja i usvajanja strane tehnologije. U takvoj situaciji prevodilac je nezaobilazni član kompozitnog inženjersko-pravno-komercijalnog tima. Poslovi koje u tom periodu obavlja obuhvataju sve oblasti vezane za transfer tehnologije – od preliminarnih pregovaranja do sklapanja ugovora, prevodjenja licencne dokumentacije (tj. definicije proizvoda, njegovih karakteristika, kao i prateće dokumentacije i standarda), preuzimanja know-howa (prevodjenje opisa procesa proizvodnje, sredstava za proizvodnju, radnog postupka, potrebnih mašina, zahtjeva u pogledu kvaliteta, standarda itd.) i obuke kadrova (bilo u firmama davaoca licence ili kod primaoca licence). Prevodilac je, dakle, uključen u pravno-komercijalne aspekte pregovora, posreduje u komuniciranju između ugovornih strana, zatim radi na prevodjenju dokumentacije za uspostavljanje proizvodnje i relevantnih standarda, a potom na prevodjenju uputstava za rad, održavanje i remont mašina, puštanje u rad, testiranje proizvoda i njegovu registraciju.

Nakon ovako intenzivnog angažovanja, kada se postupak usvoji i proizvodnja »uhoda«, prevodilac više nije potreban u onoj mjeri kao ranije niti u istom svojstvu. Sada se raspuštaju stručni timovi i poslovi prevodjenja svode se manje-više na korespondenciju, održavanje kontakata, prevodjenje izvještaja i eventualno ugovora. Ali ova faza smanjene angažovanosti ne znači da prevodilac više nema šta da radi. Naprotiv, on može i treba da doprinosi bržem prihvatanju novog znanja i to kroz rad na sredjivanju i sistematizovanju prevedene dokumentacije, kako bi ona bila dostupna svima i u svakom momentu. Ukoliko postoje uslovi, bilo bi idealno da radi na obradi tih materijala i njihovom unošenju u kompjuter. Ako takvih uslova nema, materijal se može srediti otvaranjem registratora za svaki

ugovor, proizvod, projekat i sl. Pored toga, prevodilac bi trebao, uz saradnju inženjera, da radi na izradi glosara sa definicijama i na relevantnoj terminologiji.

Prema tome, osim prevodjenja materijala, prevodilac treba da radi i na sredjivanju dokumentacije, njenom sistematiziranju i obradi, čime doprinosi efikasnosti radnog procesa i dostupnosti svih materijala.

Uloga i položaj prevodioca u sredinama gdje je znanje stranog jezika deficitarno treba da su takvi da se u njemu stiču sve informacije vezane za određeni posao, projekat ili proizvodni proces. Tu je veoma važno da isti prevodilac bude uključen u pojedinačne poslove od početka do kraja i to kao član ekipe sastavljene od inženjera i komercijalista. Prevodilac treba da obavlja sve kontakte i da ih evidentira. Treba da vodi sve relevantne podatke vezane za određeni posao, najbolje slaganjem dokumentacije u registratore. Ta dokumentacija treba da obuhvati sve pisane materijale, kopije dopisa i teleksa, kao i zapise usmenih razgovora i protokole sa sastanaka. Opet, ukoliko postoji mogućnost, ovi se podaci mogu smestiti u kompjuter i uz manje izmjene koristiti za buduće situacije. Nakon prestanka aktivne faze angažovanja na nekom poslu, prevodilac treba da pored redovnih poslova koji su sada obimom manji izvrši sistematizaciju i pridaje novi značaj svom mjestu i ulozi.

Period smanjenog angažovanja prevodioca u organizaciji u kojoj većina ne govori strane jezike sličan je stalnoj radnoj situaciji prevodilaca u organizacijama u kojim rukovodne i tehničke strukture govore strane jezike. I ovdje je potrebno da prevodioci nastoje da budu izvor svih informacija vezanih za posao, a ne samo izvršioci naloga koji čekaju da im se doneše neki tekst na prevodjenje. I oni treba da praznine u angažovanju popunjavaju radom na sredjivanju dokumentacije i prevedenih materijala, izradi glosara, i eventualno pripremi podataka za unošenje u kompjuter.

Pri takvom određivanju mjesta i uloge prevodioca u proizvodnim radnim organizacijama koristi su višestruke. U prvom redu, prevodilac se ne osjeća instrumentom koji se izvlači iz zapečka kada drugi misle da je to nuž-

no. On raspolaže odgovarajućim informacijama o poslu u koji je uključen, a nije ograničen samo na fragment teksta koji prevodi. Samim tim njegova je motivisanost za rad znatno veća, kao i zadovoljstvo pri obavljanju posla, a to su činioci koji se nipošto ne smiju zanemarivati. Pored toga, potpunim uključivanjem u cijeli tok odredjenog posla prevodilac stiče znanja koja prevazilaze domen mehaničkog prevodjenja uz pomoć rječnika i koja su od izuzetnog značaja za tačnost i kvalitet prevodjenja, jer čovjek može zaista dobro prevesti samo ono što razumije. Pored toga, prevodeći strane ponude, tehničke opise, uputstva za rad itd. prevodilac dolazi do terminologije koju mu nikakav rječnik na svijetu ne može obezbediti i u stanju je da je kod svakog idućeg pismenog ili usmenog prevodjenja us-

pješno i tačno primjenjuje. Tako prevodilac postaje specijalista za pojedine oblasti, čime koristi svojoj radnoj organizaciji, a za sebe dobiva osjećaj sigurnosti i zadovoljstva, karakterističan za dobro obavljen posao.

U zaključku bismo mogli reći da, za sada, prevodilac mora da se sam izbori za svoju afirmaciju i ulogu, jer u većini organizacija ove vrste njegovo mjesto i uloga nisu dovoljno definisani kroz sistematizaciju i opis poslova. Pored toga, kao intelektualac koji samim tim teško podnosi svaku situaciju iz koje ne može da sagleda cjelinu, vlastitim angažovanjem na određivanju svog mjesta u procesu rada ima priliku da savlada uzroke svog nezadovoljstva i da stekne poziciju koja će se u svakom trenutku vrednovati kao značajna za radnu organizaciju.

Matej Rode

Učenje tujih jezika in prevajanje

L'étude des langues étrangères et la traduction

A toute personne connaissant deux ou plusieurs langues, il arrive de faire de la traduction même sans le vouloir. En général, sauf si des circonstances favorables s'y prêtent, la deuxième langue utilisée dans la traduction doit être apprise spécialement. Notre pays étant petit, nous nous voyons dans l'obligation d'étudier plusieurs langues étrangères à la fois. L'intérêt pour l'étude des langues est variable, l'allemand et l'anglais ayant une forte priorité. Se pose aussi le problème de la qualité du savoir. A ce sujet, l'auteur de l'article essaie de faire une comparaison des méthodes d'enseignement utilisées et des résultats obtenus avant et après la réforme de l'enseignement en général dans notre pays.

Outre l'enseignement des éléments de connaissance: comprendre, parler, lire et écrire, et celui plus difficile de réfléchir dans une langue étrangère donnée, nos écoles, du primaire jusqu'à la faculté, devraient aussi permettre d'apprendre le sixième élément, qui est celui de traduire.

Pri prevajanju je potrebno znanje dveh jezika: jezika izvornika in jezika, v katerega prevajamo. Obeh se moramo naučiti. Jezik, ki se ga naučimo v prvih letih življenja, je materni jezik. Kdor želi prevajati, se mora naučiti še kakšne-

ga jezika. Ne zanima me namreč vprašanje, kako doseči cilj. Možnosti je veliko: učenje jezika v šoli, samoiniciativno učenje in tudi posebne okoliščine, kot npr. bivanje v tujini in podobno. Zanima me le dejstvo, da se moramo drugega jezika posebej učiti. Drugo, kar

me zanima, je, koliko pri takšnem učenju premišljujemo o prevajanju ter kako se pripravljamo na prevajanje.

V današnjem svetu, še zlasti v večnacionalni državi, kot je naša, ki je obenem zelo odprta v svet, ni človeka, ki bi se mu nikoli ne zgodilo, da se mora sporazumevati z ljudmi, ki ne poznajo njegovega jezika. In takrat pride do prevajanja. Nedvomno je to tudi eden od razlogov, da v naših šolah začenjamo poučevati tuje jezike zelo zgodaj. Ni nujno, da je to vedno kak svetovni jezik. To je lahko jezik okolja, ali pa, kot pri nas v Sloveniji, srbohrvaški jezik. Tako so že osnovnošolci prisiljeni prevajati. Zato moramo razmišljati o tem, kako se učimo tujih jezikov ter kakšno vlogo ima pri tem prevajanje. Na to vlogo lahko gledamo z več vidikov, količinskih in kakovostnih.

Za tiste, ki se ukvarjajo s količino, je prvo vprašanje, katere jezike se učimo oziroma katere jezike poznamo in jih uporabljamo pri prevajanju. Na splošno gledano, število teh jezikov niti ni tako majhno. Ali točneje, teh jezikov je toliko, kolikor jih potrebujemo. Vedno se namreč najde kdo, ki zna prevajati tudi iz redkih jezikov. Vendar pa je to le enostranska situacija. Znanje tujih jezikov je razporejeno zelo neenakomerno. V posameznih področjih prevladujejo nekateri jeziki, drugi pa so premalo zastopani. To je posledica različnih dejavnikov, od zgodovinskih do sodobnih. Pri tem mislim predvsem na naše šolstvo, saj sem prepričan, da prav ono mnogo prispeva k takšni situaciji. Izbor tujih jezikov za pouk v naših šolah ni najbolj razumen.

Naj to podkrepim s primerom iz Slovenije. Po podatkih Gospodarske zbornice Slovenije je anketa med 3700 zaposlenimi, ki delajo v zunanji trgovini, pokazala, da jih 48 odstotkov zna nemški jezik, 33 odstotkov angleški, 11 odstotkov italijanski, 5 odstotkov francoski in le 1 odstotek ruski jezik. Le malo jih zna špansko, še manj pa arabsko. Teh podatkov ne navajam zato, da bi skušal na vsak način izsiliti uvedbo pouka japonskega ali kakega drugega redkega jezika. Ti podatki mi le pomagajo, da ponazorim enostranskost poznavanja tujih jezikov. Še posebej me moti majhen odstotek tistih, ki znajo ruski jezik. Če

k temu dodamo še dejstvo, da se v Sloveniji v srednjih šolah ruščina kot prvi jezik sploh ne poučuje, lahko ugotovimo, da je stanje že kar kritično. Kažejo se tudi že prve posledice. Kadarkoli v poletnem času v Ljubljani iščemo sodnega tolmača za ruski jezik, ga ne bomo našli, čeprav bomo povprašali tudi v Celju ali Mariboru. Zavedam se, da ni edini razlog v omejenem številu prevajalcev ruskega jezika, pač pa igra pomembno vlogo tudi gospodarski vidik. Honorarji za sodne tolmače so zelo nizki, tako da mnogi vračajo svoje uradne pečate. Vendar pa bi bila možnost za takšno stanje bistveno manjša, če bi bilo v Sloveniji več poznavalcev ruskega jezika. Vedno manj Slovencev zna rusko, ker na srednjih šolah že dalj časa ne poučujejo tega jezika. V drugih okoljih ni tako. Vemo, da obstajajo predpisi o zastopanosti tujih jezikov na šolah. Prav tako vemo, da so ti predpisi, kot sicer vsi drugi predpisi pri nas, posebej še v šolstvu, vedno fleksibilni in se podrejujejo najrazličnejšim dejavnikom, od kadrovskih do osebnih. Naj vas samo spomnim na bojkot pouka ruskega jezika na šoli Marko Iveković v Zagrebu, v katerem so sodelovali tudi starši.

Vse navedeno dokazuje, da sta izbor in razporeditev tujih jezikov za pouk v naših šolah zelo vprašljiva ter bi se morali mi, prevajalci, organizirano vključiti v reševanje tega stanja.

V zvezi s količino in razporeditvijo pouka tujih jezikov se pojavljajo tudi vprašanja, ki še globlje segajo v proces učenja tujih jezikov, zlasti v zvezi s prevajanjem. Tu gre zlasti za kakovost takšnega pouka, ali natančneje, za to, kakšno vlogo pri tem ima prevajanje.

Ne bi rad govoril o tem, kako danes poučujejo tuje jezike, niti ne o tem, da je včasih srednja šola dajala učencem več znanja kot danes. Vajeni smo, da govorimo o nekdanji gimnaziji kot o vzorni šoli, ki je dajala svojim učencem odlično znanje tujih jezikov. Rezultati pouka tujih jezikov v nekdanjih gimnazijah so bili boljši, kot so danes. Gimnazija je bila šola, s katero se danes ne more primerjati nobena druga srednja šola. Učenci prejšnjih gimnazij so bili »izbranci«, tam je bila kakovost, tega pa danes ni več. Sedaj je srednja

šola tako množična, da ni moč doseči kakovosti nekdanje gimnazije. Podobno velja za učitelje. V Sloveniji, ki do leta 1919 ni imela svoje univerze, so bili najboljši strokovnjaki za posamezne vede profesorji na srednjih šolah, kolikor jih ni odšlo na Dunaj ali v Graz. To je veljalo tudi za učitelje tujih jezikov. Danes je število učiteljev tolikšno (čeprav jih še vedno ni dovolj), da nihče ne more od njih zahtevati strokovne ravni nekdanjih gimnazijskih profesorjev. Pri takšnem številu učencev in učiteljev na današnjih srednjih šolah ne moremo od njih zahtevati kakovosti, ki bi se merila z nekdanjo gimnazijo. S tem ne želim reči, da med današnjimi učitelji ni vrhunskih pedagogov in strokovnjakov. Najboljši dokaz za to je veliko število dobrih prevajalcev, ki so tu med nami in so končali – ne kako staro gimnazijo, pač pa eno od sedanjih srednjih šol.

Pri tem pa ne smemo pozabiti na velik napredek metodike pouka tujih jezikov. Novi pogledi na učenje tujih jezikov, če jih primerjamo z nekdanjimi, so prinesli izredno dobre rezultate. Zamerimo jim lahko le ekskluzivnost. Takoj ko je nekdo odkril novo metodo pouka tujih jezikov, je prenehalo veljati tisto, kar je veljalo dotlej. Vsaka taka metoda je vedno začela od začetka, ne glede na to, ali je šlo za neposredno, avdiovizualno, globalno ali kako drugo metodo. Kot da pred tem ni bilo ničesar, ali pa, kot da prejšnje ni bilo nič vredno. To je sicer videti razumljivo. Kadar želi kdo vpeljati novo metodo, mora to napraviti na najbolj ekstremen način, kar pa doseže le z zanikanjem vsega prejšnjega. Na žalost pa življenje ne prenese ekstremov in zahteva vedno tudi kompromise, kar velja tudi za pouk tujih jezikov.

Morda sem se nekoliko oddaljil od osnovnega vprašanja, vloge prevajanja pri učenju tujih jezikov. Menim, da se temu vprašanju posveča premalo pozornosti. Še vedno velja mnenje, da poznavanje tujega jezika obsega štiri osnovne sposobnosti: razumevanje, govorjenje, branje in pisanje. Učiteljeva naloga naj bi bila, da nauči učenca teh sposobnosti v kar največji meri. Prav tu pa leži jedro vprašanja, o katerem želim govoriti.

Štiri navedene sposobnosti – razumeva-

nje, govorjenje, branje in pisanje – so brez dvoma osnovne in nujno potrebne, saj brez njih ni znanja jezika. Vendar pa znanje jezika ni samo to, pač pa nekaj več.

Mislim namreč, da popolno znanje jezika obsega tudi sposobnost misliti v tem jeziku. Zavedam se, da je to takšna zahteva, ki jo je moč doseči le v izrednih razmerah, in tega ne moremo zahtevati od običajnega šolanja v naših šolah. Vendar pa za nas to ni bistveno, hotel sem samo spomniti na dejstvo, da takšna sposobnost sodi k znanju jezika.

Poleg omenjenih štirih sposobnosti obstaja še peta, tj. sposobnost mišljenja v tujem jeziku, ter šesta, sposobnost prevajanja, ki pa je po mojem mnenju zanemarjena.

Kadar govorimo o znanju tujega jezika, običajno ne mislimo na prevajanje, ker se nam zdi, da samo od sebe sodi k znanju jezika. Kdor pozna tuji jezik, ta zna tudi prevajati. Prepričan sem, da je tako prepričanje napačno. Vsi vemo, da imamo izvrstne poznavalce jezika izvirnika in jezika prevoda, a ne znajo prevajati, vsaj ne tako dobro, kot tisti, ki se ukvarja s prevajanjem. To je podobno kot pri ljudeh, ki znajo zelo tekoče govoriti, ko pa jih zaprosiš, naj to zapišejo, ugotoviš, da so pisana bistveno manj veščiči. To pomeni, da dobro obvladajo sposobnost govorjenja, slabo pa sposobnost pisanja. Mislim, da je sposobnost prevajanja posebna sposobnost poznavanja jezika, ki se je lahko naučimo prav tako, kot se naučimo pisnega ali ustnega izražanja.

Zakaj doslej nismo posvečali dovolj pozornosti tej sestavini znanja tujega jezika? Nedvomno lahko osnovni razlog za to poiščemo v napačnem stališču, da zna vsakdo, ki zna tuji jezik, tudi prevajati. V praksi se je ta sposobnost vedno povezovala z znanjem tujega jezika, ne da bi se zavedali, da je to prav specifična sposobnost. Poleg tega pa so vedno mislili, da se ta sposobnost povezuje z znanjem drugega jezika, ki je povezan z osnovnim, torej jezika izvirnika in jezika prevoda. Učitelji tujega jezika so bili prepričani, da je sposobnost prevajanja povezana z znanjem materinega jezika, učitelji materinega jezika pa, da je to vprašanje znanja tujega jezika. Ker pa je prevajanje nemogoče brez znanja

tujega jezika, je prevladalo mnenje, da spada pod okrilje tujega jezika.

Še en razlog je, da se učitelji tujega jezika zadnje čase neradi ukvarjajo s prevajanjem. Celo sam pojem prevajanja je bil nekaj časa na naših šolah nekakšen tabu. Tu gre za modo novih metod poučevanja, o katerih sem že govoril. Kdor se je želel učiti po sodobnih metodah, se je moral odreči stari, predvojni, slovnično-prevajalski metodi. Ta »prevajalska« metoda je imela zelo malo skupnega s sodobnimi pogledi na prevajanje. Njena osnovna značilnost je bilo mehanično prenašanje pomena posameznih besed in fraz iz enega jezika v drugi. O tem pričajo tudi številna poglavja in celi prevodi, ki so jih učenci lahko kupili poleg učbenika za latinski jezik.

Kaj hočem pravzaprav povedati, ko govorim o vlogi prevajanja pri učenju tujih jezikov? Predvsem želim, da se vsak, ki zna katerikoli jezik, zaveda dejstva, da je prevajanje posebna sposobnost uporabe jezika. Prav zato tudi zahtevam, da naj tudi prevajanje dobi svoje mesto v vedi, ki se ukvarja z jezikom, lingvisti, vendar ne v mikrolingvistiki, ki se ukvarja z notranjimi zakonitostmi posameznega jezika, pač pa v makrolingvistiki, ki se ukvarja s preučevanjem funkcije jezikovnega sistema. Zahtevam, da se prevajanje obravnava kot mišljenje v okviru psiholingvistike ali kot komunikacija v okviru sociolingvistike, da ne govorim o funkciji jezika kot sredstva umetniškega izražanja, s katero se ukvarja literarna teorija.

Funkcija jezika v procesu prevajanja je predmet obravnavanja posebne vede, vede o prevajanju ali translatoLOGIJE, kot jo tudi lahko imenujemo. Proces prevajanja ima svoja pravila, svoje zakonitosti, s katerimi se moramo ukvarjati. Rezultati takšnih preučevanj, rezultati znanstvenega obravnavanja prevajanja, morajo biti poznani in dostopni vsem, ki uporabljajo ta jezik, vsaj v taki meri, kot so poznani in dostopni rezultati preučevanja sociolingvistike ali psiholingvistike, da ne govorim o literarni teoriji. Pri tem se mi zdi, da sta tradicija in samozavest strokovnjakov tolikšni, da njihove ambicije po poznavanju te funkcije jezika včasih že škodijo poznavanju osnovnih zakonitosti jezika nasploh. Zgodovina književnosti

se je na nekaterih šolah v Sloveniji že tako razbohotila, da gre pouk na račun učenja jezika in mikrolingvistike.

Postavlja se novo vprašanje: kje in kdaj začeti z informiranjem o pravih translatoLOGIJE. Menim, da je treba začeti čimprej, in sicer v ustrezni obliki in na ustrezen način. Vsekakor pa ob prvi priložnosti, ko pride do stika dveh jezikov. Že takrat se je treba vprašanja lotiti znanstveno, s poznavanjem vprašanja in rešitve zanj. To pomeni, da lahko damo prve informacije o translatoLOGIJI že učencem osnovnih šol pri njihovem prvem srečanju z drugim jezikom, s tujim ali pa z jezikom okolja. Dijak v srednji šoli bi moral zvedeti že nekaj več. To pa zahteva intenzivno učenje tujega jezika, ki pa ni možno brez poznavanja zakonov prevajanja. Če pa želimo, da vsi ti učenci pridobijo to znanje, prirejeno za njihovo starost, potem moramo najprej za to usposobiti njihove učitelje. Tu pridemo do novega vprašanja: kdo bo usposabljal učitelje. Kje naj učitelji osnovnih in srednjih šol dobijo potrebno znanje? Nedvomno na fakulteti. In treba je povedati, da nekatere fakultete to že delajo. Kolikor je meni znano, predavajo teorijo prevajanja kot poseben predmet v Beogradu, Skopju in v Novem Sadu. Na nekaterih fakultetah, na primer v Ljubljani, obstaja le specializacija na tretji stopnji. Vendar pa to ni tisto izobraževanje, ki ga potrebujemo v našem primeru, saj izobražuje prevajalce za prakso, torej tiste, ki že delajo kot prevajalci. Bodoči učitelji tujih jezikov, o katerih govorimo, translatoLOGIJE še vedno nimajo v svojih učnih načrtih. Kakšne so posledice takšnega stanja, vemo vsi tisti, ki smo absolvirali na takšnih fakultetah. Kljub najboljšim ocenam, odličnemu poznavanju velikih in majhnih pisateljev v jeziku, ki smo ga študirali, kljub brezhbnemu znanju slovnice in stilistike smo postali nemočni takoj, ko smo se znašli v vlogi strokovnega prevajalca. Za marsikoga je bil to pravi šok. Ni bilo lahko niti tistim, ki so se odločili za pedagoško delo, a ti so imeli vsaj minimalno teoretično znanje o pedagogiki in metodiki poučevanja tujega jezika. Prevajalec pa ni imel nikakršnega teoretičnega znanja.

Danes ni več tako, saj na nekaterih univerzah študentom tujih jezikov že nudijo vsaj

osnovno znanje o prevajanju, to, čemur pravijo teorija prevajanja. Vendar pa mislim, da tak način seznanjanja s translatologijo ni najboljši. Translatologijo je treba preučevati in poučevati na oddelkih za materni jezik, ne pa na onih za tuje jezike.

Če soglašamo s trditvijo, da je translatologija del makrolingvistike, torej tistega dela lingvistike, ki se ne ukvarja s sistemom jezika, temveč z njegovimi funkcijami, potem ni predmet njenega preučevanja posamezen jezik, pač pa jeziki nasploh. To pomeni, da te vede ni nujno potrebno povezovati s poznavanjem kakega tujega jezika. Zakoni translatologije so prav tako univerzalni kot zakoni sociolingvistike ali literarne teorije. Zato sem prepričan, da je mesto translatologije v okviru poučevanja maternega jezika. Po pravilu je pri prevajanju vedno en jezik materni jezik. Prav zaradi tega je tako zelo pomembno, da prevajalec dobro pozna svoj materni jezik. In med drugim bi moralo poznavanje tega jezika vsebovati tudi uporabo jezika pri prevajanju. Zato predlagam, da vključimo vedo o prevajanju v fakultetne programe študija maternega jezika. Tako bi pripravljali učitelje maternega jezika na preučevanje in poznavanje translatologije ter njeno posredovanje učencem že v osnovni in srednji šoli. Tako bi ustvarili možnosti za širjenje in dopolnjevanje tega znanja na fakultetah. Na oddelkih za materni jezik bi se to znanje poglobljalo, na oddelkih za tuje jezike pa konkretiziralo. Osnovno teoretično znanje bi uporabljali pri posebnih vprašanjih, do katerih pride ob stiku dveh jezikov: maternega in tujega, ki ga poučujejo. Veda o prevajanju obravnava posebna teoretična vprašanja, ki izvirajo iz razlik dvojice jezikov. Tako bi bodoči absolventi dobili uporabno znanje, ki bi ga uporabljali kot specializirani prevajalci ali pa kot profesorji tujih jezikov v osnovni ali srednji šoli. Kakršno koli delo s tujim jezikom namreč ni možno brez prevajanja.

Mimogrede bi rad opozoril še na eno vprašanje učenja tujih jezikov, tj. poučevanja tujih jezikov na nefiloloških fakultetah. Skoraj vse fakultete imajo v svojem programu tudi tuji jezik, največkrat nekako nedoločeno »učenje jezika«. Pri tem se profesorji običajno ukvarja-

jo s t. i. nivelizacijo znanja. Prizadevajo si dopolniti osnovno znanje, ki so ga študentje prinesli iz srednjih šol. V najboljšem primeru se ukvarjajo s terminologijo stroke v tujem jeziku. Mislim, da bi prav v takšnih učnih programih morala najti svoje mesto translatologija, in sicer v praktični obliki, ne pa v osnovni ali teoretični. Po takšnem šolanju bi moral študent biti usposobljen za prevajanje strokovnih besedil iz tujega jezika, ki ga študira, čeprav na škodo splošnega poznavanja sistema jezika v celoti. Njegovo znanje bi morali usmerjati zlasti na tista vprašanja, strukture in pravila, ki so v ospredju podjezika njegove stroke. Znano je, da ima vsaka stroka svoj podjezik, mikrojezik, ki priznava splošne jezikovne zakone, a ima svoja praktična pravila, ki so vedno ožja od tistih, ki veljajo za celoten jezikovni sistem. Takšno šolanje bi moralo študente usposobiti za uporabo tega jezika v povezavi z zakonitostmi translatologije, tako da bi bili sposobni ta podjezik prenašati v materni jezik.

Zavedam se, da takšne zahteve nalagajo profesorjem dodatne naloge in obveznosti. Če pa nam bo uspelo razširiti splošno raven poznavanja translatologije in njenih vprašanj in če se bomo o njih pogovarjali že na srednji šoli pri pouku maternega jezika in če se bodo z njimi ukvarjali tudi študentje, učitelji in profesorji, potem bo manj težav tudi na nefiloloških fakultetah.

Iz vsega navedenega bi lahko potegnil tele osnovne misli:

1. Lotiti se moramo razporeditve tujih jezikov za pouk na naših šolah.
2. Vsakega uporabnika jezika moramo seznaniti z osnovami translatologije.
3. Translatologijo bi morali kot poseben predmet vključiti v programe oddelkov maternega jezika na univerzi, in sicer v sklopu splošne lingvistike.
4. Oddelki za tuje jezike na univerzi bi morali posvetiti večjo pozornost posebni translatologiji, predvsem tistim vprašanjem, ki izvirajo iz stika med maternim in tujim jezikom.
5. Učenje tujih jezikov na nejezikovnih fakultetah bi morali čimbolj usmeriti na prevajanje strokovne literature iz ustrezne stroke.

Anton Omerza

Prevajanje za založniško dejavnost

Translation in Publishing

This paper compares and contrasts the translation of non-fictional and fictional texts in order to provide an insight into translation work in publishing.

The differences between the translation of non-fictional and fictional texts are first considered in terms of methods of translation, »permanence« of translated texts, i.e., the number of copies printed, copyrights organization of translators as those offering services, and publishers as those in demand of these services. The paper draws the conclusion that the basic reason for the different status of translators in the translation services market lies in the relationship between demand and supply. As far as the translation of non-fictional publications is concerned, the demand is greater, i.e., the publishers are more powerful than the translators, and consequently set the terms. In the i.e., the publishers are more powerful than the translators, and consequently set the terms. In the translation of non-fictional texts, as opposed to non-fictional publications, the translation societies are more powerful, thus dictating the terms of translation services.

Finally, the paper provides a practical example of the discrepancies in the translation fees, effective in Slovenia in Sept, 1988.

Prevajanje za založniško dejavnost se precej razlikuje od tistega, s katerim se ukvarjamo strokovni prevajalci. Tu ne bomo govorili o kulturnem prispevku književnih prevajalcev h gradnji mostu med različnimi deželami in jeziki. Ker pa se v okviru založniške dejavnosti prevajajo tudi strokovna dela, znanstvena ali poljudna, bi lahko tovrstno prevajanje primerjali z delom prevajalcev strokovnih besedil za naročnike izven založniške dejavnosti.

Ker izhajamo iz spoznanja, da kot strokovni prevajalci poznamo svoj posel, nam bo primerjava osnovnih značilnosti strokovnega in književnega prevajanja osvetlila prevajanje za založniško dejavnost.

Najprej se bom posvetil razlikam v prevajanju s stališča prevajalske tehnike, nato prikazal razlike v trajanju in načinih uporabe prevedenih besedil, na koncu pa bom opozoril na problematiko avtorstva in organiziranosti strokovnih in književnih prevajalcev ter njihovega tržišča. Razumljivo, da se vse to nanaša na razmere v Sloveniji, kar bomo na koncu prikazali tudi na praktičnem primeru, vključno z razlikami v tarifah med tema dvema vrstama prevajanja.

Razlike med strokovnim in književnim prevajanjem

Najočitnejša razlika med strokovnim in književnim prevajanjem obstaja že v samem načinu prevajanja. Tu se bomo zadržali le pri prevajanju iz tujega v domači jezik. Naloga strokovnega prevajalca je, da tuji strokovni izraz kar najustrezneje prevede v domači jezik in ga nato uporablja do konca besedila, ki ga prevaja. Književni prevajalec pa ima pri prevajanju leposlovja večjo svobodo. Njegova naloga je, da v našem (prevodnem) jeziku oblikuje takšno umetniško in stilistično sporočilo, ki ustreza originalu. Pri tem ima tudi vso umetniško svobodo, zaradi česar tudi sodeluje kot soavtor romana ali pesniške zbirke, ki jo prevaja. Tako bi lahko strokovnega prevajalca označili kot prevajalca-strokovnjaka, književnega prevajalca pa kot prevajalca-umetnika.

Vendar pa so pri vsem tem za nas zanimivejši tisti prevodi in prevajalci, ki za založbe prevajajo strokovna dela. Vsaj kar se tiče Slovenije, ti prevajalci ne prihajajo iz vrst strokovnih, marveč iz vrst književnih prevajalcev. Pri prevajanju strokovnih besedil iz tujih jezikov imajo književni prevajalci enako nalogo kot

strokovni, t.j., najti ustrezne strokovne izraze v zahtevanem jeziku. To je pravzaprav tudi edina stična točka pri tovrstnem prevajanju (strokovnih prevajalcev za naročnike izven založniške dejavnosti in književnih prevajalcev za založbe). Ker pa to zahteva enako strokovnost in odgovornost, nas toliko bolj zanimajo razlike med obema skupinama.

Gre predvsem za razliko med trajnostjo in naklado prevoda. Načeloma strokovni prevajalec prevede besedilo za naročnika izven založniške dejavnosti in izdaja tega besedila je, navzlic možni večji nakladi (prospektov, navodil za uporabo in podobno), enkratna. Nasprotno pa književni prevajalec prevede strokovno knjigo za založnika in delo se tiska ter razpečava po celi državi, pri čemer lahko doživi tudi ponatise, ne da bi prevajalec vnašal kakršnekoli popravke. To pomeni, da so tovrstni prevodi na splošno tudi sicer dlje in bolj množično uporabljani kot prevodi strokovnih besedil za naročnike izven založniške dejavnosti.

Navedeno dejstvo se nanaša tudi na avtorske pravice. S plačilom avtorskih pravic preidejo le-te najpogosteje enkrat in za vselej na naročnika, tako da prevajalec pogosto niti ne ve, kaj se kasneje dogaja z njegovim prevodom. Ko namreč svoj prevod odda in zanj dobi honorar, je zadeva zanj zaključena, delovno, kot tudi denarno in avtorsko. Nasprotno pa ostaja prevajalec strokovne knjige avtor za vse čase in uživa materialni dobiček tudi pri ponatisih svojega prevoda. To pomeni, da še naprej zadrži, tako moralno kot tudi materialno, avtorske pravice po pogodbi, ki jo je sklenil z založniško hišo.

Zdi se, da je najpomembnejša prav ta razlika med strokovnimi prevajalci, ki delajo za oboje naročnike, ter književnimi prevajalci, ki prevajajo strokovne knjige za založbe. Tu gre namreč za organiziranost prevajalcev ter njihovega tržišča. Pri društvu strokovnih prevajalcev so le-ti organizirani in nastopajo na tržišču z enotnimi tarifami (znotraj republike oziroma pokrajine), ki jih to tržišče, sicer neorganizirano, ker pač vsak naročnik prevoda nastopa samo v svojem imenu, tudi upošteva. Lahko bi rekli, da je to **tržišče ponudbe**, ker je ponudba prevodov bolj organizirana, povpra-

ševanje po prevodih pa amorfno.

Književni prevajalci, ki so sicer prav tako organizirani v svojih društvih, pa ne poznajo nikakršnega skupnega nastopa na tržišču, ker nikoli niso niti imeli enotnih tarif, ki bi jih vsilili založniškim organizacijam. Te organizacije pa se v svojem odnosu do prevajalcev (književnih in strokovnih del) često obnašajo monopolistično in narekujejo pogoje v pogodbah o prevajalskem delu. V tem smislu delujejo književni prevajalci strokovnih del amorfno in neorganizirano, pri čemer se srečujejo z močnimi založniškimi organizacijami. Zato bi lahko to tržišče imenovali **tržišče povpraševanja**, to je tržišče, ki ga obvladujejo založbe.

Na koncu bi lahko dejali, da ena sama skupna značilnost – prevajalsko delo, ki je v obeh primerih enako – nikakor ne more odpraviti vseh ostalih razlik v delovnih in tržnih razmerah. Pri prevajanju samem opravljajo sicer enak posel, čeprav imajo prevajalci strokovnih knjig več dela s korekturami pred tiskom. Rezultat dela prevajalca strokovne knjige je zaradi naklade prevoda vidnejši, kot osebnost je tak prevajalec bolj poznan in ves čas zadrži avtorske pravice za opravljeno delo. Vendar pa se ta prevajalec loti pogajanj z založniško hišo v takšnih tržnih okoliščinah, da je finančni učinek slabši kot pri njegovem kolegu – strokovnem prevajalcu, ki za naročnike izven založniške dejavnosti prevaja anonimno in z zaračunavanjem svojega dela v celoti zaključni posel. Kako je s temi stvarmi trenutno v Sloveniji, bomo zvedeli iz nadaljevanja.

Razlike med strokovnim prevajanjem za založbe in tovrstnim prevajanjem za druge naročnike

Vzemimo za primer prevajalca, ki je član slovenskega Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev, in enkrat prek Društva prevaja za naročnika izven založniške dejavnosti, drugič pa strokovno knjigo za založbo. V obeh primerih prevaja iz tujega jezika v slovenščino. Upoštevali bomo prevajalski cenik, ki je veljal septembra 1988.

Kakšnih večjih razlik pri samem sklepanju posla ni. Člani našega Društva dobivajo več kot 80 odstotkov vseh prevodov sami, t.j. brez

posredovanja Društva. Tako npr. naš prevajalec dobi nalogo, naj prevede 100 avtorskih strani v dogovorjenem roku, s čimer se strinja. Naročniku javi, da bo ceno oblikoval po veljavnih tarifah Društva – in posel je sklenjen. Ko izroči svoj prevod naročniku, prek Društva naredi obračun prevoda, naročnik dobi fakturo, ki jo plača, prevajalec dobi svoj honorar in če ne pride do kakšne reklamacije, je njegov posel zaključen.

Kadar pa ta prevajalec dobi delo od založbe, običajno sklene pogodbo, pri čemer pa najpogosteje ne more vplivati na honorar; vse, kar lahko naredi, je to, da do neke mere vpliva na rok oddaje prevoda. Sklene torej pogodbo za prevod knjige s 100 stranmi. Po končanem delu mora običajno opraviti tudi tiskarske korekture. Ko opravi tudi to, je prost in čaka oziroma spremlja, kako se prodaja »njegova« knjiga, kajti v pogodbi je zapisano, da bo ob ponatisu dobil 80 odstotkov revaloriziranega honorarja. Vendar pa prevajalec v ničemer ne more vplivati na to, ali bo do ponatisa sploh prišlo ali ne, ker je to v glavnem odvisno od tega, kakšno je izdajateljevo poznavanje tržišča, kot tudi od naklade prve izdaje. A založba običajno pri kalkulaciji osnovnega honorarja upošteva tudi možnost ponatisa in dodatnega honorarja, s čimer preslepi neizkušene prevajalce.

Na koncu pa si oglejmo še honorarja za oba prevoda!

1. Prevod besedila za naročnika izven založniške dejavnosti

Tatifa za eno stran prevoda iz tujega v slovenski jezik znaša 19740 din neto.

Honorar znaša – $100 \times 19740 = 1,974.000$ din.

2. Prevod knjige za založbo

Tarifa za eno stran prevoda iz tujega v slovenski jezik znaša za strokovno knjigo od 11.000 din do 16.750 din neto.

Vzemimo srednjo vrednost, čeprav se najvišje tarife izplačujejo najredkeje, najnižje

pa napogosteje. Srednja vrednost znaša 13.875 din.

Honorar znaša – $100 \times 13.875 = 1,387.000$ din.

Honorar za prvo izdajo in ponatis, revaloriziran na sedanjo vrednost, znaša – $100 \times 13.875 \times 1,8 = 2,497.500$ din.

Spričo podatka, da se v Sloveniji ponatisne vsaka 20. strokovna knjiga, dobimo za ponatis faktor 1,04.

Upoštevajoč ta faktor, znaša honorar $100 \times 13.875 \times 1,04 = 1,443.000$ din.

Iz tega sledi, da dobi prevajalec za 42 odstotkov višji honorar, če prevede besedilo za naročnika izven založniške dejavnosti, kot pa če prevede knjigo za založbo in le-ta ni ponatisnjena.

Prevajalec dobi za 37 odstotkov višji honorar, če prevede besedilo za naročnika izven založniške dejavnosti, kot pa če prevede knjigo za založbo (pri tem upoštevam verjetnost ponatisa).

Če ima prevajalec srečo in vendarle pride do ponatisa knjige, ki jo je prevedel, mu opravljeno delo prinese za 26 % višji honorar, kot pa če bi prevajal za naročnika izven založniške dejavnosti.

Zaključek

Čeprav sem značilnosti prevajalskega dela za založniško dejavnost prikazal samo v luči razlik med delom in organiziranostjo strokovnih ter književnih prevajalcev, menim, da je bilo to smotno. Doslej namreč še na nobenem tovrstnem srečanju nisem opazil, da bi se pogovarjali o tem, kaj imamo strokovni in književni prevajalci skupnega in v čem se naše delo razlikuje. Prav zaradi tega sem želel opozoriti na to vprašanje in se spotoma dotakniti tudi problematike prevajanja za založniško dejavnost. Kolikor mi je to uspelo, mi je zaradi tega, ker sem dalj časa delal v založniški hiši, ne da bi v tistem času prevedel eno samo strokovno knjigo.

PREVAJALSKA DELAVNICA

Narcis Dembskij

Glosar slovensko-francoskih sintagem

Človek nerad ponavlja obče znane težave, s katerimi se prevajalci dan za dnem srečujemo ob oblikovanju stavkov v jeziku, ki ga ne moremo šteti za svojega, maternega. Zaradi tega je marsikje v svetu, zlasti v svetovnih središčih, obveljalo načelo, naj prevajalec prevaja le v »svoj« jeziku. Ve se, da v tamkajšnjih velikih mestih živi mnogo priseljenih tujcev z ustrezno izobrazbo, zato je omenjeno načelo lahko uresničljivo. Pri nas pa je tako, da morajo prevajati v tuje jezike večinoma ljudje, katerih materni jezik je slovenščina. Nekateri, žal, z bolj »kosmato« vestjo prevajajo celo v več tujih jezikov in s tem »odjedajo delo« tistim, ki bi ga opravili znatno bolje. Ko bi bili vsaj toliko samokritični, da bi dali svoje izdelke lektorirati bolj usposobljenim. Tedaj ne bi bilo toliko prav sramotnih prevodov. Vendar bodi dovolj o tem.

Glede na to, da po sili razmer prevajamo iz maternega jezika, katerega obvladamo bolj, v tuji jezik, katerega obvladamo manj, toliko bolj potrebujemo razne pripomočke. Zato menim, da bi nam še kako prav prišel glosar sintagem in drugih stavčnih elementov. Pa poglejmo, zakaj.

Kaj je in kakšen je lahko stavek, vemo. Katere so njegove sestavine, tudi. Vseeno pa si bom dovolil povedati nekaj o stavku, in to kot uvod v vprašanje o konstrukciji sintagem, saj je od poznavanja le-teh v veliki meri odvisno, ali bodo naši prevodi dobesedni ali ne, to-

rej s slovensko sintakso namesto sintakse, ki je značilna za jezik, v katerega prevajamo.

Stavek sestoji, med drugim, iz raznovrstnih besed, ki sestavljajo v njem posamezne samostojne segmente ali sintagme, iz veznega materiala za povezavo le-teh ter iz interpunkcije. Da bi torej prevedeni stavki točno izražali misli besedil, ki jih prevajamo, moramo dobro poznati semantiko ali pomen uporabljanih besed, sintakso ali pravilni red teh besed v stavku ter interpunkcijo ali pravo stavo ločil.

Ker človek ne more imeti vsega tega znanja shranjenega v glavi, so mu na razpolago pripomočki, kot so slovnice, slovarji, glosarji in drugo. Najbolje bi seveda bilo, če bi pri prevajanju v tuji jezik imeli dovolj takih pripomočkov, ki bi imeli za izhodišče slovenščino, torej jezik, iz katerega pretežno prevaja večji del članov našega Društva. Žal pa smo prisiljeni večinoma uporabljati pripomočke tujega izvora, enojezične ali večjezične, kar ima za posledico precej večjo porabo časa in tudi bolj utrudljivo pot.

Kot že povedano, stavki, ki smo jih oblikovali v tujem jeziku, često kažejo, da so jim botrovali slovenska semantika, slovenska konstrukcija segmentov in slovenska interpunkcija. Nam se seveda zdijo taki stavki povsem umljivi, tujcu, čigar materni jezik je jezik našega prevoda, pa se zdijo malce čudni, pogosto celo nerazumljivi.

Ker naš slovensko-francoski slovar (ob-

stoječi in bodoči, ki naj bi izšel v letu 1989) nima in tudi ne more imeti (zaradi omejenega obsega) več za prevajalca pomembnih t. i. fraz, bi bil zlasti za prevajalce zelo dobrodošel glosar slovensko-francoskih sintagem.

Zdaj pa še nekaj teorije v podkrepitev vsega omenjenega. Kaj je sintagma? To je skupina besed, ki znotraj stavka tvori enoto, kot npr. najlepši dan, vojna in mir, vztrajno dopovedovati, oz. besedna zveza sploh. Vsaka sintagma je rezultat slovnično pogojene medsebojne odvisnosti besed, ki jo sestavljajo. Drugače povedano, to je besedna zveza, v kateri je ena beseda glavna, ostale pa so podrejene. Lahko tudi rečemo, da je sintagma v stavku osnovna sintaktična enota, združitev dveh ali več jezikovnih elementov v eno samostojno sestavino. Tako je po svoji obliki sintagma lahko sestavljena beseda (predpračilo), samostalniška skupina (pobiranje davkov) ali glagolska skupina (imeti čas).

Pri primerjanju konstrukcije slovenskih in francoskih sintagem z enakim pomenom ugotovimo, da so ali adekvatne ali neadekvatne.

Adekvatne sintagme so tiste, ki imajo semantično povsem enake besede, razporejene v enak besedni red. Tako bomo sintagmo »hiša je velika« mirno prevedli v »la maison est grande«. Ti sintagmi imata objektivno enake elemente in enako zaporedje. razumljivo je torej, da tovrstnih sintagem ni treba nabirati za naš glosar. Za nas je lahko zanimiv (kot pripomoček za lažje delo) le glosar z izborom neadekvatnih sintagem.

Samo za ilustracijo bi rad navedel nekaj neadekvatnih sintagem.

Če primerjamo sintagmi »varčevati s časom« in »ménager le temps«, vidimo, da nimata objektivno enakih elementov. Glagola var-

čevati in ménager se semantično ne pokrivata povsem, pa tudi predloga, ki je v slovenski, francoska nima (gramatikalno imamo na eni strani instrumental, na drugi akuzativ). Tako bi se dobesedni prevod te slovenske besedne zveze glasil takole: »économiser avec le temps« (Verjemite mi, da take napake v francoskih prevodih pri nas niso povsem redke!). Človek, ki je »zrasel« samo ob francoščini, bi dobesedni prevod razumel kot »spravljati prihranke skupaj s časom«.

Tako se primerjalno reklo »C'est clair comme le jour« v slovenščini pravilno glasi »To je jasno kot beli dan«. V francoski konstrukciji ni pridevnika beli, ker beseda dan – le jour semantično pomeni najprej tisti del dneva, ko je svetlo, v slovenščini pa ista beseda, zunaj konteksta, pomeni najprej čas od polnoči do polnoči in je zato nujno dodati pridevnik beli (svetli del).

Še vedno za ilustracijo, kako konstrukcija sintagme vpliva na vsebino izražene misli, vzemimo primer samostalnika conge. Ta beseda označuje, med drugim, hkrati pojme dopust, odpust, poslovitev. Če rečemo »prendre congé«, to pomeni »posloviti se«, »prendre un congé« pa »vzeti dopust«. Tako tudi »audience de congé« pomeni »poslovilni sprejem«, »délai de congé« pa »odpovedni rok«. In še naprej »donner congé« pomeni poleg dajanja dopusta tudi »odpustiti iz službe« itd.

Upam, da že omenjeni primeri dokazujejo koristnost zbiranja sintagem, posebej strokovnih, v glosar.

Če bo mogoče, bom v eni ali dveh naslednjih številkah kot nadaljevanje načete teme prav rad objavil krajši izbor zanimivih slovensko-francoskih sintagem.

Zdravko Markošek

O pravilnem pisanju komercialno-tehničnih informacij

Pri predstavljanju naših proizvodov v inozemstvu prek prospektov, katalogov, oglasov, javnih prireditev in drugih medijev vedno znova ugotavljamo, da se, razen nekaterih izjem, še vedno nismo naučili te »obrta« in da je pri tem treba upoštevati nekaj bistvenih načel.

Tu ne mislim na sam jezik, ki je velikokrat klavrn, zlasti v tehničnem izrazju, marveč na način podajanja tehničnih informacij. Le-to naj bi bilo vedno v enakem logičnem zaporedju, s čimer bi prispevalo k »hišnemu stilu«, bralcu pa nudilo čimbolj popolne tehnične in komercialne podrobnosti.

Navadno sestavljajo tekste za prospekte in podobne tehnične informacije kar sami konstruktorji, torej avtorji osnovnih tehničnih podatkov, ali pa komercialisti, ki pa vedo premalo povedati o tehničnih lastnostih oz. prednostih proizvodov, ki jih ponujajo.

Pri tem eni in drugi ponavljajo stvari, ki nič bistvenega ne povedo, izpuščajo pa pomembne informacije, brez katerih si bralec ne more ustvariti popolne podobe o predstavljenem predmetu in torej ne more pravilno razlikovati med ponujenimi in konkurenčnimi izdelki.

Časa za branje komercialno-tehničnih informacij je v sodobnem poslovnem svetu vedno manj, tisto, kar pač že moramo prebrati, pa mora biti čimbolj razumljivo, povedati mora čimveč, brez nepotrebnih stereotipnih fraz, zapletene sintakse in nerodnih stavkov.

Komercialno-tehnične tekste v večjih

podjetjih industrijsko razvitih dežel sestavljajo posebni, t. i. Tech-Writers, ki zbirajo osnovne tehnične podatke in komercialne informacije in jih združujejo v vsakomur razumljivo, logično enoto. Zavedajo se, da je informacija o izdelku del le-tega in da mora v bralcu zbuditi vtis popolnosti ter ustvariti solidno podobo o proizvajalcu.

Pa pogledjmo, kaj mi je v pogovoru o tem dejal J. Hendry, profesor na strojni fakulteti v Glasgowu:

»In prospectuses designed for an English-speaking market it is better to adopt a clear, concise and simple style of English. The English language tends often to become too clumsy and complicated. Shorter sentences are more clear-cut and desirable.

Also, from the purely technical point of view, one should take care to include all essential details, but omit unnecessary information which is obvious to everyone.

Competition among English and American firms is extremely keen and hard-fought. Advertising and prospectuses are designed care-fully, for quick, easy reading. Anything complicated, clumsy or too involved is quickly consigned to the waste-paper basket.

In the stramlined high speed business world of today, especially in Wester market competition, there is never any time to waste.

Clarity, simplicity and only essential information should be the keynote of any technical information in English.«

PREVAJALSKI TISK

Maja Dolanc

Iz naših prevajalskih revij

Prevodilac 1/88 prinaša v Uvodniku poročilo z naslovom Aktualni družbeni problemi našega jezika, ki ga je imel na tiskovni konferenci marca letos **V. Perić**, član Srbske akademije znanosti in sodelavec Inštituta za srbohrvaški jezik. Mnenje tega Inštituta je, da je jezik, ki ga uporabljajo prebivalci Srbije, Hrvaške, Bosne, Hercegovine in Črne gore, enoten jezik, da pa je treba upoštevati vse variante in razlike med temi področji. V imenu Inštituta tudi predlaga svobodno izbiro med poimenovanji »srbskohrvatski« in »hrvatskosrbski« jezik in odklanja druge inačice. Poudarja pomen koordiniranega dela za posodobitev enotne jezikovne norme in poziva vse, ki se ukvarjajo z jezikom, naj ustvarjajo možnosti za to, da bo vsak posameznik lahko svobodno izbral in uporabljal svoja jezikovna sredstva, saj je to ena od temeljnih človeških pravic.

V zaglavju Človek in jezik obravnava **K. Gomlih** (prevod J. Petranović) terminološki slovar v sistemu obdelave besedila za prevajalce in poudarja potrebo po izdelavi prevajalsko usmerjenega sistema, ki bi povezoval slovar in vse funkcije obdelave besedila, tako kvantitativno kot tudi kvalitativno, in ki bi ga lahko dopolnjevali z dodatnimi moduli.

V prispevku Funkcionalnost teorije prevajanja **A. Perić** meni, da moramo glede na to, da absolutnega prevoda ne more biti, težiti h kar največji funkcionalnosti prevoda. Pomembno je zlasti, komu je le-ta namenjen in s kakšnim ciljem. Princip funkcionalnosti zahte-

va, da prevod na sprejemnike učinkuje enako, kot je izvirnik. Sprememba oblike, t.j. verbalnega koda, nujno prinese tudi spremembe vsebine glede na specifičnost jezika in kulture. Da bi zadovoljil načelo ekvivalentnosti prevoda, mora prevajalec poleg jezikov dobro poznati tudi kulturo narodov, ki govore te jezike, za knjižnega prevajalca pa je nujen tudi literarni dar.

D. Soldatić v prispevku Nekatera vprašanja s področja prevajanja političnih besedil razmišlja o večnem problemu, kako prevesti politično in ekonomsko izrazje, ki je značilno za ureditev, o kateri govori original, z izrazjem drugega družbenopolitičnega sistema. Pri tem si prevajalci pomagajo z ekvivalenti, dobesednimi prevodi in prevodi v duhu ciljnega jezika. Pisec dodaja lastne primere prevodov v španski jezik.

J. Hajduković predstavlja zbornik referatov s sestanka slavistov Vukovi dnevi, z naslovom Ravni ekvivalentnosti pri prevajanju, **A. Stojanović** pa monografijo Nprevvedljivo v prevodu S. Vlahova in S. Florina, priznanih bolgarskih prevajalcev, ki je izšla v Moskvi l. 1986.

Zaglavje Kronika prinaša prispevek o jugoslovanskem deležu na 12. kongresu FIT, o strokovnih srečanjih, seminarjih in o zimski šoli tujih jezikov za učitelje v Beogradu.

Nekrolog članu srbskega društva Čedomiru Vijekliji je napisal **M. Hajdin**.

L. Novaković v zaglavju Portreti prevajalcev predstavlja dr. Danico Selesković, našo mednarodno uveljavljeno prevajalko, vodjo podiplomskega študija na prevajalski šoli na Sorboni in dobitnico številnih mednarodnih priznanj in naslovov.

Sledi predstavitev društva prevajalcev DR Nemčije izpod peresa **W. Misslitz**a v prevodu P. Šnajder.

Mnogim bralcem bosta dobrodošla bibliografija strokovnih glosarjev, leksikonov in enciklopedij o terminologiji in srbohrvaško-angleški glosar turističnih izrazov.

V Informativnem biltenu je predstavljeno delo društva in sekcij v zadnjih štirih letih.

Uvodnik revije **Prevodilac 2/88** izpod peresa **M. Jovanovića** obvešča bralce o prihodnjem prevajalskem kongresu, ki bo od 2. do 9. avgusta 1990 v Beogradu in bo potekal v desetih sekcijah.

V zaglavju Človek in jezik obravnava **M. Stojnićeva** vprašanje pismenosti s stališča semiotike. Poudarja, da je v današnjem času dobil pojem pismenosti bistveno širšo vsebino in da se nanaša na opismenjevanje na najrazličnejših področjih sporazumevanja s pomočjo grafičnih in drugih sistemov znakov. Zajema tehnično, znanstveno, računalniško, prometno, denarno, reklamno in druge oblike pismenosti, brez katerih danes posameznik ne more učinkovito sodelovati v dejavnostih svojega kulturnega kroga ali družbene skupine.

V prispevku Verzije prevoda **M. Sibinović** razmišlja o vzrokih za različne verzije prevodov izvirnega sporočila. Te razlike deli na lingvistične, kulturološke in take, ki so odvisne od strokovne poglobljenosti v prevajanje. Govori tudi o tisti inačici prevoda, ki je rezultat zunanjih dejavnikov, in sicer objektivnih, kot so čas, ki ga ima prevajalec na voljo, izvirnost besedila in namen prevoda, pa tudi subjektivnih, kot so poznavanje stroke in izkušnje. S primerom prevoda K. Racina v srbohrvaščino pokaže, da je vprašanje različnih verzij prevoda v literaturi še bolj izraženo.

Sledi referat **V. Ganeva** o dejavnih kvalitete prevoda strokovno-znanstvenih besedil, ki ga je imel na prevajalskih srečanjih v Ohridu. Govori o izsledkih ankete med strokovnimi

prevajalci v Bolgariji, in sicer o deležu posameznih dejavnikov, kot so kvaliteta izvirnika, realnost roka, sistem priložnikov in sistem terminološke obdelave, ki vsi vplivajo na kakovost prevoda.

M. Cekova v zaglavju Iz prevajalske delavnice obravnava modne izraze in nesmiselne fraze, ki so po njenem mnenju izraz »logoreje« in »patologije« jezika, obenem pa povzročajo hude in nepotrebne glavobole marsikateremu prevajalcu.

A. Perić prispeva kritiko prevoda dela O življenjski modrosti A. Schopenhauerja (Grafos, Bg. 1987), ki je delo D. Perovića. Naniza nekaj napak in spornih mest, vendar pozdravlja prevod kot pomemben kulturni dosežek.

O knjigi R. Filipovića Teorija jezika v kontaktu: Uvod v lingvistiko jezikovnih stikov (JAZU in Školska knjiga, Zg. 1986) piše **S. Vojvoda**. Meni, da je ta knjiga pomemben prispevek k poznavanju najvažnejših pojavov in procesov pri prevzemanju angleških jezikovnih elementov v hrvaškosrbski jezik.

Z. Jovanović ostro kritizira neustrezno izbiro prevajalca, ki je prevajal prenos podelitve filmskih oskarjev na beograjski televiziji.

V zaglavju Kronika so tele informacije: **J. Alaburić** poroča o seminarju o teoriji in praksi terminološkega dela, ki je bil januarja 1988 v Moskvi, **Z. Jovanović** o prevajalskem srečanju na Ohridu in **M. Jovanović** o konferenci o izobraževanju prevajalcev, ki je bila maja 1988 v Berlinu.

Portret Doris Debenjakove, naše uveljavljene prevajalke in nove predsednice Zveze znanstvenih in strokovnih prevajalcev Jugoslavije, z obširno bibliografijo njenih prevodov je prispeval **V. Jesenik**.

V zaglavju Predstavljamo vam **M. Krsmanović** opisuje delo prevajalske službe Zastavimpex iz Kragujevca in govori o neustreznem vrednotenju prevajalcev v primerjavi z drugimi visokoizobraženimi delavci v podjetju.

V zaglavju Bibliografija se nadaljuje seznam strokovnih slovarjev, leksikonov, enciklopedij in terminoloških prispevkov iz prejšnje številke Prevodilaca. Sledi srbohrvaško-španski glosar ekonomskih, finančnih in trgovskih izrazov.

V Informativnem biltenu obvešča **Z. Jo- vanović** o konferenci Zveze, ki je bila marca 1988 v Ljubljani, o pripravah na beograjski kongres FIT, o obisku bolgarskih in sovjetskih prevajalcev, o obisku znane prevajalke Danice Selesković iz Francije in o jubileju vojvodinskega društva.

Prevoditelj 43/44 je v celoti posvečen posvetovanju Prevajanje in zunanja trgovina, ki je potekalo v Portorožu pod okriljem gospodarskih zbornic Slovenije in Hrvaške. O tem strokovnem srečanju smo obširno spregovorili že v Mostovih 1/88.

Druga številka tega glasila, ki je izšla v letu 1988, **Prevoditelj 45**, se začneja z informacijami iz društvenega življenja in poročilom o letni skupščini Društva znanstvenih in tehničnih prevajalcev Hrvaške, kjer so izbrali tudi nove člane samoupravnih organov društva. **M. Baron** pohvalno piše o odločitvi splitskih in dalmatinskih prevajalcev, da se ponovno vključijo v matično hrvaško društvo. Sledi poročilo o konferenci Zveze znanstvenih in strokovnih prevajalcev Jugoslavije v Ljubljani, kjer so orisali preteklo mandatno obdobje – o delu v tem času je poročal M. Baron – in izbrali za novo predsednico Združenja prof. Doris Debenjakovo iz Slovenije. Poročilo zaključuje obširen program dela za obdobje 1988–1991.

M. Urban piše o svojih vtisih s prevajalskega posvetovanja Ohrid '88. Temu prispev-

ku sledi kratko poročilo o proslavljanju desete obletnice ustanovitve vojvodinskega društva.

Prispevek **L. Vencel** je posvečen izdelavi t. i. terminološko usmerjenih slovarjev, in sicer angl.-nem.-hrv.-srb. slovarja s področja obdelave podatkov in angl.-srb. slovarja s področja strojništva.

Sledi s komentarjem opremljen povzetek prispevka iz Slobodne Dalmacije, ki govori o problemih splitskega društva prevajalcev in o njihovem boju proti neustreznim prevodom turističnih besedil, predvsem prospektov, ki so velikokrat kar antipropaganda za naš turizem. Dodan je tudi zgovoren primer takšnega prevoda v nemščino neimenovanega prevajalca.

S. Slemnig objavlja pohvalno kritiko dela znane prevajalke in ene vodilnih strokovnjakinj za konferenčno tolmačenje Danice Selesković Konferenčno prevajanje (prevod iz francoščine). Sledi prispevek **L. Vencel** o simpoziju z naslovom Matematično in računalniško jezikoslovje – teorija in praksa, ki je potekal v Beogradu, o katerem smo poročali v Mostovih 2/88 in na katerem so sodelovali tudi strokovnjaki z ljubljanskega Inštituta Jožef Stefan. Sledi informacija o pravkar objavljenem kabelskem glosarju v štirih jezikih, ki ga lahko naročite pri hrvaškem prevajalskem društvu.

M. D.

ZALOŽNIŠKO PODJETJE

Cankarjeva založba p.o.

61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2

Center Oxford

telefon 061/324-568 telex 31 821 cankar yu

ANGLEŠKA PRAVNA LITERATURA

- R. J. B. Anderson*, ANGLO-SCANDINAVIAN LAW DICTIONARY
A CONCISE DICTIONARY OF LAW
David M. Walker, OXFORD COMPANION TO LAW
Ghai-Luckman-Snyder, THE POLITICAL ECONOMY OF LAW
Amos-Walton, INTRODUCTION TO FRENCH LAW
F. G. Jacobs, YEARBOOK OF EUROPEAN LAW
Rupert Cross, PRECEDENT IN ENGLISH LAW
William Geldart, INTRODUCTION TO ENGLISH LAW
THE BRITISH YEARBOOK OF INTERNATIONAL LAW
Ian Brownlie, BASIC DOCUMENTS IN INTERNATIONAL LAW
T. C. Hartley, THE FOUNDATIONS OF EUROPEAN COMMUNITY LAW
D. P. O'Connell, THE INTERNATIONAL LAW OF THE SEA
Ian Brownlie, BASIC DOCUMENTS ON HUMAN RIGHTS
Paul Sieghart, THE LAWFUL RIGHTS OF MANKIND
D. E. Pollard, LAW AND POLICY OF PRODUCERS' ASSOCIATIONS
Beatson-Matthews, ADMINISTRATIVE LAW
H. W. R. Wade, ADMINISTRATIVE LAW
P. D. G. Skegg, LAW, ETHNICS, AND MEDICINE
Horn-Leser-Kotz, GERMAN PRIVATE AND COMMERCIAL LAW
W. R. Anson, ANSON'S LAW OF CONTRACT
P. S. Atiyah, ESSAYS ON CONTRACT
P. S. Atiyah, AN INTRODUCTION TO THE LAW OF CONTRACT
Peter Birks, AN INTRODUCTION TO THE LAW OF RESTITUTION
Renner-Tooth, LEGAL TERMINOLOGY ENGLISH-GERMAN

Pri Centru Oxford vam lahko iz Velike Britanije naročimo pravno literaturo v angleščini. Dobavni rok je mesec dni, plačilo v dinarjih. Natančne podatke in kataloge prava lahko dobite na Kopitarjevi 2 ali v pisarni DZTPS.

فهم وكان لها ابن من هذيل وكان يدخل عليها رجلا فلما قارب الغلام قال لها من هذا الرجل الداخل عليك قالت صاحب كان لايبك فلما رأت رآته عندك لاقتلك فلما وجع إليها تاليط شرا اخبرته الخبر وقالت ان الغلام مفروق بيني وبينك فاقتله قال سأفعل ذلك فمر به وهو يلعب مع الظم فقال له هلم اهب لك نبلا فضي معه فقدم من قتله ووهب له نبلا فلما إليها تاليط شرا اخبرها فقالت انه والله شيطان من الشياطين والله ما

ν αὐτῶν τὴν π...
 ἀλλ' ἐπεὶ ἀνάθε...
 ὄμους παραδόντι...
 ἰλλαχόσε καὶ τῆς...
 τὰ τείχη· ἔξω γ...
 ἄνω τοὺς πελταστ...
 οἱ πελτασταὶ ὡς...
 ἡ γὰρ ποτε καὶ...
 ὄντες ἀπέκτειναν...
 εὐλαστῶν, εὐ μάλ...
 νῆς βοηθήσαντες...
 ντος τείχους, ἀ...
 ντες· ὥσθ' οἱ μὲν...
 φοβοῦντο τοὺς πέλ...
 οὺ ὀρμώμενοι οὐ...
 πν τῶν Κορινθίων...
 ἡν τῶν Λαζεδων...
 ο, ἔλθοιεν ἐπὶ τῶ...
 ὁ Πραξιῆτα τείχη...
 ἐν πρὸς Σικυών...
 χισαν, τὸ δ' ἔπει...

אבגדהוזחט
 סעפצקרשו

這個先生有學問那個沒有○那麼樣的人到處都
 吃○你的褲子同我的一樣○這兩把刀子那一把
 條路那一條近○一樣近○你姓什麼○閣下貴姓
 去了幾個人○他一個人去的○誰來了○你來見
 麼事情也沒有○那一位老爺死了○今道來的是
 馬那一匹快○一樣快○我一即人來的(我自己來
 今天回來他若今天不來呢那怎麼樣○有人說山

چون تشون روم جوبره بريطان را تخ
 منقضى نشده بود دشمنى ديگر از
 كه اهل وحشى بيكت و اسكات كه
 مردانه هجوم آورده جمعى را بكشتند

translation of a l...
 na, in Bologna, b...
 3:
 eceived with grea...
 is our Imperial l...
 py to think that...
 urtesies to the Cen...
 being my friend...
 stic, he is the brot...
 who has a great...
 and among the